

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Political Science) (सत्र – I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

मार्च/एप्रिल – २०२५

Political Theory (230109101)

वार, दिनांक : गुरुवार, १५-०५-२०२५

कमाल गुण : ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

१) 'थिअरी' या शब्दाची उत्पत्ती ——— भाषेतील 'थिआ' शब्दापासून झाली.

अ) ग्रीक	ब) इंग्लिश
क) फ्रेंच	ड) रोमन

२) 'अतिरिक्त मूल्य' सिध्दांत कोणी मांडला.

अ) लेनिन	ब) माओ
क) कार्लमार्क्स	ड) स्टॅलिन

३) ——— हा नवमार्क्सवादी राजकीय विचारवंत आहे.

अ) रॉबर्ट डहाल	ब) कार्लमार्क्स
क) लेनिन	ड) अंतोनियोग्रामची

४) वंश परंपरेने प्राप्त होणारी सत्ता हे ——— अधिसत्तेचे उदाहरण आहे.

अ) पारंपारिक अधिसत्ता	ब) संमोहक अधिसत्ता
क) विवेकनिष्ठ सत्ता	ड) यापैकी नाही

५) राजकीय सत्ता म्हणजे ———.

अ) इतरांवर अवलंबून असणे	ब) इतरांना प्रभावित करण्याची क्षमता
क) इतरांना बक्षीस देणे	ड) यापैकी नाही

६) एखादा आदेश किंवा आज्ञा देण्याची किमान राजकीय सत्ता म्हणजे ———.

अ) अधिसत्ता	ब) सत्ता
क) अधिमान्यता	ड) लोकशाही

७) लोकशाही शासन पद्धतीत सर्वोच्च सत्ता ——— कडे असते.

अ) समाज	ब) जनता
क) राजा	ड) प्रशासन

- ८) पितृसत्ताक कुटुंबपध्दती हे ——— अधिसत्तेचे उदाहरण आहे.
अ) दिव्यवलयी ब) विवेकी
क) वैधानिक ड) पारंपारिक
- ९) ——— च्या मतानुसार राजकिय सिध्दांत हे मृत झाले आहेत.
अ) लास्वेल ब) डेव्हीड ईस्टम
क) पी. लास्लेट ड) रुन्सीमन
- १०) ——— यांनी राजकीय उदारमतवादास पहिल्यांदा चालना दिली.
अ) लॉक ब) हॉब्ज
क) बेन्थॅम ड) मिल
- ११) 'पॉलिटिकल पॉवर' या ग्रंथाचे लेखक ——— हे आहेत.
अ) चार्ल्स मेरियम ब) लॉसवेल
क) रॉबर्ट डहाल ड) जॉन कॅटलिन
- १२) ——— हा राजकारणाचा केंद्र बिंदू असतो.
अ) लोकशाही ब) अधिमान्यता
क) सत्ता ड) कायदा

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

१२

- १) अधिमान्यता म्हणजे काय?
- २) अतिरिक्त मूल्याचे तत्व सांगा?
- ३) सत्तेची उगमस्थाने सांगा?
- ४) राजकीय सिध्दांताचा अनुभववादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- ५) नव-मार्क्सवाद म्हणजे काय?
- ६) संमोहक किंवा दिव्यवलयी अधिसत्ता म्हणजे काय?

प्र.३ थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

१२

- १) राजकीय सिध्दांताचे पुनरुज्जीवन
- २) अधिमान्यतेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ३) राज्य संस्थेचा मार्क्सवादी सिध्दांत स्पष्ट करा.
- ४) राजकीय बंधनाचे आधार

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

੧੨

- १) राजकीय सिध्दांताच्या न्हासाची कारणे. किंवा
- २) राज्याचा उदारमतवादी लोकशाही सिध्दांत.

प्र.५ राजकिय सिध्दांतांचे स्वरूप आणि महत्त्व स्पष्ट करा.

१२

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Political Science) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April – 2025
Political Theory (230109101)**

Day & Date: Thursday, 15-05-2025
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

12

- 1) The word 'Theory' is derived from the language word 'thea'
 - a) Greek
 - b) English
 - c) French
 - d) Roman
- 2) Who explain the concept 'surplus value theory'
 - a) Lenin
 - b) Mao
 - c) Karl Marx
 - d) Stalin
- 3) _____ is a neo-Marxist thinker.
 - a) Robert Dhal
 - b) Karl Marx
 - c) Lenin
 - d) Antonio Gramsci
- 4) Power given by ancestry is the example of _____ authority.
 - a) Traditional Authority
 - b) Charismatic Authority
 - c) Legal – Rational Authority
 - d) None of the above
- 5) Political Power is _____.
 - a) Dependency upon others
 - b) Ability to influence others
 - c) Being rewarded by others
 - d) None of these
- 6) A minimum political power to given and order or command is known as _____.
 - a) Authority
 - b) Power
 - c) Legitimacy
 - d) Democracy
- 7) In democratic government the ultimate powers rests with _____.
 - a) Community
 - b) People
 - c) King
 - d) Administration
- 8) Patriarchy is an example of authority.
 - a) Charismatic
 - b) Rational
 - c) Legal
 - d) Traditional
- 9) According to _____ political theory is dead.
 - a) Laswell
 - b) David Easton
 - c) P. Lasslett
 - d) Runciman

- 10)** The first exponent of political Liberalism is _____.
a) Locke
b) Hobbes
c) Bentham
d) Mill
- 11)** The book 'Political Power' is written by _____.
a) Charles Merium
b) Laswell
c) Robert Dalh
d) John Catlin
- 12)** _____ is nucleus of politics.
a) Democracy
b) Legitimacy
c) Power
d) Law

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- 1) What is Legitimacy?
- 2) What is the principle of surplus value?
- 3) Sources of power.
- 4) Empirical Approach of political theory.
- 5) What is Neo- Marxism.
- 6) What is Charismatic Authority.

Q.3 Write Short Notes. (Any Two)

12

- 1) Revival of Political theory
- 2) Describe the nature of Legitimacy.
- 3) Explain the Marxian theory of the state.
- 4) Grounds of political obligation

Q.4 Broad Question. (Any One)

12

- 1) Causes of decline of political theory.**

OR

- ## 2) Liberal Democratic theory of state.

Q.5 Write the detail Answer.

12

Explain the Nature and Significance of Political Theory.

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Political Science) (सत्र – I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

मार्च/एप्रिल – २०२५

Major Ideas in Public Administration (230109102)

वार, दिनांक : शनिवार, १७-०५-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) लोकप्रशासन ही एक अशी कला आणि व्यवस्थापनाचे शास्त्र आहे की ज्याद्वारे राज्याची कार्ये पार पाडली जातात अशी लोकप्रशासनाची व्याख्या कोणी केली आहे?
 - अ) वाल्डो
 - ब) मार्शल डिमॉक
 - क) एफ. एम. मार्क्स
 - ड) ल्युथर ग्युलिक
- २) ——— यांनी प्रिंसिपल ऑफ पब्लिक अॅडमिनिस्ट्रेशन हा ग्रंथ लिहिला.
 - अ) प्रो. डब्ल्यू. एफ. विलोबी
 - ब) प्रो. एल. डी. व्हाईट
 - क) हर्बर्ट सायमन
 - ड) यापैकी नाही
- ३) ——— यांनी लोकप्रशासनाचा पर्यावरणात्मक दृष्टिकोनातून अध्ययन केले.
 - अ) जॉन गॉस
 - ब) रोस्को मार्टिन
 - क) प्रो. रिग्ज
 - ड) वरील सर्व
- ४) दि इकॉलॉजी ऑफ पब्लिक अॅडमिनिस्ट्रेशन या ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत?
 - अ) रॉबर्ट डाल्ह
 - ब) प्रो. रिग्ज
 - क) प्रो. मॅक्रिडीस
 - ड) यापैकी नाही
- ५) लष्करी प्रशासनात ——— या तत्वाला विशेष महत्त्व दिले जाते.
 - अ) पदसोपान
 - ब) नियंत्रण कक्षा
 - क) आज्ञाव्य
 - ड) समन्वय
- ६) लोकशाहीत देशात ——— तत्वावर अधिक भर दिलेला दिसतो.
 - अ) केंद्रीकरण
 - ब) विकेंद्रीकरण
 - क) सांगता येत नाही
 - ड) पर्याय अ आणि ब

- ७) सल्लागार घटकामध्ये ——— समावेश होतो.
 अ) सर्वसाधारण कर्मचारी वर्ग ब) तांत्रिक कर्मचारी वर्ग
 क) साहाय्यकारी कर्मचारी वर्ग ड) वरील सर्व
- ८) भारतातील पहिले लोकनिगम ——— आहे.
 अ) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया ब) औद्योगिक वित्त निगम
 क) कामगार राज्य विमा निगम ड) पुनर्वसन वित्त निगम
- ९) नव लोकप्रशासनाचे ——— उद्दिष्टे आहे.
 अ) समर्पकता ब) मूल्ये
 क) समता ड) वरील सर्व
- १०) ——— प्रकारची खात्याची आहेत.
 अ) शिक्षण खाते ब) आरोग्य खाते
 क) गृह खाते ड) वरील सर्व
- ११) ——— यांनी POSDCORB या शब्दावरून लोकप्रशासनाची व्याप्ती स्पष्ट केली आहे.
 अ) पर्सी मॅक्वीन ब) डिमॉक आणि डिमॉक
 क) ल्युथर ग्युलिक ड) फिफनर
- १२) ——— हे नियंत्रण क्षेत्र निश्चित करणारा घटक आहे.
 अ) कार्य ब) काल
 क) स्थल ड) वरील सर्व

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- १) लोकप्रशासनाची महत्त्व लिहा.
- २) नवीन लोकप्रशासनाची उद्दिष्ट्ये लिहा.
- ३) निर्णय निर्धारण दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- ४) शास्त्रीय दृष्टिकोन थोडक्यात लिहा.
- ५) संघटनेचे कोणतेही दोन घटक लिहा.
- ६) अधिकारपद परंपरेचे तत्त्व लिहा.

प्र.३ टीपा लिहा. (कोणतेही दोन)

१२

- १) लोकप्रशासन व खाजगी प्रशासन मधील साम्य फरक स्पष्ट करा.
- २) पर्यावरणीय दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- ३) संघटनेच्या पंक्तिघटकाचे प्रकार लिहा.
- ४) स्वतंत्र नियामक मंडळाची कार्ये आणि फायदे लिहा.

- प्र.४ दीर्घोत्तरी उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १२
- १) लोकप्रशासनाचा अर्थ लिहून स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.
किंवा
- २) संघटनेची तत्वे सविस्तर लिहा.
- प्र.५ सविस्तर उत्तर लिहा. १२
- खाते म्हणजे काय ते सांगून खात्याचे आधारभूत घटक स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**M.A. (Political Science) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April – 2025
Major Ideas in Public Administration (230109102)**

Day & Date: Saturday, 17-05-2025
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

12

- 1) Who defined public administration as the art and science of management by which the functions of the state are carried out?
 - a) Waldo
 - b) Marshall Dimmock
 - c) F.M. Marx
 - d) Luther Gulick
- 2) _____ wrote the book Principles of Public Administration.
 - a) Prof. W. F. Willoughby
 - b) Prof. LD White
 - c) Herbert Simon
 - d) None of these
- 3) _____ studied public administration from an ecological perspective.
 - a) John Goss
 - b) Roscoe Martin
 - c) Prof. Riggs
 - d) All of the above
- 4) Who is the author of book The Ecology of Public Administration?
 - a) Robert Dalh
 - b) Prof. Riggs
 - c) Prof. Makridis
 - d) None of these
- 5) The principle of _____ is given special importance in military administration.
 - a) Hierarchy
 - b) Control room
 - c) Command
 - d) Coordination
- 6) In a democratic country _____ there seems to be more emphasis on principle.
 - a) Centralization
 - b) Decentralization
 - c) Can't tell
 - d) Options a and b
- 7) Advisory component includes _____.
 - a) General staff
 - b) Technical staff
 - c) Support staff
 - d) All of the above

- 8) The First public corporation in India is _____.
 a) Reserve Bank of India
 b) Industrial Finance Corporation
 c) Labor State Insurance Corporation
 d) Rehabilitation Finance Corporation
- 9) New public administration has _____ objectives.
 a) Relevance
 b) Values
 c) Parity
 d) All of the above
- 10) _____ are of type account.
 a) Education account
 b) Health account
 c) Home account
 d) All of the above
- 11) _____ has explained the scope of public administration by the term POSDCORB.
 a) Percy McQueen
 b) Dimmock and Dimmock
 c) Luther Gulick
 d) Pfiffner
- 12) _____ This is the factor that determines the control area.
 a) Task
 b) Tense
 c) Place
 d) All of the above

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- 1) Write the importance of public administration.
- 2) Write two objectives of New Public Administration.
- 3) Explain decision making approach.
- 4) Briefly write the classical approach.
- 5) Write any two elements of organization.
- 6) Write the principle of authority tradition.

Q.3 Answer the following question. (Any Two) 12

- 1) Explain the similarities and differences between public administration and private administration?
- 2) Explain ecological approach?
- 3) Write die type of row element of organization?
- 4) Write the functions and benefits of independent regulatory body?

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One) 12

- a) Write the meaning of public administration and explain its nature in detail?

OR

- b) Write the principles of organization in detail?

Q.5 Answer the following question in detail. 12

Explain the basic elements of an department by stating what is an department?

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Political Science) (सत्र – I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

मार्च/एप्रिल - २०२५

Modern Indian Political Thought (230109103)

वार, दिनांक : सोमवार, १९-०५-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) 'हिंद स्वराज्य' हे पुस्तक — यांनी लिहिले.

अ) लोकमान्य टिळक	ब) डॉ. बी. आर. आंबेडकर
क) महात्मा गांधी	ड) विनोबा भावे
- २) महात्मा गांधीजींनी 'अराज्यवादाची कल्पना' — यांच्या पुस्तकातून मांडलेली आहे.

अ) थोरो	ब) रस्किन
क) टॉलस्टॉय	ड) यापैकी नाही
- ३) स्वामी विवेकानंद यांचे वर्णन — असे केले जाते.

अ) आध्यात्मिक मानवतावादी	ब) मानवतावादी
क) समाजवादी	ड) मार्क्सवादी
- ४) खालीलपैकी कोणती घटना म.गो. रानडे यांच्याशी संबंधित आहे?

अ) वेदोक्त प्रकरण	ब) पंचहौद मिशन
क) दोन्ही	ड) दोन्ही नाही
- ५) 'थॉट्स ऑन पाकिस्तान' हे — यांनी लिहिले होते.

अ) व्ही. डी. सावरकर	ब) डॉ. बी. आर. आंबेडकर
क) लोकमान्य टिळक	ड) महात्मा गांधी
- ६) — यांच्यावर फ्रान्सीस बेकन यांचा प्रभाव होता.

अ) वि. दा. सावरकर	ब) महात्मा फुले
क) राजाराम मोहन रॉय	ड) दयानंद सरस्वती

- ७) जवाहरलाल नेहरू यांनी ——— राष्ट्रवादाचा पुरस्कार केला होता.
अ) निधर्मी ब) धार्मिक
क) धार्मिक—निधर्मी ड) यापैकी नाही
- ८) फुले, परियार, आंबेडकर यांची राष्ट्र कल्पना ——— आधारित होती.
अ) समाजशास्त्रीय वस्तुस्थितीवर
ब) धार्मिक वस्तुस्थितीवर
क) राजकीय वस्तुस्थितीवर
ड) यापैकी नाही
- ९) खालीलपैकी कोणी मुस्लीम राष्ट्रवादाचा पुरस्कार केला?
अ) महात्मा गांधी ब) पंडित नेहरू
क) मौलाना आझाद ड) जीना
- १०) रामराज्याची कल्पना ——— यांनी रूजवली होती.
अ) विनोबा भावे ब) महात्मा गांधी
क) दयानंद सरस्वती ड) स्वामी विवेकानंद
- ११) स्वामी विवेकानंदांचे गुरू ——— होते.
अ) स्वामी दयानंद ब) महर्षी अरविंद
क) श्री रामकृष्ण परमहंस ड) यापैकी काहीही नाही
- १२) "मार्क्स, गांधी आणि समाजवाद" हे ——— यांनी लिहिले होते.
अ) कार्ल मार्क्स ब) लेनिन
क) डॉ. लोहिया ड) माओ

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

१२

- १) पंडित नेहरू यांचे धर्मनिरपेक्ष राष्ट्रवादासंबंधीचे विचार स्पष्ट करा.
- २) स्वामी विवेकानंद यांचे योगदान.
- ३) एम. जी. रानडे यांच्या लोकशाहीविषयक विचाराची चर्चा करा.
- ४) मौलाना आझाद संयुक्त राष्ट्रवादाचे स्पष्टीकरण द्या.
- ५) सत्यशोधक समाज.
- ६) भूदान चळवळ.

प्र.३ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणत्याही दोन)

१२

- १) स्वामी दयानंद सरस्वती यांच्या आध्यात्मिक योगदानाची चर्चा करा.
- २) रामनोहर लोहिया यांचे राजकीय विचार लिहा.
- ३) महात्मा फुले यांची सामाजिक कार्ये लिहा.
- ४) स्पष्ट करा डॉ. बी. आर. भारतातील जातिव्यवस्थेबाबत आंबेडकरांचे विचार.

- प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- १) आधुनिक भारतीय राजकीय विचारांचा उदय आणि विकास यावर निबंध लिहा.
किंवा
- २) भारतीय प्रबोधनात स्वामी विवेकानंद यांच्या योगदानाची चर्चा करा.
- प्र.५ डॉ. बी. आर. आंबेडकर यांची राज्य समाजवादाची संकल्पना सविस्तर लिहा. १२

Seat No.	
----------	--

- 10)** The idea of ‘Ramrajya’ was rooted by _____.
a) Vinoba Bhave b) Mahatma Gandhi
c) Dayanand Saraswati d) Swami Vivekananda
- 11)** Swami Vivekananda’s Guru was _____.
a) Swami Dayanand
b) Maharshi Arvind
c) Shri Ramkrishna Paramhans
d) None of these
- 12)** ‘Marx, Gandhi and Socialism’ was written by _____.
a) Karl Marx b) Lenin
c) Dr. Lohia d) Mao

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- 1) Explain Pandit Nehru's views on Secular Nationalism.
- 2) Contribution of Swami Vivekanand.
- 3) Discuss the M. G. Ranade's thoughts on Democracy.
- 4) Write in short Maulana Azad's thought on Composite Nationalism.
- 5) Satyashodhak Samaj.
- 6) Bhudan Movement

Q.3 Write short answers. (Any Two)

12

- 1) Discuss the spiritual contribution of Swami Dayanand Saraswati.
- 2) Write the political views of Ram Manohar Lohia.
- 3) Write about the social work of Mahatma Phule.
- 4) Explain the Dr. B.R. Ambedkar thoughts on Caste System in India.

Q.4 Write the detail answer. (Any One)

12

- 1) Write an essay on the Genesis and development of Modern Indian Political thought.**

OR

- 2) Discuss the contribution of Swami Vivekanand to Indian Enlightenment.**

Q.5 Write in detail the concept of state socialism by Dr. B. R. Ambedkar.

12

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Political Science) (सत्र – I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

मार्च/एप्रिल – २०२५

Research Methodology in Political Science (230109105)

वार, दिनांक : शनिवार, २४-०५-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

१) गृहीतकाचे कारण आणि परिणाम स्थापित करण्यासाठी — संशोधन केले जाते.

अ) प्रायोगिक

ब) वर्णनात्मक

क) कृती

ड) मुलभूत

२) निवडक प्रश्न समोरासमोर विचारून मते आणि अभिप्राय मिळविण्याच्या तंत्राला — म्हणतात.

अ) निरीक्षण तंत्र

ब) अनूसूची

क) प्रश्नावली

ड) मुलाखत

३) — हे एक पद्धतशीर योजनेनुसार सामाजिक शास्त्रज्ञांनी केलेले संशोधन असते.

अ) सामाजिक संशोधन

ब) संख्यिकीय संशोधन

क) कृती संशोधन

ड) यापैकी नाही

४) — म्हणजे वास्तविक जगातील संदर्भातील एखाद्या विशिष्ट प्रकरणाची (किंवा प्रकरणांची) सखोल, तपशीलवार तपासणी होय.

अ) समुह अभ्यास

ब) व्यक्ति अभ्यास

क) यापैकी दोन्ही

ड) दोन्ही नाही

५) तथ्य विश्लेषणाची पहिली पायरी म्हणजे — होय.

अ) तथ्य संकलन

ब) तथ्याचे वर्गीकरण

क) तथ्य विश्लेषण

ड) यापैकी नाही

६) अहवाललेखन ही संशोधनाची — पायरी आहे.

अ) पहिली

ब) शेवटची

क) दुसरी

ड) तिसरी

- ७) इतर चलांमधील कार्यकारण संबंध स्पष्ट करण्यासाठी वापरलेले काल्पनिक चल कोणते आहे?
- अ) सहरस्थापन चल ब) मध्यवर्ती चल
क) अवलंबी चल ड) स्वतंत्र चल
- ८) संशोधनासाठी खालिलपैकी कोणकोणत्या मार्गाने सर्वेक्षण केले जाऊ शकते?
- अ) दूरध्वनी ब) मेल (पोस्ट)
क) ऑनलाइन सर्वेक्षण ड) यापैकी सर्वच
- ९) संशोधन आराखड्यात खालिलपैकी कोणकोणत्या बाबी आवश्यक असतात?
- अ) प्रस्तावना ब) संशोधनाची उद्दिष्टे व गृहीतके
क) संशोधनाची गरज ड) वरील सर्व
- १०) ——— म्हणजे सक्रिय राहून प्राथमिक माहिती स्रोत वापरून माहिती मिळविणे.
- अ) मुलाखत ब) प्रश्नावली
क) निरीक्षण ड) अनुसूची
- ११) खालिलपैकी कोणते वैशिष्ट्ये संशोधन विषयाशी संबंधित नाही?
- अ) नाविन्य ब) संशोधकाच्या मनाचे समाधान
क) व्यवहार्यता ड) सामाजिक महत्व
- १२) संशोधन ही ——— प्रक्रिया आहे.
- अ) सातत्यपूर्ण ब) तात्पुरती
क) वरील दोन्ही ड) दोन्ही नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

१२

- १) संशोधन आराखड्याचे महत्व लिहा
- २) तथ्य विश्लेषणात सांख्यिकेचे महत्व थोडक्यात स्पष्ट करा
- ३) सर्वेक्षण पद्धतीची माहिती लिहा
- ४) संशोधन समस्येच्या निवडीतील समस्या
- ५) मुलाखत तंत्र
- ६) व्यक्ति अभ्यास

प्र.३ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन)

१२

- १) प्रश्नावली तंत्राचे प्रकार सविस्तर लिहा
- २) प्राथमिक व दुय्यम स्रोत उदाहरणासह स्पष्ट करा
- ३) सामाजिक शास्त्रातील संशोधन पद्धतीची चर्चा करा
- ४) चलांचे महत्व व प्रकार लिहा

- प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) १२
- १) गृहीतके म्हणजे काय? चांगल्या गृहीतकांचे वैशिष्ट्ये सांगा.
किंवा
- २) आदर्श संशोधन आराखड्यात कोणकोणत्या बाबी असाव्यात सविस्तर लिहा.
- प्र.५ संशोधन अहवालाच्या पायऱ्या सविस्तर लिहा. १२

Seat No.	
----------	--

Set P

**M.A. (Political Science) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April - 2025
Research Methodology in Political Science (230109105)**

Day & Date: Saturday, 24-05-2025
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative. 12

- 1) _____ is conducted to establish the cause and effect of hypothesis.

a) Experimental Research	b) Descriptive Research
c) Action Research	d) Fundamental Research

- 2) The technique of obtaining opinion and feedback by asking selective questions face to face is called _____.

a) Observation	b) Schedule
c) Questionnaire	d) Interview

- 3) _____ is research done by social scientists according to a systematic plan.

a) Social Research	b) Statistical Research
c) Action Research	d) None of the these

- 4) A _____ is an in-depth detailed examination of a particular place in a real-world context.

a) Group study	b) Case study
c) Both of above	d) None of the above

- 5) The first step in data analysis is _____.

a) Data collection	b) Classification of data
c) Analysis of data	d) None of the above

- 6) Report writing is the _____ of research.

a) First step	b) Last step
c) Second step	d) Third step

- 7) What is a hypothetical variable used to explain casual relationship between variables.

a) Co-founding variables	b) Central variable
c) Dependent variables	d) Independent variable

- 8) A survey can be conducted in any of the following ways for Research.

a) Telephone	b) Mail
c) Online survey	d) all of these

- 9) Which of the following items are required in a research design?
- Introduction
 - Objective & hypothesis of Research
 - Need of Research
 - All of these
- 10) _____ is active gathering of information using primary sources of information.
- Interview
 - Questionnaire
 - Observation
 - Schedule
- 11) Which of the following characteristics is not related to the research topics?
- Innovation
 - Satisfaction of the researcher's mind
 - Feasibility
 - Social significance
- 12) Research is a _____ process.
- Continuous
 - Temporarily
 - Both of the above
 - Not both

Q.2 Write short answers to following questions. (Any Four) 12

- Write the importance of Research Design
- Briefly explain Statistic in data collection
- Write information about Survey method
- Problems in Selection of Research problem
- Interview technique
- Case study

Q.3 Write short answers to following questions (Any Two) 12

- Write in detail the types of Questionnaire techniques.
- Explain primary and secondary sources with examples.
- Discuss Research Methodology in Social Science.
- Write the importance and types of variables.

Q.4 Answer the following in detail. (Any One) 12

- What is hypothesis? Describe the characteristics of good hypothesis

OR

- Write in detail what should be included in an ideal research design?

Q.5 Write the steps of research report in detail 12

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Political Science) (सत्र – I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

मार्च/एप्रिल – २०२५

Financial Administration in India (230109106)

वार, दिनांक : सोमवार, २६-०५-२०२५

कमाल गुण : ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) लेखापरीक्षेचे ——— हे उद्देश असतो.
 - अ) शासकिय हिशोबांची तपासणी करणे
 - ब) पैसा नियमानुसार खर्च केला आहे की नाही हे पाहणे
 - क) खर्चासंबंधी अनियमितपणा आढळल्यास संबंधीत व्यक्तीस जबाबदार धरणे.
 - ड) वरील सर्व
- २) पहिल्या वित्त आयोगाचे अध्यक्ष कोण होते?
 - अ) के. सी. नयोगी
 - ब) आय. व्ही. रेड्डी
 - क) विजय केळकर
 - ड) डॉ. अरविंद पनगडिया
- ३) नीती आयोगाची स्थापना ——— रोजी झाली.
 - अ) १५ मार्च २०१४
 - ब) २६ जानेवारी २०१५
 - क) १५ ऑगस्ट २०१६
 - ड) १ जानेवारी २०१५
- ४) भारताच्या अर्थव्यवस्थेचा प्रवास ——— आहे.
 - अ) मिश्र अर्थव्यवस्थेकडून मुक्त अर्थव्यवस्थेकडे
 - ब) मुक्त अर्थव्यवस्थेकडून मिश्र अर्थव्यवस्थेकडे
 - क) मिश्र अर्थव्यवस्थेकडून समाजवादी अर्थव्यवस्थेकडे
 - ड) मुक्त अर्थव्यवस्थेकडून समाजवादी अर्थव्यवस्थेकडे
- ५) ——— यांच्या मते राज्याची सर्व कामे अर्थव्यवस्थेवर अवलंबून असतात.
 - अ) लॉर्ड जॉर्ज
 - ब) कौटिल्य
 - क) रिचेलियू
 - ड) यापैकी नाही

- ६) आर्थिक प्रशासनाची ही कामे ——— आहेत.
- अ) अंदाजपत्रक तयार करणे.
 ब) विधीमंडळाकडून अंदाजपत्रकांस मंजूरी मिळवणे
 क) राज्याने उभारलेले भांडवल व पैसा सुरक्षित ठेवणे
 ड) वरील सर्व
- ७) अर्थसंकल्प प्रथम कोणत्या सभागृहात सादर केला जातो?
- अ) कनिष्ठ सभागृहात ब) वरिष्ठ सभागृहात
 क) पर्याय अ आणि ब ड) यापैकी नाही
- ८) अर्थसंकल्प हे मूलभूत तत्त्व आवश्यक आहे.
- अ) समतोल असावा
 ब) अंदाज रोखीवर आधारित असावा
 क) खर्च सर्वकष पद्धतीने दाखवावा
 ड) वरील सर्व
- ९) ——— दिवशी भारतात आर्थिक वर्षाची सुरुवात होते.
- अ) १ एप्रिल ब) ३१ डिसेंबर
 क) ३१ मार्च ड) १ मार्च
- १०) ——— हे महालेखा परीक्षकाची नेमणूक करतो.
- अ) पंतप्रधान ब) राष्ट्रपती
 क) राज्यपाल ड) जिल्हाधिकारी
- ११) आर्थिक आणीबाणी कोण जाहीर करतो.
- अ) पंतप्रधान ब) राष्ट्रपती
 क) राज्यपाल ड) जिल्हाधिकारी
- १२) ——— सर्व आर्थिक व्यवहारांचा हिशोब आहे.
- अ) कोषागार ब) लोकलेखा समिती
 क) जिल्हाधिकारी ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- १) प्राक्कलन समितीची रचना लिहा?
- २) आर्थिक प्रशासनाचा अर्थ स्पष्ट करा.
- ३) आर्थिक नियोजन महत्त्व स्पष्ट करा.
- ४) आर्थिक प्रशासनाबाबत विधीमंडळाची भूमिका स्पष्ट करा.
- ५) आर्थिक प्रशासनात कार्यकारीचे महत्त्व लिहावे.
- ६) कोषागार व वित्त विभागाची माहिती लिहा.

- प्र.३ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) १२
- १) भारतातील अंदाजपत्रकाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
 - २) नीती आयोगाची भूमिका स्पष्ट करा.
 - ३) अर्थ संकल्पाचे महत्त्व आणि तत्वे लिहा.
 - ४) लोकलेखा समितीचे कार्य लिहा.
- प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) १२
- १) अर्थसंकल्पाचा अर्थ सांगून अर्थसंकल्पाचे प्रकार सविस्तर लिहा.
किंवा
 - २) भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांची कार्ये व अधिकार स्पष्ट करा.
- प्र.५ दीर्घोत्तरी प्रश्न. १२
- केंद्र आणि राज्य यांच्यातील आर्थिक संबंध सविस्तर लिहा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**M.A. (Political Science) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April - 2025
Financial Administration in India (230109106)**

Day & Date: Monday, 26-05-2025
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.**12**

- 1) Audit _____. That's the purpose.
 - a) To examine government accounts
 - b) To see if the money has been spent as per rules
 - c) Holding the person concerned responsible if irregularities are found in the expenditure.
 - d) All of the above
- 2) Who was the Chairman of the first Finance Commission?
 - a) K.C. Niyogi
 - b) Y.V. Reddy
 - c) Vijay Kelkar
 - d) Dr. Arvind Panagariya
- 3) Establishment of NITI Aayog _____. It happened on a daily basis.
 - a) March 15, 2014
 - b) January 26, 2015
 - c) August 15, 2016
 - d) January 1, 2015
- 4) The journey of India's economy is _____.
 - a) From mixed economy to free economy
 - b) From free economy to mixed economy
 - c) From mixed economy to socialist economy
 - d) From free economy to socialist economy
- 5) _____ According to him, all the functions of the state depend on the economy.
 - a) Lord George
 - b) Kautilya
 - c) Richelieu
 - d) None of this
- 6) These functions of financial administration _____. Are there?
 - a) Preparing a budget
 - b) Getting the budget approved by the legislature
 - c) Securing the capital and money raised by the State
 - d) All of the above
- 7) In which House is the budget first presented?
 - a) In the lower house
 - b) in the upper house
 - c) option A and B
 - d) None of these

- 8) Budget is a fundamental principle.
a) Should be balanced
b) Estimates should be cash- based
c) Show costs in a comprehensive manner
d) All of the above
- 9) _____ Does it mark the beginning of the financial year in India?
a) April 1
b) December 31
c) March 31
d) March 1
- 10) _____ It appoints the Auditor General.
a) Prime Minister
b) President
c) Governor
d) District Collector
- 11) Who declares a financial emergency?
a) Prime Minister
b) President
c) Governor
d) District Collector
- 12) _____ All financial transactions accounted for.
a) Treasury
b) Public Accounts Committee
c) Collector
d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any Four) **12**

- 1) Write the composition of the assessment committee.
- 2) Explain the meaning of financial governance.
- 3) Explain the importance of financial planning.
- 4) Clarify the legislature's position on financial governance
- 5) Write down the importance of causality in economic governance
- 6) Write information about the Treasury and Finance Department

Q.3 Answer the following questions. (Any Two) 12

- 1) Explain the budget process in India.
- 2) Explain the role of NITI Aayog.
- 3) Write down the importance and principles of the budget.
- 4) Write the work of the Public Accounts Committee

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One) 12

- 1)** Write down the types of budgets in detail, explaining the meaning of the budget.

OR

- 2) Explain the functions and powers of the Comptroller and Auditor General of India.**

Q.5 Answer the following question in detail. 12

Write in details the economic relationship the Centre and the state.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Political Science) (सत्र – I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

मार्च/एप्रिल – २०२५

Comparative Government & Politics (230109107)

वार, दिनांक : सोमवार, २६-०५-२०२५

कमाल गुण : ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) राजकीय व्यवस्था (पॉलिटिकल सिस्टीम) हा ग्रंथ — यांनी लिहिला.
 अ) गॅब्रियल आल्मंड ब) कार्ल मार्क्स
 क) डेव्हिड ईस्टन ड) जॉन लॉक
- २) — हा तुलनात्मक राजकारण या अभ्यास विषयाचा जनक मानला जातो.
 अ) प्लेटो ब) कार्ल मार्क्स
 क) अरिस्टॉटल ड) डेव्हिन ईस्टन
- ३) गॅब्रियल आल्मंड यांनी — दृष्टिकोन मांडला.
 अ) रचनात्मक कार्यवादी दृष्टिकोन
 ब) व्यवस्था दृष्टिकोन
 क) ऐतिहासिक भौतिकवादी दृष्टिकोन
 ड) राजकीय प्रक्रिया
- ४) — या देशाला अलिखित संविधान आहे.
 अ) भारत ब) अमेरिका
 क) फ्रेंच ड) इंग्लंड
- ५) सत्ता विभाजनाच्या सिद्धांताचा — या राज्यघटनेवर मोठा परिणाम झाला.
 अ) यु.एस.एस.आर ब) यु के
 क) यु एस ए ड) पाकिस्तान
- ६) मर्यादित सरकार हे — चे वैशिष्ट्य आहे.
 अ) कायद्याचे शासन ब) न्यायिक वर्चस्व
 क) द्विपक्षीय व्यवस्था ड) सत्ता विभाजन

- ७) कायदयाचे राज्य हे ---- राज्यघटनेचे वैशिष्ट्य आहे.
अ) अमेरिका ब) इंग्लंड
क) स्वित्झर्लंड ड) फ्रेंच
- ८) अमेरिकेच्या राष्ट्राध्यक्षाची मुदत ---- वर्षे असते.
अ) पाच ब) सहा
क) चार ड) तीन
- ९) संसदीय लोकशाहीचे जननी म्हणून ---- या देशाला ओळखले जाते.
अ) स्वित्झर्लंड ब) अमेरिका
क) भारत ड) इंग्लंड
- १०) अमेरिकेचे सध्याचे राष्ट्राध्यक्ष ---- हे आहेत.
अ) बिल क्लिंटन ब) बराक ओबामा
क) ज्यो बायडन ड) डोनाल्ड ट्रम्प
- ११) स्वित्झर्लंड देश ---- कॅन्टॉन्सचा मिळून बनलेला आहे.
अ) २६ ब) २५
क) ३० ड) ५०
- १२) ---- मध्ये वर्तनवादाचा प्रथम विकास झाला.
अ) इंग्लंड ब) स्वित्झर्लंड
क) अमेरिका ड) इटली

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

१२

- १) तुलनात्मक राजकारणाच्या अभ्यासाचा विकास
- २) अमेरिकेच्या अध्यक्षीय शासन पद्धतीचे वैशिष्ट्ये Features of Presidential Government of USA
- ३) ब्रिटीश राज्यघटनेचे घटक (उगमस्थाने)
- ४) अमेरिकन संविधानाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ५) ब्रिटीश मंत्रिमंडळाची प्रमुख वैशिष्ट्ये Major Characteristic of British Cabinet
- ६) उत्तर वर्तनवाद Post Behavioural

प्र.३ थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

१२

- १) पारंपारिक दृष्टिकोन
- २) स्वित्झर्लंडच्या राज्यघटनेचा विकास स्पष्ट करा.
- ३) तुलनात्मक राजकारणाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ४) अमेरिकेचे उपराष्ट्राध्यक्ष

- प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- १) स्वित्झर्लंडच्या राज्यघटनेचे वैशिष्ट्ये सांगा.
किंवा
- २) अमेरिकेच्या राष्ट्राध्यक्ष पदाची रचना सांगून अधिकार व महत्त्व स्पष्ट करा.
- प्र.५ तुलनात्मक शासन आणि राजकारणाचा अर्थ सांगून स्वरूप स्पष्ट करा. १२

Set

P

**M.A. (Political Science) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April - 2025
Comparative Government & Politics (230109107)**

Day & Date: Monday, 26-05-2025
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

12

- 1) The book Political System was written by _____.
a) Gabriel Almond b) Karl Marx
c) David Easton d) John Locke
- 2) _____ is considered to be the father of the subject of comparative politics.
a) Plato b) Karl Mark
c) Aristotle d) David Easton
- 3) Gabriel Almond presented the_____ view.
a) Constructive functionalist approach
b) System approach
c) Historical materialist approach
d) Political process
- 4) _____ this country has an unwritten constitution.
a) India b) America
c) French d) England
- 5) The doctrine of separation of powers had a great impact on the Constitution.
a) USSR b) UK
c) USA d) Pakistan
- 6) Limited government is a characteristic of _____.
a) Rule of law b) Judicial supremacy
c) Bilateral system d) Separation of powers
- 7) Rule of law is a feature of _____ constitution.
a) America b) England
c) Switzerland d) French
- 8) The term of the President of the United States is _____ years.
a) Five b) Six
c) Four d) Three

- 9)** This country is known as the mother of parliamentary democracy.
- a) Switzerland b) America
c) India d) England
- 10)** The current President of the United States is _____.
a) Bill Clinton b) Barack Obama
c) Joe Biden d) Donald Trump
- 11)** The country of Switzerland is made up of _____ cantons.
a) 26 b) 25
c) 30 d) 50
- 12)** Behaviorism first developed in _____.
a) England b) Switzerland
c) America d) Italy

Q.2 Write answer in brief. (Any Four)

12

- 1) Development of the Study of Comparative Politics
- 2) Features of Presidential Government of USA
- 3) Elements of the British Constitution (Sources)
- 4) Explain the features of the American Constitution.
- 5) Major Characteristic of British Cabinet
- 6) Post Behavioral

Q.3 Write notes. (Any Two)

12

- 1) Traditional approach
- 2) Explain the development of the Constitution of Switzerland
- 3) Explain the scope of comparative politics
- 4) Vice President of the United States

Q.4 Write the answer of the following questions. (Any One)

12

- 1) State the features of the Constitution of Switzerland.**

OR

- 2) State the structure of the office of the President of the United States and explain the authority and importance.**

Q.5 Write the detail Answer.

12

Explain the nature of comparative governance and politics by explaining its meaning.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम्.ए. (Political Science) (सत्र – I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

मार्च/एप्रिल – २०२५

Constitution of India (230109104)

वार, दिनांक : बुधवार, २८-०५-२०२५

कमाल गुण: ३०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०४:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्याय निवडा

०६

- १) भारताच्या घटना समितीचे पहिले अधिवेशन केव्हा झाले?

अ) १८ डिसेंबर १९४६	ब) ९ डिसेंबर १९४६
क) १५ डिसेंबर १९४७	ड) १५ ऑगस्ट १९४७
- २) राज्याच्या धोरणाची मार्गदर्शक तत्त्वे भारतीय राज्यघटनेच्या कोणत्या भागात दिलेली आहेत?

अ) भाग १	ब) भाग २
क) भाग ३	ड) भाग ४
- ३) भारतीय संविधान मसुदा समितीचे अध्यक्ष कोण होते?

अ) डॉ. सच्चिदानंद सिन्हा	ब) डॉ. राजेंद्र प्रसाद
क) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर	ड) महात्मा गांधी
- ४) भारतीय नागरिकांना स्वातंत्र्य हक्क भारतीय राज्यघटनेच्या कोणत्या कलमात देण्यात आला आहे?

अ) कलम १२	ब) कलम १९
क) कलम १५	ड) कलम २३
- ५) भारतीय संविधानात मूलभूत कर्तव्यांचा समावेश केव्हा करण्यात आला?

अ) १९५०	ब) १९६०
क) १९७०	ड) १९७६
- ६) ४४ वी घटना दुरुस्ती केव्हा केली?

अ) १९७०	ब) १९७६
क) १९७५	ड) १९७८

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) 0६
- १) भारतीय संविधान मसुदा समिती यावर टीप लिहा.
 - २) भारतीय संविधानाची मूलभूत संरचना सांगा.
 - ३) भारतीय संविधानातील कामाचा हक्क स्पष्ट करा.
 - ४) ४४ व्या घटनादुरुस्तीतील तरतुदी सांगा.
- प्र.३ टिप लिहा. 0६
- भारतीय संविधानाची ठळक वैशिष्ट्ये.
- प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा . (कोणताही एक) १२
- १) भारतीय संविधानातील स्वातंत्र्याचा हक्क स्पष्ट करा.
किंवा
 - २) भारतीय संविधानातील सरनामा स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Political Science) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April - 2025
Constitution of India (230109104)**

Day & Date: Wednesday, 28-05-2025
Time: 03:00 PM To 04:30 PM

Max. Marks: 30

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct option.

06

- 1) When was the first session of the Constitution Committee of India held?

a) 18 December 1946	b) 9 December 1946
c) 15 December 1947	d) 15 August 1947
- 2) In which part of the Indian Constitution are the Directive Principles of state policy laid down?

a) Part 1	b) Part 2
c) Part 3	d) Part 4
- 3) Who was the Chairman of the Indian Constitution Drafting Committee?

a) Dr. Satchidanand Sinha	b) Dr. Rajendra Prasad
c) Dr. Babasaheb Ambedkar	d) Mahatma Gandhi
- 4) In which article of the Constitution of India the right to freedom has been given to Indian citizens?

a) Article 12	b) Article 19
c) Article 15	d) Article 23
- 5) When were Fundamental Duties included in Indian Constitution?

a) 1950	b) 1960
c) 1970	d) 1976
- 6) When was the 44th amendment made?

a) 1970	b) 1976
c) 1975	d) 1978

Q.2 Write short answers. (Any Two)

06

- 1) Write a note on Indian Constitution Drafting Committee.
- 2) State the basic structure of Indian Constitution.
- 3) Explain the Right of Work in Indian Constitution.
- 4) State the provisions of the 44th Amendment.

- Q.4 Write a short note** **06**
Salient features of Indian Constitution.
- Q.5 Answer the following question in detail. (Any One)** **12**
1) Explain the right to freedom in Indian Constitution.
OR
2) Explain the Preamble of the Indian Constitution.

Set	P
-----	---

एम.ए. (Political Science) (सत्र – II) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
मार्च/एप्रिल - २०२५
Contemporary Political Theory (230109201)

कमाल गुणः ६०

वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१२

- १) १९१८ साली ——— महिलांना मतदानाचा अधिकार मिळाला.
अ) अमेरिकन
क) ब्रिटिश
- २) प्रत्यक्ष लोकशाही ——— मध्ये अस्तित्वात आहे.
अ) भारत
क) फ्रान्स
- ३) 'सबजेक्शन ऑफ वुमन' हे पुस्तक ——— यांनी लिहिले आहे.
अ) मिल
क) ग्रीन
- ४) बहुसांस्कृतिकता ——— देशात अस्तित्वात आहे.
अ) यूएसए
क) भारत
- ५) ——— हे वर्तनवादाशी संबंधित आहे.
अ) मार्क्स
क) ग्रीन
- ६) ——— हे अंडर डेव्हलपमेंटच्या सिद्धांताशी संबंधित आहे.
अ) पहिले जग
क) तिसरे जग
- ७) ——— हे लोकशाहीच्या बहुलवादी सिद्धांताचे मुख्य प्रणेते आहेत.
अ) सी. बी. मॅकफरसन
क) मिल

- ८) 'द लाइफ अँड टाइम्स ऑफ लिबरल डेमोक्रेसी' हे पुस्तक — यांनी लिहिले आहे.
अ) माओ
ब) स्टॅलिन
क) C. B. मॅकफरसन
ड) ऍरिस्टॉटल
- ९) 'राजकीय विकासाचे पैलू' हे — यांनी लिहिले आहे.
अ) लुसियन पाई
ब) मार्क्स
क) लेनिन
ड) माओ
- १०) 'लोकशाही म्हणजे लोकांनी', लोकांसाठी आणि लोकांकडूनच चालविलेले सरकार' असे — म्हणाले.
अ) लासवेल
ब) रॉबर्ट डहल
क) चार्ल्स मेरियम
ड) अब्राहम लिंकन
- ११) लोकशाहीचा सहभागात्मक सिद्धांत — ने मांडला.
अ) हेबर मास
ब) C. B. मॅकफरसन
क) ऑस्टिन
ड) हॉब्स
- १२) लोकशाही सरकारमध्ये अंतिम सत्ता — मध्ये असते.
अ) समुदाय
ब) लोक
क) राजा
ड) प्रशासन

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

੧੨

- १) जोसेफ शुम्पीटरचा लोकशाही सिद्धांत
- २) वर्तनवादी दृष्टीकोन.
- ३) बहुसांस्कृतिकता स्पष्ट करा.
- ४) अल्प विकासाचा सिद्धांत
- ५) बहुलवादी सिद्धांत
- ६) संरचनात्मक कार्यवादी दृष्टीकोन सांगा.

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन)

१२

- १) पर्यावरणवाद
- २) लोकशाहीची मूलभूत वैशिष्ट्ये
- ३) महिला सक्षमीकरण
- ४) अवलंबित्वाचा सिद्धांत

- प्र.४ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) १२
- १) सी. बी. मॅकफर्सनचा 'लोकशाहीचा सिद्धांत' स्पष्ट करा.
किंवा
- २) भारतातील स्त्रीवादाचे सविस्तर वर्णन करा.
- प्र.५ स्त्रीवादाचे स्वरूप आणि प्रकार यांची सविस्तर चर्चा करा. १२

Seat No.	
----------	--

Set P

**M.A. (Political Science) (Semester - II) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April - 2025
Contemporary Political Theory (230109201)**

Day & Date: Wednesday, 14-05-2025
Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 12

- 1) In the year 1918 _____ women got the right to vote.

a) American	b) Indian
c) British	d) French
- 2) Direct Democracy exists in _____.

a) India	b) USA
c) France	d) Switzerland
- 3) The book 'Subjection of Woman' is written by _____.

a) Mill	b) Hobbes
c) Green	d) Marx
- 4) Multiculturalism exists in _____ country.

a) USA	b) UK
c) India	d) Russia
- 5) _____ is related with behaviorism.

a) Marx	b) Mill
c) Green	d) Almond
- 6) _____ is related with theory of under development.

a) First World	b) Second World
c) Third World	d) None of these
- 7) _____ is the main profounder of pluralist theory of Democracy.

a) C. B. Macpherson	b) Bentham
c) Mill	d) Robert Dahl
- 8) The Book 'The Life and Times of Liberal Democracy' is written by _____.

a) Mao	b) Stalin
c) C.B. Macpherson	d) Aristotle

- 9) 'Aspects of Political Development' is written by _____.
 - a) Lucian pie
 - b) Marx
 - c) Lenin
 - d) Mao
- 10) 'Democracy is the Government of the People by the people and for the People' said by _____.
 - a) Laswell
 - b) Robert Dahl
 - c) Charles Merriam
 - d) Abraham Lincoln
- 11) Participatory theory of Democracy propounded by _____.
 - a) Haber Mass
 - b) C.B. Macpherson
 - c) Austin
 - d) Hobbes
- 12) In Democratic Government the ultimate power rests in _____.
 - a) Community
 - b) People
 - c) King
 - d) Administration

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- 1) Democratic theory of Joseph Schumpeter
- 2) Behavioral Approach
- 3) Explain the Multiculturalism.
- 4) Theory of under Development
- 5) Pluralist Theory.¹²
- 6) Structural Functional Approach

Q.3 Answer the following questions. (Any Two)

12

- 1) Environmentalism
- 2) Basic features of Democracy
- 3) Empowerment of Women
- 4) Theory of Dependency

Q.4 Answer the following questions. (Any One)

12

- a)** Explain the C.B. Macpherson's 'Theory of Democracy'.

OR

- b) Explain in detail feminism in India.**

Q.5 Discuss the nature and types of Feminism.

12

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Political Science) (सत्र – II) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

मार्च/एप्रिल – २०२५

Issues in Public Administration (230109202)

वार, दिनांक : शुक्रवार, १६-०५-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

१) लोकायुक्त आणि उपलोकायुक्त यांची ——— नियुक्ती करतात.

अ) राज्यपाल

ब) मुख्यमंत्री

क) भारताचे राष्ट्रपती

ड) उच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश

२) ई-गव्हर्नमेंट म्हणजे ———

अ) ऊर्जा शासन

ब) आंतरराष्ट्रीय शासन

क) इलेक्ट्रॉनिक शासन

ड) सरकारची निवडणूक

३) 'PSDCORB' या संकल्पनेचा प्रचार ——— यांनी केला.

अ) लेनिन

ब) मार्क्स

क) ल्यूथर गुलिक

ड) माओ

४) माहितीचा अधिकार कायदा ——— साली मंजूर झाला.

अ) २००१

ब) २००५

क) २००९

ड) २०१४

५) मास्टरमन कमिशन ——— देशाशी संबंधित आहे.

अ) अमेरिका

ब) इंग्लंड

क) रशियन

ड) जर्मन

६) ——— भारतीय राज्यघटनेतील कलम नागरी सेवेच्या तटस्थतेचा संदर्भ देते.

अ) ३०९

ब) ४०९

क) ३५६

ड) ३६०

७) व्हिटली कौन्सिलच्या शिफारशी ——— वर्षात स्वीकारल्या गेल्या

अ) १९४७

ब) १९१८

क) १९१९

ड) १९२०

- ८) 'लोकपाल' ही संकल्पना ——— देशात प्रथम आली.
अ) भारत ब) चीन
क) स्वीडन ड) अमेरिका
- ९) CBI ची स्थापना भारतात ——— साली झाली.
अ) १९५० ब) १९६०
क) १९६३ ड) १९६५
- १०) प्रशासकीय कायदा ——— शी सम्बंधित आहे.
अ) नागरिक ब) राजकारणी
क) व्यापारी ड) प्रशासन
- ११) लोकायुक्तांचा कार्यकाळ ——— वर्षांचा असतो.
अ) ३ ब) ४
क) ५ ड) १०
- १२) नवीन लोक प्रशासन ——— मध्ये अस्तित्वात आले.
अ) १९९० ब) २०००
क) २०१० ड) २०२०

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

१२

- १) लोक निवड पद्धती स्पष्ट करा.
- २) प्रशासकीय कायदा.
- ३) प्रशासनावर न्यायालयीन नियंत्रण
- ४) नवीन लोक प्रशासनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ५) सामान्य आणि विशेषज्ञ प्रशासक
- ६) प्रशासकीय कायदा.

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन)

१२

- १) सुशासनाची आधारभूत घटक सांगा.
- २) लोक मूल्य व्यवस्थापनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ३) व्हिटली कौन्सिलवर टीप लिहा.
- ४) भारतातील नागरी सेवकांची राजकीय तटस्थता.

प्र.४ खालील प्रश्नांची तपशीलवार उत्तर द्या. (कोणताही एक)

१२

- १) नागरी सेवेची वैशिष्ट्ये लिहा.
किंवा
२) लोकपाल आणि लोकायुक्त यावर टीप लिहा.

प्र.५ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या.
भारतातील माहितीच्या अधिकाराचे टिकात्मक परिक्षण करा.

१२

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Political Science) (Semester - II) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April – 2025
Issues in Public Administration (230109202)**

Day & Date: Friday, 16-05-2025
Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

12

- 1) _____ appoints the *Lokayukta* and *Upalokayukta*
 - a) Governor
 - b) Chief Minister
 - c) President of India
 - d) Judge of High Court
- 2) E-government means _____
 - a) Energy Government
 - b) International Government
 - c) Electronic Government
 - d) Election of government
- 3) The concept 'PSDCORB' was promoted by _____
 - a) Lenin
 - b) Marx's
 - c) Luther Gulick
 - d) Mao
- 4) Right to information act was passed in _____ year.
 - a) 2001
 - b) 2005
 - c) 2009
 - d) 2014
- 5) Masterman committee belongs to _____ country.
 - a) America
 - b) England
 - c) Russian
 - d) German
- 6) _____ Article of Indian constitution refers neutrality of Civil Service.
 - a) 309
 - b) 409
 - c) 356
 - d) 360
- 7) Whitley Council recommendations were accepted in _____ year
 - a) 1947
 - b) 1918
 - c) 1919
 - d) 1920
- 8) The concept of 'Ombudsman' came first in _____ country.
 - a) India
 - b) China
 - c) Sweden
 - d) America
- 9) CBI was established in the year _____ in India.
 - a) 1950
 - b) 1960
 - c) 1963
 - d) 1965

- 10)** Administrative law belongs to _____.
a) Citizens b) politician
c) businessman d) Administration
- 11)** The tenure of Lokayukt is _____ Years.
a) 3 b) 4
c) 5 d) 10
- 12)** New Public administration came in existence in _____.
a) 1990 b) 2000
c) 2010 d) 2020

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- 1) Explain the Public Choice approach.
- 2) Administrative Law.
- 3) Judicial Control over Administration
- 4) Write the features of new public administration.
- 5) Generalists and Specialists.
- 6) Administrative Law.

Q.3 Answer the following questions. (Any Two)

12

- 1) Explain the Bases of good governance.
- 2) Write the features of public value management.
- 3) Write a note on Whitley council.
- 4) Political neutrality of civil servants in India.

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One)

12

- a)** Write the features of civil service.

OR

- b)** Write a note on *Lokpal* and *Lokayukta*.

Q.5 Answer the following question in detail.

12

Critically examine the right to information in India.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Political Science) (सत्र – II) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

मार्च/एप्रिल – २०२५

Political Process in India (230109203)

वार, दिनांक : मंगळवार, २०-०५-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

१) भारतात — पक्ष पद्धति आहे.

अ) एक

ब) दोन

क) तीन

ड) बहु

२) सरकारिया आयोग — शी संबंधित आहे.

अ) अल्पसंख्याक

ब) निवडणूक सुधारणा

क) स्थानिक स्वराज्य संस्था

ड) केंद्र-राज्य संबंध सुधारणा

३) — चळवळ पश्चिम बंगालमध्ये सुरु झाली.

अ) शेतकरी चळवळ

ब) नक्षलवादी चळवळ

क) दलित चळवळ

ड) चिपको आंदोलन

४) भारतीय राज्यघटनेतील — कलमे नागरिकत्वाशी संबंधित आहेत.

अ) ५ ते ११

ब) १४ ते ३५

क) ३६ ते ५१

ड) यापैकी नाही

५) भारतातील पहिली लोकसभा निवडणूक — मध्ये झाली.

अ) १९५०

ब) १९५१

क) १९५२

ड) १९४९

६) — हा भारतातील सर्वात जुना पक्ष आहे.

अ) राष्ट्रीय काँग्रेस पक्ष

ब) मुस्लिम लीग

क) हिंदू महासभा

ड) स्वतंत्र मजूर पक्ष

७) — सूचीमध्ये संरक्षण, अणुऊर्जा, खनिजे आणि चलन यांचा समावेश आहे.

अ) राज्य

ब) केंद्र

क) समवर्ती

ड) केंद्रशासित प्रदेश

- ८) महाराष्ट्रत ——— लोकसभा सदस्य आहेत.
 अ) १९ ब) ४०
 क) ४५ ड) ४८
- ९) ——— शेतकरी चळवळीशी संबंधित आहे.
 अ) शरद जोशी ब) राजू शेटी
 क) रघुनाथदादा पाटील ड) वरील सर्व
- १०) राजकीय गुन्हेगारीकरण ——— द्वारे नियंत्रित केले जाऊ शकते.
 अ) निवडणूक आयोग ब) राजकीय पक्ष
 क) कडक कायदे ड) वरील सर्व
- ११) जमातवाद आणि जातीवादावर मात करण्यासाठी ——— ची गरज आहे.
 अ) शिक्षण ब) कायद्याचे पालन
 क) आंतरधर्मीय विवाह ड) वरील सर्व
- १२) सध्या केंद्र यादीत ——— विषय आहेत.
 अ) ६१ ब) १००
 क) ५२ ड) ५५

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

१२

- १) धर्म आणि राजकारण.
- २) केंद्र-राज्यातील आर्थिक संबंध.
- ३) २०१९ मधील लोकसभा निवडणुकीचा आढावा.
- ४) राजकारणाचे गुन्हेगारीकरण.
- ५) स्वायत्ततेची मागणी.
- ६) भारतीय राजकारणात प्रादेशिक पक्षांची भूमिका.

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तर द्या. (कोणत्याही दोन)

१२

- १) नव नागरिकांची सक्रियता.
- २) केंद्र-राज्यातील प्रशासकीय संबंध.
- ३) भारतीय राजकारणात जातीची भूमिका.
- ४) नक्षलवादी चळवळ.

प्र.४ खालील प्रश्नांची तपशीलवार उत्तर द्या. (कोणताही एक)

१२

- १) भारतीय राजकारणावर धर्म आणि जातीचा प्रभाव स्पष्ट करा.
किंवा
- २) केंद्र आणि राज्य यांच्यातील बदलत्यासंबंधांचे सविस्तर चर्चा करा.

प्र.५ खालील प्रश्नाचे तपशीलवार उत्तर द्या.
भारतातील शेतकरी चळवळीची सविस्तर चर्चा करा.

१२

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Political Science) (Semester - II) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April – 2025
Political Process in India (230109203)**

Day & Date: Tuesday, 20-05-2025
Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

12

- 1) India has a _____ Party System.
 - a) One
 - b) Two
 - c) three
 - d) Multi
- 2) Sarkaria Commission is related with _____.
 - a) Minorities
 - b) Electoral reforms
 - c) Local Self Government
 - d) Center-State Relation Reform
- 3) _____ movement was started in West Bengal.
 - a) Farmer's Movement
 - b) Naxalite Movement
 - c) Dalit Movement
 - d) Chipko Movement
- 4) _____ articles in the Constitution of India are related to citizenship.
 - a) 5 to 11
 - b) 14 to 35
 - c) 36 to 51
 - d) None of above
- 5) India's First *Loksabha* Election was held in _____.
 - a) 1950
 - b) 1951
 - c) 1952
 - d) 1949
- 6) _____ is the oldest party in India.
 - a) National Congress Party
 - b) Muslim League
 - c) Hindu Mahasabha
 - d) Independent Labor Party
- 7) _____ list includes defense, nuclear power, minerals, and currency.
 - a) State
 - b) Center
 - c) concurrent
 - d) union-territory
- 8) There are _____ *Loksabha* members in Maharashtra.
 - a) 19
 - b) 40
 - c) 45
 - d) 48

- 9) _____ is related to the peasant movement.
 a) Sharad Joshi b) Raju Shetty
 c) Raghunathdada Patil d) All of the above
- 10) Political criminalization can be controlled by _____.
 a) Election Commission b) Political parties
 c) Strict laws d) All the above.
- 11) To overcome on communalism and casteism _____ is needed.
 a) Education b) Compliance with law
 c) Interfaith marriage d) All of the above
- 12) There are _____ subjects in the center list at present
 a) 61 b) 100
 c) 52 d) 55

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- 1) Religion and politics
- 2) Economic relation in center-state
- 3) Overview of *Loksabha* election in 2019
- 4) Criminalization of politics
- 5) Demand for autonomy
- 6) Role of regional parties in Indian politics

Q.3 Answer the following question. (Any Two)**12**

- 1) New citizen's activism
- 2) Administrative relation in center - state
- 3) Role of caste in Indian Politics
- 4) Naxalite Movement

Q.4 Answer the following question in detail (Any One)**12**

- 1) Explain the influence of religion and caste on Indian politics

OR

- 2) Explain in detail the changing nature of relationship between the Center and the State.

Q.5 Answer the following question in detail.**12**

Discuss the detailed farmer's movement in India.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

एम्.ए. (Political Science) (सत्र – II) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

मार्च/एप्रिल - २०२५

Electoral Politics in India (230109204)

वार, दिनांक : गुरुवार, २२-०५-२०२५

कमाल गुण: ३०

वेळ: सकाळी ११:०० ते १२:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडा.

०६

- १) भारताचे मुख्य निवडणूक आयुक्त ——— द्वारे नियुक्त केले जातात.

अ) राष्ट्रपती	ब) पंतप्रधान
क) सरन्यायाधीश	ड) लोकसभेचे अध्यक्ष
- २) ——— भारतीय राज्यघटनेच्या कलमात निवडणूक आयोगाची तरतूद आहे.

अ) १२४	ब) २१४
क) २४३	ड) ३२४
- ३) २० कलमी कार्यक्रमाची घोषणा पंतप्रधान ——— यांनी केली होती.

अ) पंडित नेहरू	ब) लाल बहादूर शास्त्री
क) इंदिरा गांधी	ड) राजीव गांधी
- ४) भारताचे सध्याचे मुख्य निवडणूक आयुक्त ——— आहेत.

अ) राजीव कुमार	ब) अमित शहा
क) निर्मला सीतारामन	ड) किरण रिजिजू
- ५) ——— घटनादुरुस्तीने मतदाराचे आवश्यक वय वर्षे २१ ते १८ बदलले.

अ) ४२	ब) ४५
क) ४४	ड) ६१
- ६) पक्षांतर विरोधी कायदा ——— मध्ये मंजूर करण्यात आला.

अ) १९८०	ब) १९८५
क) १९९१	ड) २००१

- प्र.२ थोडक्यात उत्तर लिहा. (कोणतेही दोन) 0६
- अ) निवडणूक आचारसंहिता
ब) राजकीय गुन्हेगारीकारण
क) निवडणूक सुधारणा
ड) निवडणूक आयोगाचे स्वातंत्र्य
- प्र.३ टिपा लिहा 0६
- मुख्य निवडणूक आयुक्त टी. एन. शेषन.
- प्र.४ खालील प्रश्नाचे तपशीलवार उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) निवडणुकीत मतदारांच्या वर्तनावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
किंवा
ब) भारतीय निवडणूक आयोगाचे अधिकार आणि कार्ये स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Political Science) (Semester - II) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April - 2025
Electoral Politics in India (230109204)**

Day & Date: Thursday, 22-May-2025
Time: 11:00 AM To 12:30 PM

Max. Marks: 30

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 06

- 1) The Chief Election Commissioner of India is appointed by the _____.
 a) President b) Prime Minister
 c) Chief Justice d) Speaker of the Lok Sabha
- 2) _____ Article of the constitution of India provides for the Election Commission.
 a) 124 b) 214
 c) 243 d) 324
- 3) The 20 points program was announced by Prime Minister _____.
 a) Pandit Nehru b) Lal Bahadur Shastri
 c) Indira Gandhi d) Rajiv Gandhi
- 4) The Present Chief Election Commissioner of India is _____.
 a) Rajiv Kumar b) Amit Shah
 c) Nirmala Sitaraman d) Kiran Rijiju
- 5) _____ constitutional amendment changed the required age of a voter from 21 years to 18 years.
 a) 42 b) 45
 c) 44 d) 61
- 6) The Anti Defection Act was passed in _____.
 a) 1980 b) 1985
 c) 1991 d) 2001

Q.2 Short Notes: (Any Two) 06

- 1) Election of code of conduct
- 2) Political Criminalization
- 3) Electoral reforms
- 4) Independence of Election commission

Q.3 Write Short Note: **06**
Chief Election Commissioner T. N. Seshan.

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One) **12**

1) Explain the factors influencing the behavior of voters in elections.

OR

2) Explain the powers & functions of the Election Commission of India.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम्.ए. (Political Science) (सत्र – II) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
मार्च/एप्रिल – २०२५
Human Rights (230109206)

वार, दिनांक : मंगळवार, २७-०५-२०२५
 वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

कमाल गुण: ६०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

१) फ्रेंचराज्यक्रांती इ.स. ——— मध्ये झाली.

अ) १८५७	ब) १७८९
क) १८१८	ड) १९४७

२) मानवीहक्कांची घोषणा ——— मध्ये झाली.

अ) १० डिसेंबर १९४८	ब) १० डिसेंबर १९५०
क) १० डिसेंबर १९४६	ड) १० डिसेंबर १९४७

३) मानवीहक्क जाहीरनाम्यात ——— कलमे आहेत.

अ) ५०	ब) ४०
क) ३०	ड) २०

४) मानवीहक्कांची संकल्पना ——— कायद्यावर आधारित आहे.

अ) नैसर्गिक	ब) कायदेशीर
क) धर्म	ड) पारंपारिक

५) मॅगनाकार्टा इंग्लंड मध्ये ——— वर्षी पास झाला.

अ) १९१५	ब) १२१५
क) १३१५	ड) १४१५

६) UN मानवीहक्क आयोगाची स्थापना ——— साली झाली.

अ) १९४५	ब) १९४६
क) १९४७	ड) १९४९

७) समानतेच्या अधिकारात ——— कलमांचा समावेश आहे.

अ) ५ ते ११	ब) १४ ते १८
क) १९ ते २२	ड) २३ ते २४

- ८) स्वातंत्र्याच्या अधिकारात ——— कलमांचा समावेश आहे.
अ) ५ ते ११
ब) १४ ते १८
क) १९ ते २२
ड) २३ ते २४
- ९) भारतात राष्ट्रीयमानवाधिकार आयोगाची स्थापना करण्यात आली.
अ) १९९०
ब) १९९१
क) १९९२
ड) १९९३
- १०) मानवी विकासासाठी ——— हक्क आवश्यक आहेत.
अ) मानवी
ब) आर्थिक
क) सामाजिक
ड) वरील सर्व
- ११) आंतरराष्ट्रीय न्यायालयाचे मुख्यालय ——— येथे आहे.
अ) लंडन
ब) न्यूयॉर्क
क) पॅरिस
ड) दहयूगो
- १२) मानवाधिकार आयोगाचे सदस्य ——— वर्षासाठी नियुक्त केले जातात.
अ) ३
ब) ४
क) ५
ड) ६

प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

१२

- १) भारतातील नागरीहक्क.
- २) मानवी हक्कांसमोरील आव्हाने.
- ३) माहितीचा अधिकार कायदा.
- ४) राज्यातील मानवीहक्क आयोग.
- ५) अल्पसंख्याकांचे हक्क.
- ६) संयुक्तराष्ट्रांचे हक्क.

प्र.३ टीपा लिहा (कोणत्याही दोन)

१२

- १) मानवी हक्कांचे महत्त्व.
- २) स्थलांतरितांचे हक्क
- ३) महिला आणि मुलांचे हक्क.
- ४) SC आणि ST चे अधिकार

प्र.४ खालील प्रश्नांची तपशीलवार उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

१२

- १) मानवीहक्कांचा अर्थ आणि स्वरूप स्पष्ट करा.
किंवा
- २) भारतातील मानवी हक्कांबद्दल सविस्तर चर्चा करा.

प्र.५ सविस्तर उत्तर लिहा.

१२

मानवीहक्कांच्या सार्वत्रिक जाहीरनाम्यावर टिप्पणी लिहा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**M.A. (Political Science) (Semester - II) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April – 2025
Human Rights (230109206)**

Day & Date: Tuesday, 27-05-2025
Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.**12**

- 1) French Revolution has taken place in _____ year.
 - a) 1857
 - b) 1789
 - c) 1818
 - d) 1947
- 2) Declaration of human rights taken place in _____ year.
 - a) 10 Dec. 1948
 - b) 10 Dec.1950
 - c) 10 Dec 1946
 - d) 10 Dec 1947
- 3) There are _____ articles in human rights declaration.
 - a) 50
 - b) 40
 - c) 30
 - d) 20
- 4) The Concept of human rights is based on _____ Law.
 - a) Natural
 - b) legal
 - c) Religions
 - d) Traditional
- 5) Magna Carta was passed in England in _____ Year.
 - a) 1115
 - b) 1215
 - c) 1315
 - d) 1415
- 6) UN Commission for Human Rights was established in _____ year.
 - a) 1945
 - b) 1946
 - c) 1947
 - d) 1949
- 7) Right to Equality includes the _____ Articles.
 - a) 5 to 11
 - b) 14 to 18
 - c) 19 to 22
 - d) 23 to 24
- 8) Right to liberty includes the _____ Articles.
 - a) 5 to 11
 - b) 14 to 18
 - c) 19 to 22
 - d) 23 to 24
- 9) In India National Human Rights commission was established.
 - a) 1990
 - b) 1991
 - c) 1992
 - d) 1993

- 10)** Human Rights are needed for _____ development.
a) Human b) economic
c) social d) all the above
- 11)** The Head Quarter of International Court is at _____.
a) Landon b) New York
c) Paris d) The Hugo
- 12)** The members of Human Rights commission are appointed for _____ years.
a) 3 b) 4
c) 5 d) 6

Q.2 Write the answer to the following questions. (Any Four)

12

- 1) Civil rights in India.
- 2) challenges to human rights.
- 3) The Right to Information Act.
- 4) Human Rights Commission in state.
- 5) Rights of minorities.
- 6) The Importance of United Nations.

Q.3 Write short answers. (Any Two)

12

- 1) Importance of Human Rights.
- 2) The rights of migrated.
- 3) The rights of women and children.
- 4) The rights of SC and ST.

Q.4 Write the detail answer. (Any One)

12

- 1)** Explain the meaning and nature of Human Rights.

OR

- 2) Discuss in detail about Human Rights in India.**

Q.5 Write the detailed answer.

12

Comment on the Universal Declaration of Human Rights.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम्.ए. (Political Science) (सत्र – II) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

मार्च/एप्रिल - २०२५

Political Sociology (230109207)

वार, दिनांक : मंगळवार, २७-०५-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

१) एकविसाव्या शतकातील राजकीय संस्कृती ——— वर उभी आहे.

अ) धर्म	ब) विज्ञान आणि तंत्रज्ञान
क) श्रद्धा	ड) परंपरा

२) कुटुंब हे ——— चे प्राथमिक माध्यम आहे.

अ) राजकीय समाजीकरण	ब) राजकीय पक्ष
क) राजकीय उदासीनता	ड) यापैकी नाही

३) राजकीय संस्कृती ही ——— प्रक्रिया आहे.

अ) निरंतर	ब) अस्थिर
क) स्थिर	ड) योग्य

४) ——— हे राजकीय समाजीकरणाचे पहिले साधन आहे.

अ) वर्तमानपत्र	ब) कुटुंब
क) समाज	ड) रेडिओ

५) राजकीय समाजशास्त्राचा पाया ——— यांनी घातला आहे.

अ) मॅक्स वेबर	ब) कार्ल मार्क्स
क) लेनिन	ड) माओ

६) राजकीय संस्कृतीची कल्पना सर्वप्रथम ——— विचारवंतांनी मांडली.

अ) भारतीय	ब) अमेरिकन
क) जर्मन	ड) रशियन

७) अतिरिक्त मूल्याचा सिद्धांत ——— यांनी मांडला.

अ) वेबर	ब) मार्क्स
क) लेनिन	ड) देवदूत

- ८) कार्ल मार्क अभ्यासाचा केंद्रबिंदू ——— होता.
अ) समाज ब) शासन
क) राजकारण ड) अर्थशास्त्र
- ९) राजकीय समाजशास्त्र हा ——— विषय आहे.
अ) नवीन ब) जुने
क) आंतरशाकिय ड) वरीलपैकी काहीही नाही
- १०) भारतीय स्वातंत्र्यलढ्यात ——— चे योगदान अत्यंत महत्त्वाचे राहिले.
अ) रेल्वे ब) रेडिओ
क) दूरदर्शन ड) वृत्तपत्र
- ११) राजकीय संस्कृती या संकल्पनेची ओळक ——— यांनी केली.
अ) ग्रिबिएल अल्मंड ब) सिडने व्हार्बा
क) डेविड इस्टन ड) यापैकी नाही
- १२) ——— पुस्तक ग्रिबिएल अल्मंड आणि वार्बा यांनी लिहिले आहे.
अ) द सिविक कल्चर ब) दास कॅपिटल
क) इकनॉमिक्स ड) द पॉलिटिक्स

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

१२

- १) राजकीय संस्कृतीचे प्रकार.
- २) राजकीय समाजीकरणाच्या दोन व्याख्या.
- ३) रचनात्मक कार्यवादी दृष्टीकोन.
- ४) राजकीय अभिजन वर्ग.
- ५) राजकीय समाजीकरणात प्रसार माध्यमांची भूमिका.
- ६) राजकीय संस्कृतीच्या विकासात राजकीय पक्षांची भूमिका.

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणत्याही दोन)

१२

- १) राजकीय समाजशास्त्राचे महत्त्व.
- २) राजकीय संस्कृती.
- ३) राजकीय सहभाग.
- ४) वर्तनवादी दृष्टीकोन.

प्र.४ सविस्तर उत्तर लिहा (कोणताही एक)

१२

- १) कार्ल मार्क्स आणि मॅक्स वेबर यांचा बौद्धिक अधिस्ताने सांगा.
किंवा
- २) राजकीय समाजशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.५ सविस्तर उत्तर लिहा

१२

राजकीय संस्कृतीचे आधारभूत घटक सविस्तर स्पष्ट सांगा.

Set	P
-----	---

**M.A. (Political Science) (Semester - II) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April – 2025
Political Sociology (230109207)**

Day & Date: Tuesday, 27-05-2025
Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

12

- 1)** The political culture of 21 Century is standing on _____.
a) Religion b) science and technology
c) beliefs d) traditions
- 2)** Family is the primary agency of _____.
a) Political socialization b) Political Party
c) Political apathy d) none of these
- 3)** Political culture is a _____ process
a) continuous b) unstable
c) stable d) suitable
- 4)** _____ is the first instrument of political socialization.
a) Newspaper b) family
c) society d) radio
- 5)** The foundation of political sociology has been laid by _____.
a) Max Weber b) Karl Marks
c) Lenin d) Mao
- 6)** The idea of political culture firstly laid by _____ thinkers
a) Indian b) American
c) German d) Russian
- 7)** The Theory of surplus value presented by _____.
a) Weber b) Marx's
c) Lenin d) Angels
- 8)** The core point Karl Mark study was _____.
a) Society b) government
c) politics d) economics
- 9)** Political sociology is a _____ subject.
a) New b) old
c) inter disciplinary d) none of the above

- 10)** The contribution of _____ is remained very important in Indian freedom struggle.
a) railway
b) radio
c) television
d) news paper
- 11)** The concept of political culture introduced by _____.
a) Gabriel Almond
b) Sidney Verba
c) David Easton
d) None of the above
- 12)** _____ book is written by Gabriel Almond and Vorba
a) The Civic Culture
b) Das capital
c) Economics
d) The Politics

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- 1) Types of Political Culture.
- 2) Two definitions of Political Socialization.
- 3) Structural Functional Approach.
- 4) Political Elites.
- 5) Role of Political Parties in the development of Political Culture.
- 6) Role of Media in Political Socialization.

Q.3 Answer the following questions (Any Two)

12

- 1) Significance of Political Sociology.
- 2) Political Culture.
- 3) Political Participation.
- 4) Behavioral Approach.

Q.4 Write the detail answer. (Any One)

12

- ## 1) Intellectual Origins of Karl Marx and Max Weber.

OR

- 2) Nature and scope of political sociology explain in detail.**

Q.5 Write the detail answer.

12

Explain in detail Bases of political culture.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

एम.ए. (Political Science) (सत्र – III) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

मार्च/एप्रिल – २०२५

International Relations (230109301)

वार, दिनांक : गुरुवार, १५-०५-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

१) — यांनी १९०० मध्ये आंतरराष्ट्रीय संबंध या विषयावर सर्व प्रथम पुस्तक लिहिले.

अ) पॉल रिश

ब) हॅन्स मॉर्गेन्थॉ

क) क्विन्सी राईट

ड) यापैकी नाही

२) इ.स. १९४५ साली संयुक्त राष्ट्र संघटनेची सदस्य संख्या — होती.

अ) १९३

ब) ५१

क) १००

ड) २५

३) — या महत्त्वपूर्ण घटकांशी आंतरराष्ट्रीय राजकारणाचा संबंध येत असतो.

अ) राष्ट्रहित

ब) संघर्ष

क) सत्ता

ड) वरील सर्व

४) जगातील खनिज तेलाचा मोठा साठा असलेला देश म्हणून — ओळखले जाते.

अ) लिबीया

ब) इराक

क) उत्तर कोरिया

ड) इराण

५) मानवतावाद आणि नैतिकमूल्याचा पुरस्कार करणारा दृष्टीकोन कोणता आहे?

अ) आदर्शवाद

ब) वास्तववाद

क) खेळ सिद्धांत

ड) व्यवस्था सिद्धांत

६) मॉर्गेन्थॉ यांनी — दृष्टीकोनाचा पुरस्कार केला आहे.

अ) शास्त्रीय

ब) आदर्शवादी

क) वास्तववादी

ड) ऐतिहासिक

- ७) राष्ट्रसत्तेचा घटक कोणता आहे?

अ) राष्ट्रसंघ ब) युनो
क) विचारधारा ड) नाम संघटना

८) 'पॉलिटिक्स अमंग नेशन्स' या ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत?

अ) केनेथ थॉम्पसन ब) क्विन्सी राईट
क) हॅन्स मॉर्गेन्थौ ड) ई. एच. कार

९) पुढील पैकी कोणते राष्ट्रीय सत्तेचे मुख्य प्रकार आहेत?

अ) भौतिक सत्ता ब) आर्थिक सत्ता
क) मानसिक सत्ता ड) वरील सर्व

१०) राष्ट्राच्या नैसर्गिक साधनसंपत्ती मध्ये ——— यांचा समावेश होतो.

अ) खनिज साधनसंपत्ती ब) शेती उत्पादन
क) अ व ब ड) यापैकी नाही

११) एका राज्यावर हल्ला हा सर्व राज्यांवर हल्ला मानला जाईल, हे तत्व कोणाशी संबंधित आहे?

अ) सामूहिक सुरक्षा ब) एकाचा सुरक्षा
क) व्यक्तीची सुरक्षा ड) यापैकी नाही

१२) सामूहिक सुरक्षा कृती ही ——— धोका नष्ट करण्यापुरती मर्यादित आहे?

अ) युद्ध ब) आक्रमकता
क) अ आणि ब ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

१२

- १) व्यवस्थावादी दृष्टीकोनासंबंधी माहिती लिहा?
- २) आंतरराष्ट्रीय संबंधाचे महत्त्व लिहा?
- ३) राष्ट्रहिताचा अर्थ लिहा?
- ४) आंतरराष्ट्रीय कायदा का अस्तित्वात आला?
- ५) नवीन जागतिक अर्थव्यवस्थेचे स्वरूप लिहा?
- ६) आदर्शवादी सिद्धांत लिहा?

प्र.३ टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

१२

- १) राष्ट्रसत्तेचे घटक लिहा?
- २) खेळ सिद्धांत स्पष्ट करा?
- ३) संयुक्त राष्ट्रांच्या कार्यपद्धतीत सुधारणांची गरज का निर्माण झाली?
- ४) वास्तववादी सिद्धांत लिहा?

- प्र.४ सविस्तर उत्तर लिहा (कोणताही एक) १२
- १) आंतरराष्ट्रीय संबंधाचा अर्थ लिहून स्वरूप स्पष्ट करा?
किंवा
- २) सत्तासंतुलन म्हणजे काय सांगून पद्धती, तंत्रे व मार्ग लिहा?
- प्र.५ सविस्तर उत्तर लिहा १२
- सामूहिक सुरक्षिततेची व्याख्या लिहून सामूहिक सुरक्षिततेचे स्वरूप लिहा?

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Political Science) (Semester - III) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April - 2025
International Relations (230109301)**

Day & Date: Thursday, 15-05-2025
Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

12

- 1) _____ He wrote the first book on international relations in 1900.
 - a) Paul Reich
 - b) Hans Morgenthau
 - c) Quincy Wright
 - d) None of these
- 2) Membership of the United Nations Organization in 1945 _____ It was.
 - a) 193
 - b) 51
 - c) 100
 - d) 25
- 3) _____ International politics has to do with these important factors.
 - a) National interest
 - b) Conflict
 - c) Power
 - d) All of the above
- 4) As a country with the largest reserves of crude oil in the world _____ recognized.
 - a) Libya
 - b) Iraq
 - c) North Korea
 - d) Iran
- 5) What is the approach that promotes humanism and morality?
 - a) Idealism
 - b) Realism
 - c) Game theory
 - d) System theory
- 6) Morgenthau _____ The approach is rewarded.
 - a) Classical
 - b) Idealistic
 - c) Realistic
 - d) Historical
- 7) What is the component of national power?
 - a) United Nations
 - b) UN
 - c) Ideology
 - d) Name Organization
- 8) Who is the author of 'Politics among Nations'?
 - a) Kenneth Thompson
 - b) Quincy Wright
 - c) Hans Morgenthau
 - d) E. H. Car

- 9) Which of the following are the main types of national power?
 - a) Material power
 - b) Economic power
 - c) Mental power
 - d) All of the above
- 10) _____ in the natural resources of the nation Includes.
 - a) Mineral Resources
 - b) Agricultural products
 - c) A and B
 - d) None of these
- 11) To whom is the principle that an attack on one state shall be considered an attack on all states?
 - a) Collective safety
 - b) safety of one
 - c) safety of person
 - d) None of these
- 12) Collective security action is _____ Is the threat limited to destruction?
 - a) War
 - b) Aggression
 - c) A and B
 - d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- 1) Write information about the systemic approach?
- 2) Write the importance of international relations?
- 3) Write down the meaning of national interest?
- 4) Why did international law come into being?
- 5) Write the nature of the new global economy?
- 6) Write an idealistic theory?

Q.3 Answer the following question. (Any Two)

12

- 1) Write down the elements of national power?
- 2) Explain the game theory?
- 3) Why was there a need for reform of the UN system?
- 4) Write realistic theories?

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One)

12

- a)** Explain the meaning and scope of international relations?

OR

- b)** Write down methods, techniques, and ways to tell us what balance of power is?

Q.5 Answer the following question in detail.

12

Write down the definition of collective safety and write the nature of collective security?

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Political Science) (सत्र – III) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

मार्च/एप्रिल – २०२५

Western Political Thought (230109302)

वार, दिनांक : शनिवार, १७-०५-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) 'सद्गुण म्हणजे ज्ञान' असे कोणी म्हटले आहे?

अ) अ‍ॅरिस्टॉटल	ब) सॉक्रेटिस
क) लेनिन	ड) हेगेल
- २) प्लेटोने समाजाचे किती वर्ग केले होते?

अ) २	ब) ३
क) ४	ड) ५
- ३) अ‍ॅरिस्टॉटलच्या मते, कोणत्या राज्य प्रकारात सुवर्णमध्याचे तत्त्व अमलात आणले आहे?

अ) राजेशाही	ब) अल्पजनशाही
क) समतोल सत्ता	ड) लोकशाही
- ४) संत ऑगस्टाईन यांचा ग्रंथ कोणता?

अ) दि सिटी ऑफ गॉड	ब) ऑन लिबर्टी
क) दि रिपब्लिक	ड) यापैकी नाही
- ५) अविकनास यांनी कोणती राज्यसंस्था चांगली असे म्हटले आहे?

अ) धनिक तंत्र	ब) राजतंत्र
क) कुलीन तंत्र	ड) लोकशाही
- ६) टी. एच. ग्रीनच्या मते राज्याचा आधार कोणता आहे?

अ) शक्ती	ब) लोकांची इच्छा
क) लष्कर	ड) कायदा
- ७) हेगेलने कोणता सिद्धांत मांडला?

अ) साम्यवाद	ब) समाजवाद
क) आदर्शवाद	ड) यापैकी नाही

- ८) हॉब्जने कोणत्या ग्रंथात अनियंत्रित राजेशाही चा पुरस्कार केला आहे?
 अ) डी कारपोर
 ब) डी साईव्ह
 क) लेव्हेथन
 ड) डी होमाईन

९) राज्याला विरोध करण्याच्या अधिकाराचे समर्थन सर्वात अगोदर कोणी केले?
 अ) जॉन लॉक
 ब) रूसो
 क) कार्ल मार्क्स
 ड) हेगेल

१०) सामूहिक ईहा ही संकल्पना कोणी मांडली?
 अ) ऑरिस्टॉटल
 ब) लॉक
 क) रूसो
 ड) हेगेल

११) निसर्गावस्थेतील मानवी जीवन भयानक, पशुतुल्य, एकाकी होते, असे कोणी म्हटले आहे?
 अ) हॉब्स
 ब) लॉक
 क) रूसो
 ड) माओ

१२) राजकीय परिवर्तनाचे फिरते चक्र कोणी सांगितले?
 अ) प्लेटो
 ब) ऑरिस्टॉटल
 क) हेगेल
 ड) जॉन लॉक

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

१२

- १) प्लेटो चे शिक्षण विषयक विचार स्पष्ट करा.
- २) टी. एच. ग्रीन चे स्वातंत्र्य विषयीचे विचार सांगा.
- ३) हेगेलचा आदर्शवाद स्पष्ट करा.
- ४) जॉन लॉकचे धर्मविषयक विचार सांगा.
- ५) थॉमस अँक्विनासचे राजकीय विचार थोडक्यात लिहा.
- ६) सॉक्रेटिस यांचे राजकीय विचार स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

१२

- १) प्लेटोची आदर्श राज्याची कल्पना विशद करा.
- २) संत ऑगस्टाईन यांचे राजकीय विचार यावर टीप लिहा.
- ३) टी. एच. ग्रीन यांचे राज्यविषयक विचार स्पष्ट करा.
- ४) मानवी स्वभावासंबंधीचे हॉब्सचे विचार सांगा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१२

- १) हेगेलच्या विरोधविकासवादाचे टीकात्मक परीक्षण करा.
- किंवा
- २) रूसो च्या सामाजिक करार सिद्धांताचे मूल्यमापन करा.

प्र.५ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या.
अॅरिस्टॉटलच्या आदर्श राज्यविषयक विचारांची चर्चा करा.

१२

Seat No.	
----------	--

Set

P

**M.A. (Political Science) (Semester - III) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April - 2025
Western Political Thought (230109302)**

Day & Date: Saturday, 17-05-2025
Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

12

- 1) Who has said that 'virtue is knowledge'?
 - a) Aristotle
 - b) Socrates
 - c) Lenin
 - d) Hegel
- 2) How many classes did Plato make of the society?
 - a) 2
 - b) 3
 - c) 4
 - d) 5
- 3) In which form of the state according to Aristotle the principle of golden mean is introduced?
 - a) Monarchy
 - b) Oligarchy
 - c) Polity
 - d) Democracy
- 4) Which is the book of Saint Augustine?
 - a) The City of God
 - b) On Liberty
 - c) The Republic
 - d) None of these
- 5) Which polity has been called good by Aquinas?
 - a) Rich system
 - b) Monarchy
 - c) Aristocracy
 - d) Democracy
- 6) What is the basis of the state according to T.H. Green?
 - a) Power
 - b) People's will
 - c) Army
 - d) Law
- 7) Which state did Hegel advocate?
 - a) Universal
 - b) Limited
 - c) Controlled
 - d) None of these
- 8) In which book did Hobbes advocate uncontrolled monarchy?
 - a) De corpore
 - b) De Civic
 - c) De Civic
 - d) De Homine
- 9) Who first advocated the right to oppose the state?
 - a) John Locke
 - b) Rousseau
 - c) Karl Marx
 - d) Hegel

- 10)** Who introduced the concept of General Will?
a) Aristotle b) Locke
c) Rousseau d) Hegel
- 11)** Who said that human life in nature is horrible, animal like, lonely?
a) Hobbes b) Locke
c) Rousseau d) Mao
- 12)** Who said the cycle of political change?
a) Plato b) Aristotle
c) Hegel d) John Locke

Q.2 Write short answers. (Any Four) **12**

- Explain Plato's views on education
- Describe T.H. Green's views on freedom.
- Explain Hegel's idealism
- State John Locke's views on religion.
- Briefly write the political thought of Thomas Aquinas.
- Explain the political views of Socrates.

Q.3 Write short answers. (Any Two) **12**

- Explain Plato's idea of ideal state.
- Write a note on the political views of Saint Augustine.
- Explain T.H. Greene's views on statehood.
- Describe Hobbes's views on human nature

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One) 12

- Critically examine Hegel's dialectical method.
- Evaluate Rousseau's Social Contract Theory.

Q.5 Answer the following question in detail (not alternative) 12

Discuss Aristotle's ideas on ideal state.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम्.ए. (Political Science) (सत्र – III) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
मार्च/एप्रिल - २०२५
Government and Politics of Maharashtra (230109303)

वार, दिनांक : सोमवार, १९-०५-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

१) नागपूर करार केव्हा करण्यात आला?

अ) १९४७	ब) १९५०
क) १९५३	ड) १९५८

२) संयुक्त महाराष्ट्राच्या चळवळी दरम्यान झालेल्या कोणत्या अहवालाचा संयुक्त महाराष्ट्रवादी नेत्यांनी निषेध केला?

अ) अकोला करार	ब) दार आयोग
क) जे.व्ही.पी. समिती	ड) नागपूर करार

३) मुंबई आणि महाराष्ट्र यांच्यातील नाते वर्णन करताना 'जशी गरूडाला पंख आणि वाघाला नख' असे वर्णन कोणत्या कवीने केले?

अ) अमर शेख	ब) अण्णाभाऊ साठे
क) प्र.के. अत्रे	ड) द.ना.गव्हाणकर

४) संयुक्त महाराष्ट्र कार्यकारणी समितीचे पहिले अध्यक्ष कोण होते?

अ) एस. एम. जोशी	ब) भाऊसाहेब हिरे
क) शंकरराव देव	ड) साने गुरुजी

५) महाराष्ट्रात शेतकरी संघटनेची स्थापना कोणी केली?

अ) शंकरराव देव	ब) बाबा आढाव
क) शदर जोशी	ड) स. का. पाटील

६) बाबा आढाव यांनी कोणती चळवळ सुरू केली?

अ) एक गाव एक पाणवठा	ब) शेतकरी चळवळ
क) झाडे लावा झाडे जगवा	ड) यापैकी नाही

- ७) महाराष्ट्र नवनिर्माण सेनेची स्थापना कोणी केली?
अ) राज ठाकरे
ब) उद्धव ठाकरे
क) बाळासाहेब ठाकरे
ड) आदित्य ठाकरे
- ८) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी कोणते वृत्तपत्र सुरू केले होते?
अ) मूकनायक
ब) बहिष्कृत भारत
क) जनता
ड) वरील सर्व
- ९) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी कोणता सत्याग्रह केला?
अ) चवदार तळ्याचा
ब) काळाराम मंदिर
क) मुखेड सत्याग्रह
ड) वरील सर्व
- १०) महाराष्ट्रामध्ये शिवसेना या राजकीय पक्षाची स्थापना केव्हा झाली?
अ) १९६०
ब) १९६६
क) १९९५
ड) २००५
- ११) महाराष्ट्र विधानसभेला काय म्हणून ओळखले जाते?
अ) कनिष्ठ सभागृह
ब) जनतेचे सभागृह
क) प्रथम सभागृह
ड) वरील सर्व
- १२) महाराष्ट्र विधान परिषदेमध्ये किती सदस्य आहेत?
अ) २५०
ब) ७८
क) २८८
ड) ८७

प्र.३ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- १) संयुक्त महाराष्ट्र समिती यावर टीप लिहा.
- २) शदर जोशी यांचे कार्य स्पष्ट करा.
- ३) वंचित बहुजन आघाडीचे कार्य स्पष्ट करा.
- ४) विधान परिषदेची रचना सांगा.
- ५) नागपूर करारातील तरतुदी सांगा.
- ६) आघाडी सरकारचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन)

१२

- १) महाराष्ट्र निर्मितीतील संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीचे योगदान स्पष्ट करा.
- २) बाबा आढाव यांच्या कार्याचा आढावा घ्या.
- ३) महाराष्ट्राच्या राजकारणातील आघाडी सरकारचे टीकात्मक परीक्षण करा.
- ४) महाराष्ट्राच्या राजकारणातील राष्ट्रीय काँग्रेस पक्षाची वाटचाल स्पष्ट करा.

- प्र.४ खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १२
- १) महाराष्ट्र विधिमंडळातील कायदे निर्मिती प्रक्रिया सांगा.
किंवा
- २) दलित चळवळीतील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे कार्य कोणते?
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. १२
- महाराष्ट्र विधानसभेची रचना सांगून तिचे अधिकार व कार्ये कोणती हे सांगा?

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Political Science) (Semester - III) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April - 2025
Government and Politics of Maharashtra (230109303)**

Day & Date: Monday, 19-05-2025
Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

12

- 1) When was the Nagpur Accord signed?
 - a) 1947
 - b) 1950
 - c) 1953
 - d) 1958
- 2) Which report made during the Samyukta Maharashtra Movement did the Samyukta Maharashtra leaders protest?
 - a) Akola Accord
 - b) Dar Commission
 - c) JVP Committee
 - d) Nagpur Accord
- 3) Which poet described the relationship between Mumbai and Maharashtra as the eagle has wings and the tiger has claws?
 - a) Amar Sheikh
 - b) Annabhau Sathe
 - c) P.K. Atre
 - d) D.N. Gavankar
- 4) Who was the first president of the United Maharashtra Working Committee?
 - a) S.M. Joshi
 - b) Bhausaheb Hire
 - c) Shankarrao Dev
 - d) Sane Guruji
- 5) Who established the Farmers 'Union in Maharashtra'?
 - a) Shankarrao Dev
 - b) Baba Adhav
 - c) Sharad Joshi
 - d) S.K. Patil
- 6) Which movement did Baba Adhav start?
 - a) One village, one water source
 - b) Farmers movement
 - c) Plant trees, save trees
 - d) None of these
- 7) Who founded Maharashtra Navnirman Sena?
 - a) Raj Thackeray
 - b) Uddhav Thackeray
 - c) Balasaheb Thackeray
 - d) Aditya Thackeray

- 8) Which newspaper was started by Dr. Babasaheb Ambedkar do?
 - a) Mooknayak
 - b) Bahishkrit Bharat
 - c) Janata
 - d) All of the above
- 9) Which Satyagraha did Dr. Babasaheb Ambedkar do?
 - a) Chavdar Talach
 - b) Kalaram Mandir
 - c) Mukhed Satyagraha
 - d) All of the above
- 10) When was the political party Shiv Sena founded in Maharashtra?
 - a) 1960
 - b) 1966
 - c) 1995
 - d) 2005
- 11) What is the Maharashtra Legislative Assembly known as?
 - a) Lower House
 - b) People's House
 - c) First House
 - d) All of the above
- 12) How many members are there in Maharashtra Legislative Council?
 - a) 250
 - b) 78
 - c) 288
 - d) 87

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- 1) Write a note on the United Maharashtra Committee.
- 2) Explain the work of Sharad Joshi.
- 3) Explain the work of the Vanchit Bahujan Aghadi.
- 4) State the composition of the Legislative Council.
- 5) State the provisions of the Nagpur Accord.
- 6) Explain the importance of the Aghadi government.

Q.3 Write short answers. (Any Two)**12**

- 1) Explain the contribution of the United Maharashtra Movement in the creation of Maharashtra.
- 2) Review the work of Baba Adhav.
- 3) Critically examine the alliance government in Maharashtra politics.
- 4) Explain the part of the National Congress Party in Maharashtra politics.

Q.4 Write the detail answer. (Any One)**12**

- 1) Explain the law making process in the Maharashtra legislature.

OR

- 2) What is the work of Dr. Babasaheb Ambedkar in the Dalit movement?

Q.5 Write the detail answer.**12**

Explain the structure of the Maharashtra Legislative Assembly and what are its powers and functions?

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Political Science) (सत्र – III) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
मार्च/एप्रिल – २०२५
Gender Studies (230109304)

वार, दिनांक : शनिवार, २४-०५-२०२५

कमाल गुण: ३०

वेळ: दुपारी ११:०० ते १२:३०

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०६

- १) — हे लिंग समतावादी लेखक आहेत.
 अ) सिमोन डी ब्यूवॉयर ब) मार्क्स
 क) माओ ड) एम. एन. रॉय
- २) लिंगभेद — भेदभाववर आधारित आहे.
 अ) सामाजिक ब) राजकीय
 क) आर्थिक ड) यापैकी काहीही नाही
- ३) पितृसत्ताक समाजात स्त्रियांनी — असणे अपेक्षित असते.
 अ) बौद्धिक ब) आज्ञाधारक
 क) अहंकारी ड) यापैकी काहीही नाही
- ४) समाजात स्त्री-पुरुषांची — भूमिका असतात.
 अ) दोन ब) तीन
 क) चार ड) अनेक
- ५) राष्ट्रीय महिला आयोगाची स्थापना — मध्ये करण्यात आली.
 अ) १९९१ ब) १९९२
 क) १९९३ ड) १९९४
- ६) लिंग समानता हा — चळवळीचा मुख्य उद्देश आहे.
 अ) समाजवादी ब) मार्क्सवादी
 क) स्त्रीवादी ड) नव-मार्क्सवादी

- प्र.२ टीपा लिहा (कोणतेही दोन) ०८
- अ) पुरुषत्व आणि स्त्रीत्व
 ब) सिमोन डी ब्यूवॉयर
 क) श्रमाचे लैंगिक विभाजन
 ड) लिंग आणि जात
- प्र.३ संक्षिप्त उत्तर लिहा. ०६
- स्त्रीवादी विचारसरणीचे महत्व
- प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) १०
- अ) लिंग म्हणजे काय? सविस्तर सांगा
- किंवा
- ब) पितृसत्ताक समाजाची वैशिष्ट्ये आणि त्याचा आर्थिक आणि सामाजिक संरचनांवर होणारा परिणाम स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**M.A. (Political Science) (Semester - III) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April – 2025
Gender Studies (230109304)**

Day & Date: Saturday, 24-05-2025
Time: 11:00 AM To 12:30 PM

Max. Marks: 30

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.**06**

- 1) _____ is gender egalitarian writer.

a) Simone de Beauvoir	b) Marx
c) Mao	d) M. N. Roy
- 2) Gender discrimination is based on _____.

a) Social	b) Political
c) Economic	d) None of these
- 3) In patriarchal society women are expected to be _____.

a) Intellectual	b) obedient
c) arrogant	d) none of the these
- 4) Men and women have _____ roles in society.

a) Two	b) three
c) four	d) multiple
- 5) National Commission for women was set up in _____.

a) 1991	b) 1992
c) 1993	d) 1994
- 6) Gender equality is main purpose of _____ movement.

a) Socialist	b) Marxist
c) Feminist	d) Neo-Marxist

Q.2 Write short notes. (Any Two)**08**

- a) Masculinity and Femininity
- b) Simone de Beauvoir
- c) Sexual Division of Labor
- d) Sex and Gender

Q.3 Answer the following questions**06**

Significance of the Feminist ideology.

Q.4 Write answer the following. (Any One)

10

a) What is gender? Explain in detail.

OR

b) Explain the Features of Patriarchal Society and its impact on economic and social structures.

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Political Science) (सत्र – III) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
मार्च/एप्रिल – २०२५
International Organizations (230109306)

वार, दिनांक : सोमवार, २६-०५-२०२५
वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

कमाल गुण: ६०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) — या वर्षी संयुक्त राष्ट्र संघाची स्थापना झाली.
 अ) १० जानेवारी १९२० ब) २३ ऑक्टोबर १९४५
 क) २४ ऑक्टोबर १९४४ ड) २४ ऑक्टोबर १९४५
- २) पहिल्या महायुद्धानंतर — रोजी राष्ट्र संघाची स्थापन करण्यात आली.
 अ) ०८ जानेवारी १९२० ब) ९ जानेवारी १९१९
 क) १० जानेवारी १९२१ ड) १० जानेवारी १९२०
- ३) अर्थशास्त्र या ग्रंथाचे लेखक — हे आहेत.
 अ) प्लेटो ब) अरिस्टॉटल
 क) कॅटिल्य ड) मॅकियाव्हेली
- ४) अमेरिकेचे अध्यक्ष वुड्रो विल्सन यांनी युद्धोत्तर काळात शांतता व सहकार्य निर्माण होण्यासाठी — कलमी योजना राबविली.
 अ) १२ ब) १३
 क) १४ ड) १५
- ५) संयुक्त राष्ट्र संघाच्या मुख्य शाखांपैकी — या शाखेला आमसभेला वार्षिक अहवाल सादर करण्यापासून सुट देण्यात आली आहे.
 अ) सुरक्षा परिषद ब) आंतरराष्ट्रीय न्यायालय
 क) विश्वस्त मंडळ ड) आर्थिक आणि सामाजिक मंडळ
- ६) संयुक्त राष्ट्र संघाचे सचिवालय — या ठिकाणी आहे.
 अ) न्युयार्क ब) न्यूजर्सी
 क) वॉशिंगटन डिसी ड) पॅरीस

- ७) अशीयान संघटनेचे सचिवालय ——— येथे आहे.
अ) न्यूयार्क ब) जकार्ता
क) काठमांडू ड) ढाका
- ८) सार्क संघटनेची स्थापना ——— साली झाली आहे.
अ) ८ डिसेंबर १९८५ ब) ८ डिसेंबर १९८६
क) ६ डिसेंबर १९८६ ड) ८ डिसेंबर १९८७
- ९) सार्क संघटनेची मुख्यालय ——— येथे आहे.
अ) मालदिव ब) श्रीलंका
क) बांग्लादेश ड) नेपाळ
- १०) सार्क संघटनेची सदस्य संख्या ——— इतकी आहे.
अ) ५ ब) ६
क) ७ ड) ८
- ११) फेब्रुवारी १९५५ मध्ये ——— अमेरिकेची लष्करी संघटना साम्यवाद थोपवण्यासाठी अस्तित्वात आली.
अ) नाटो ब) सिंटो
क) सिंटो ड) सार्क
- १२) युरोपियन युनियन संघटनेची सदस्य संख्या ——— इतकी आहे.
अ) २२ ब) २३
क) २४ ड) २७

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- १) युरोपियन युनियन या संघटनेचे महत्व स्पष्ट करा.
- २) सार्क संघटनेचे सदस्य कोणती राष्ट्रे आहेत.
- ३) संयुक्त राष्ट्र संघटना याविषयी माहिती लिहा.
- ४) आशियान संघटनेचे आर्थिक महत्व काय ते स्पष्ट करा.
- ५) आंतरराष्ट्रीय संघटनांचे महत्व स्पष्ट करा.
- ६) संयुक्त राष्ट्र संघाचे सचिवालय याविषयी माहिती लिहा.

प्र.३ टीपा लिहा. (कोणतेही दोन)

१२

- १) संयुक्त राष्ट्र संघटनेचे महत्व स्पष्ट करा.
- २) सार्क संघटनेची उद्दीष्टे स्पष्ट करा.
- ३) आशियान संघटना आणि भारताचे संबंध स्पष्ट करा.
- ४) संयुक्त राष्ट्र संघटनेतील सुरक्षा परिषद याविषयी माहिती लिहा.

- प्र.४ खालील प्रश्नांचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- १) संयुक्त राष्ट्र संघटनेचे महत्वाचे अंगे याविषयी माहिती लिहा.
किंवा
- २) आशियान संघटना म्हणजे काय सांगून त्याची गुण – वैशिष्ट्ये लिहा.
- प्र.५ खालील प्रश्नांचे सविस्तर उत्तर लिहा. १२
- संयुक्त राष्ट्र संघाच्या अपयशाची कारणे सांगा.

Seat No.	
----------	--

Set

P

**M.A. (Political Science) (Semester - III) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April – 2025
International Organizations (230109306)**

Day & Date: Monday, 26-May-2025
Time: 11:00 PM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct answer to the following question 12

- 1) _____ United Nations Organisation was established in this year.

a) 10 January 1920	b) 23 October 1945
c) 24 October 1944	d) 24 October 1945

- 2) After the First World War, the United League was established on _____.

a) 8 January 1920	b) 9 January 1919
c) 10 January 1921	d) 10 January 1920

- 3) The author of the book 'Arthashastra' is _____.

a) Plato	b) Aristotle
c) Kautilye	d) Machiavelli

- 4) UA president Woodrow Wilson implemented the _____ clause plan to create peace and cooperation in the post war period.

a) 12	b) 13
c) 14	d) 15

- 5) Of the principal branches of the United Nations Organisation _____ this branch is exempted from submitting an annual report to the General Assembly.

a) Security Council	b) International Court of Justice
c) Board of Trustees	d) Economic and Social Council

- 6) The Secretariat of the United Nations is located at _____.

a) New York	b) New jersey
c) Washington DC	d) Paris

- 7) The secretariat of the ASEAN Organization is located here _____.

a) New York	b) Jakarta
c) Kathmandu	d) Dhaka

- 8) Establishment of SAARC organization _____ it has happened this year

a) 8 December 1985	b) 8 December 1986
c) 6 December 1986	d) 8 December 1987

- 9)** The headquarters of the SAARC organization is located at _____
a) Maldives b) Sri Lanka
c) Bangladesh d) Nepal
- 10)** The number of members of SAARC organization is _____
a) 5 b) 6
c) 7 d) 8
- 11)** In February 1955 _____ A military organization of the United States came into being to suppress communism
a) NATO b) SITO
c) SINTO d) SAARC
- 12)** The number of members of the European Union organization is _____
a) 22 b) 23
c) 24 d) 27

Q.2 Write short answers of the following (Any Four) 12

- 1) Explain the importance of the organization European Union
- 2) Which countries are members of SAARC organization?
- 3) Write information about United Nations Organization.
- 4) Explain the economic importance of ASEAN
- 5) Explain the importance of international organizations
- 6) Give information about United Nations Organization Secretariat.

Q.3 Short Notes (Any Two) 12

- 1) Explain the importance of United Nations Organization
- 2) Explain the objectives of SAARC organization
- 3) Explain the relationship between ASEAN and India.
- 4) Write information about UNO security Council

Q.4 Write answer to the broad questions. 12

- 1) Write information about important organs of United Nations Organization
- OR**
- 2) What is ASEAN Organization and write its characteristics

Q.5 Write answer to the broad question **12**

State the reasons for the failure of the United Nations Organization?

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Political Science) (सत्र – III) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

मार्च/एप्रिल – २०२५

Administrative Theories (230109307)

वार, दिनांक : सोमवार, २६-०५-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

१) द्विभाजन सिद्धांत — यांनी मांडला.

अ) फ्रेड रिंग्ज

ब) हेन्री फेयॉल

क) वुड्रो विल्सन

ड) पीटर ड्रकर

२) ल्युथर गुलीक यांनी संघटनेचे — सिद्धांत मांडले आहेत.

अ) ५

ब) ८

क) १०

ड) ४

३) प्रिजमॅटीक सत्ता मॉडेल संकल्पना — यांनी प्रतिपादन केली.

अ) हेन्री फेयॉल

ब) एल्टन मेयो

क) फ्रेडरिक टेलर

ड) फ्रेडरिक रिंग्ज

४) टेलरच्या शास्त्रीय व्यवस्थापन सिद्धांताचा मुख्य उद्देश — वाढविणे हा होता.

अ) उत्पन्न व कार्यक्षमता

ब) उत्पादकता व कार्यक्षमता

क) कार्यवृद्धी व मोजमाप

ड) वैधानीकता व अनुभवता

५) तुलनात्मक सार्वजनिक प्रशासनाचे प्रणेतें म्हणून — ओळखले जातात.

अ) हेन्री फेयॉल

ब) वुड्रो विल्सन

क) ल्युथर गुलीक

ड) यापैकी नाही

६) 4 Ps सिद्धांत म्हणजे —.

अ) उद्देश-प्रकार-जनता-ठिकाण

ब) उद्देश-प्रकार-व्यक्ति-प्रयोजन

क) उद्देश-प्रक्रिया-व्यक्ति-ठिकाण

ड) उद्देश-प्रक्रिया-व्यक्तिमत्व-प्रदेश

- ७) कार्यात्मक फोरमनची संकल्पना — यांनी मांडली.
 अ) एल्टन मेयो ब) लिडॉल उर्विक
 क) हेन्री फेयॉल ड) फ्रेडरिक टेलर
- ८) — यांना लोकप्रशासन शास्त्रातील संघटन शास्त्राचे शिल्पकार म्हटले जाते.
 अ) वुड्रो विल्सन ब) चेस्टर बर्नार्ड
 क) ल्युथर गुलीक ड) लिडॉल उर्विक
- ९) हेन्री फेयॉलच्या मते, व्यवस्थापनाचे — घटक आहेत?
 अ) १४ ब) ०६
 क) ०३ ड) ०५
- १०) — हे संघटनेच्या यांत्रिकी दृष्टीकोनाचे पुरस्कर्ते आहेत.
 अ) फ्रेडरिक रिंग्ज ब) अब्राहम मॉस्लो
 क) लिडॉल उर्विक ड) यापैकी नाही
- ११) खालीलपैकी कोणते शास्त्रीय व्यवस्थापनाचे तंत्र नाही?
 अ) काल अध्ययन ब) सूचनापत्र
 क) विकेंद्रात्मकदर ड) कार्यनिष्ठा
- १२) सिद्धांत निर्मितीचे मुलभूत घटक — हे आहेत.
 अ) संकल्पना, चल, विधाने, स्वरूप
 ब) संकल्पना, निरीक्षण, गृहीतके, प्रयोग
 क) संकल्पना, निरीक्षण, घटना, घटक
 ड) संकल्पना, अनुमान, कल्पना, स्पष्टीकरण

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- १) पर्यावरण सिद्धांत
- २) प्रदत्तीकरण म्हणजे काय?
- ३) कार्याचे विभाजन संकल्पना स्पष्ट करा.
- ४) POCCE सिद्धांताचे स्वरूप लिहा.
- ५) पुढारलेल्या समाजाची वैशिष्ट्ये थोडक्यात लिहा.
- ६) 'शास्त्रीय व्यवस्थापन' स्वरूप लिहा.

प्र.३ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

१२

- १) प्रशासकीय सिद्धांताचे महत्व स्पष्ट करा.
- २) कार्यात्मक फोरमनशीपची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ३) उद्दिष्टांच्या सिद्धांताचे स्वरूप सांगा.
- ४) राजकारण प्रशासन द्विभाजन सिद्धांताची चर्चा करा.

- प्र.४ सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- १) 'प्रिजमॅटीक सत्ता मॉडेल' संकल्पनेचे परिक्षण करा.
किंवा
- २) हेन्री फेयॉलने सांगितलेली १४ व्यवस्थापन तत्वे सविस्तर लिहा.
- प्र.५ सविस्तर उत्तर लिहा. १२
- ल्युथर गुलील यांचे संघटनाविषयक दहा सिद्धांत विशद करा.

Seat No.	
----------	--

Day & Date: Monday, 26-May-2025
Time: 11:00 PM To 01:30 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

12

- Page 4 of 5

- 8) The thinker _____ is known as the architect of organization science in public administration.
 - a) Woodrow Wilson
 - b) Chester Bernard
 - c) Luther Gulick
 - d) Lida hde Urvik
- 9) According to Henry feyol there are _____ elements of management.
 - a) 14
 - b) 06
 - c) 03
 - d) 05
- 10) _____ is an advocate of Mechanistic approach to organization.
 - a) Frederick Rings
 - b) Abraham Maslow
 - c) Urvik
 - d) None of these
- 11) Which of the following is not a techniques of classical management?
 - a) Time study
 - b) Notice letter
 - c) Centripetal Rate
 - d) Work ethics
- 12) _____ are the basic component of theory building.
 - a) Concept-variable-sentence-nature
 - b) Concept-observation-Hypothesis experiment
 - c) Concept-observation-event-element
 - d) Concept-logic-imagination-explanation

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- 1) Ecological theory.
- 2) What is mean provision.
- 3) Explain the concept of division of work.
- 4) State the nature of theory POCCC.
- 5) State the salient features of an improved society.
- 6) Write nature of scientific management.

Q.3 Write short answers to the following questions. (Any Two)

12

- 1) Explain the importance of administrative theory.
- 2) Explain the concept of functional Fourmanship.
- 3) State the nature of the theory of objectives.
- 4) Discuss the Bifurcation theory of political administration.

Q.4 Write the detailed answer. (Any One)

12

- 1) Examine the Prismatic power model concept.
- 2) Write in detail the 14 Principles of Management Mention by Henry Fayol.

Q.5 Write the detailed answer.

12

Explain Luther Gulick's 10 theories of organization.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Political Science) (सत्र – III) (जुना) (CBCS) परीक्षा:
मार्च/एप्रिल – २०२५
International Relations (MA02301)

वार, दिनांक : गुरुवार, १५-०५-२०२५

कमाल गुण: ८०

वेळ: सकाळी ११:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१६

- १) नवसाम्राज्यवादाच्या उदयाची कारणे कोणती आहेत?
 अ) नवीन बाजारपेठांची गरज ब) कच्चा मालाची गरज
 क) गुंतवणुकीची गरज ड) वरील सर्व
- २) खालील पैकी कोणते आंतरराष्ट्रीय संबंधाचे महत्त्व आहे?
 अ) जागतिक शांततेची निर्मिती करणे
 ब) सामूहिक सुरक्षितता
 क) युद्धाची भीती संपुष्टात आणणे
 ड) वरीलपैकी सर्व
- ३) संयुक्त राष्ट्र संघात सुधारणा का आवश्यक आहेत?
 अ) अधिक देशांना सामावून घेण्यासाठी
 ब) सुरक्षा परिषदेत समानता आणण्यासाठी
 क) कार्यक्षमता वाढवण्यासाठी
 ड) वरील सर्व कारणांसाठी
- ४) राष्ट्रीय हित म्हणजे काय?
 अ) नागरिकांची खासगी संपत्ती ब) राष्ट्राची सुरक्षा व समृद्धी
 क) राज्य सरकारचे धोरण ड) धार्मिक संस्था
- ५) व्यवस्था सिद्धांत कशाबद्दल माहिती देतो?
 अ) व्यक्तीचे वर्तन
 ब) राष्ट्रांमधील संबंधांचे एकत्रित विश्लेषण
 क) केवळ लष्करी धोरण
 ड) धार्मिक वाद

- ६) सामूहिक सुरक्षेची प्रमुख वैशिष्ट्ये कोणती आहेत?
 अ) परस्पर सहकार्य आणि सामूहिक कारवाई
 ब) एकतर्फी सैन्य करावाई
 क) फक्त आर्थिक सहाय्य
 ड) सांस्कृतिक आदान-प्रदान
- ७) जागतिक भांडवलशाही अर्थव्यवस्थेचा परिणाम काय आहे?
 अ) स्थानिक संस्कृतींचा विकास
 ब) आर्थिक असमानता आणि जागतिकीकरण
 क) युद्ध आणि संघर्ष
 ड) राष्ट्रीय स्वातंत्र्य
- ८) राष्ट्रीय सत्तेचे प्रमुख घटक कोणते आहेत?
 अ) प्रबळ सैन्य, अर्थव्यवस्था, आणि राजनैतिक स्थिरता
 ब) फक्त प्रबळ सैन्य
 क) केवळ सांस्कृतिक प्रभाव
 ड) फक्त व्यापारी संबंध
- ९) आंतरराष्ट्रीय संबंधाला एक स्वतंत्र व शाश्वत ज्ञानशाखा म्हणून मान्यता केव्हा मिळाली?
 अ) पहिले महायुद्ध नंतर
 ब) दुसरे महायुद्ध नंतर
 क) औद्योगिक क्रांतीनंतर
 ड) शीतयुद्धानंतर
- १०) पहिल्या महायुद्धाच्या काळातील अमेरिकेचे राष्ट्राध्यक्ष वुड्रो विल्सन यांच्या जगप्रसिद्ध १४ कलमी योजना कोणत्या विचारांनी प्रभावित होती?
 अ) आदर्शवादी
 ब) वास्तववादी
 क) कल्पितादर्शी
 ड) यापैकी नाही
- ११) आंतरराष्ट्रीय राजकारणाचे स्वरूप कसे आहे?
 अ) स्थिर आणि अपरिवर्तनीय
 ब) गतिशील आणि बदलते
 क) पूर्णपणे शांततापूर्ण
 ड) केवळ सैन्याशी संबंधित
- १२) राष्ट्रीय सत्तेच्या अस्थायी घटकांमध्ये कशाचा समावेश होतो?
 अ) विचारसरणी
 ब) राजकीय नेतृत्व
 क) जनतेचे मनोबल
 ड) वरील सर्व
- १३) आंतरराष्ट्रीय राजकारणात खेळी सिद्धांत — यांनी मांडला.
 अ) न्युमन व मार्गस्टर्न
 ब) शुबिक व कार्ल डवायझ
 क) लिबनीझ व एडज्वर्थ
 ड) ऑर्वेल व मॉर्गेन्थॉ

- १४) सत्ता ही कोणत्या स्वरूपात असते?
 अ) भौतिक ब) आर्थिक
 क) माननसशास्त्रीय ड) वरील सर्व
- १५) कोणत्या सिद्धांतामध्ये व्यक्ती आणि राष्ट्राचे वर्तन एकसारखे मानले जाते?
 अ) आदर्शवादी ब) वास्तववादी
 क) व्यवस्था ड) निर्णयनिर्मिती
- १६) सत्तासमतोलामुळे जागतिक स्तरावर ——— निर्माण केली जाते.
 अ) हिंसा ब) युद्ध
 क) शांतता ड) यापैकी नाही

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१६

- १) सामूहिक सुरक्षा म्हणजे काय?
- २) भांडवलशाही अर्थव्यवस्थेचे स्वरूप लिहा.
- ३) सत्तासमतोलाची तंत्रे लिहा.
- ४) संयुक्त राष्ट्र संघटनेच्या रचनेत सुधारणांची आवश्यकता स्पष्ट करा.
- ५) नवसाम्राज्यवाद संकल्पना स्पष्ट करा.
- ६) राष्ट्रहित संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.३ टीपा लिहा. (कोणतेही दोन)

१६

- १) खेळ सिद्धांत
- २) व्यवस्था सिद्धांत
- ३) आदर्शवादी सिद्धांत
- ४) वास्तववादी सिद्धांत

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१६

- १) आंतरराष्ट्रीय संबंधाचे अर्थ, स्वरूप आणि महत्त्व स्पष्ट करा.
 किंवा
- २) राष्ट्रीय सत्तेचे घटक सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.५ खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

१६

सत्तासमतोलाचे अर्थ आणि स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Political Science) (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2025
International Relations (MA02301)**

Day & Date: Thursday, 15-05-2025
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

16

- 1) What are the causes behind the rise of neo-imperialism?
 - a) Need for new markets
 - b) Need for raw materials
 - c) Need for investment
 - d) All of the above
- 2) Which of the following are the importance of international relations?
 - a) Establishment of world peace
 - b) Collective security
 - c) Elimination of fear of war
 - d) All of the above
- 3) Why are reforms needed in the United Nations?
 - a) To include more countries
 - b) To ensure equality in the Security Council
 - c) To improve efficiency
 - d) All of the above
- 4) What is meant by national interest?
 - a) Private property of citizens
 - b) Nation's security and prosperity
 - c) State government's policy
 - d) Religious institutions
- 5) What does system theory explain?
 - a) Individual behavior
 - b) Integrated analysis of international relations
 - c) Only military policy
 - d) Religious disputes
- 6) What are the key features of collective security?
 - a) Mutual cooperation and collective action
 - b) Unilateral military action
 - c) Only economic assistance
 - d) Cultural exchange

- 7) What is the impact of the global capitalist economy?
- a) Growth of local cultures
 - b) Economic inequality and globalization
 - c) War and conflict
 - d) National independence
- 8) What are the major components of national power?
- a) Strong military, economy, and political stability
 - b) Only strong military
 - c) Only cultural influence
 - d) Only trade relations
- 9) When was international relations recognized as an independent and permanent academic discipline?
- a) After World War I
 - b) After World War II
 - c) After the Industrial Revolution
 - d) After the Cold War
- 10) U.S. President Woodrow Wilson's world-famous 14-point plan during World War I was influenced by which ideology?
- a) Idealism
 - b) Realism
 - c) Utopianism
 - d) None of these
- 11) What is the nature of international politics?
- a) Stable and unchangeable
 - b) Dynamic and changing
 - c) Completely peaceful
 - d) Solely related to the military
- 12) Which of the following is included among the temporary elements of national power?
- a) Ideology
 - b) Political leadership
 - c) Public morale
 - d) All of the above
- 13) The theory of games in international politics was proposed by whom?
- a) Neumann & Morgenstern
 - b) Shubik & Karl Deutsch
 - c) Leibniz & Edgeworth
 - d) Orwell & Morgenthau
- 14) In what forms can power exist?
- a) Physical
 - b) Economic
 - c) Psychological
 - d) All of the above
- 15) Which theory assumes similar behavior for individuals and states?
- a) Idealist
 - b) Realist
 - c) System Theory
 - d) Decision-Making Theory
- 16) What is created at the global level due to balance of power?
- a) Violence
 - b) War
 - c) Peace
 - d) None of these

- Q.2 Answer the following questions. (Any Four) 16**
- 1) What is meant by collective security?
 - 2) Write the nature of the capitalist economy.
 - 3) Write the techniques of balance of power.
 - 4) Explain the need for reforms in the structure of the United Nations.
 - 5) Explain the concept of neo-imperialism.
 - 6) Explain the concept of national interest.
- Q.3 Write Short Notes (Any Two) 16**
- 1) Game Theory
 - 2) Systems Theory
 - 3) Idealist Theory
 - 4) Realist Theory
- Q.4 Answer the following questions in detail. (Any One) 16**
- 1) Explain the meaning, nature, and importance of International Relations.
- OR**
- 2) Explain in detail the elements of national power
- Q.5 Write Answer in detail. 16**
- Explain in detail the meaning and nature of Balance of Power.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Political Science) (सत्र – III) (जुना) (CBCS) परीक्षा:
मार्च/एप्रिल – २०२५
Government & Politics of Maharashtra (MA02302)

वार, दिनांक : शनिवार, १७-०५-२०२५

कमाल गुण: ८०

वेळ: सकाळी ११:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१६

- १) संयुक्त महाराष्ट्राची निर्मिती ——— रोजी झाली.
 अ) १ जाने १९६० ब) १ मे १९६०
 क) २२ फ्रेब्रुवारी १९५२ ड) १८ ऑगस्ट १९५५
- २) ——— यांनी सर्वप्रथम मुंबईसह संयुक्त महाराष्ट्राची सर्वप्रथम मागणी केली
 अ) प्र. के. अत्रे ब) पु. ल. देशपांडे
 क) वि. स. खांडेकर ड) अण्णाभाऊ साठे
- ३) ——— हे राज्य पुनर्रचना आयोगाचे अध्यक्ष होते.
 अ) धनंजय गाडगीळ ब) केशवराव जेधे
 क) सय्यद फझलअली ड) शंकरराव देव
- ४) १९३५ मध्ये रिझर्व बँकेच्या मुख्य कचेरीची स्थापना ——— येथे झाली.
 अ) दिल्ली ब) नागपुर
 क) हैद्राबाद ड) मुंबई
- ५) १९७८ साली ——— यांच्या नेतृत्वाखाली शेतकरी संघटनेची स्थापना झाली.
 अ) राजु शेटी ब) शरद पवार
 क) विठ्ठलराव विखे ड) शरद जोशी
- ६) १९९५ च्या विधानसभा निवडणुकीनंतर प्रथमच काँग्रेस पक्षाचा पराभव होऊन
 ——— युतीचे सरकार सत्तेवर आले.
 अ) शिवसेना ब) भाजप
 क) शिवसेना-भाजप ड) जनता दल

- ७) राष्ट्रवादी काँग्रेस पक्षाचे संस्थापक ——— हे आहेत.
 अ) श्री. उद्धव ठाकरे ब) श्री. शरद पवार
 क) श्री. प्रकाश आंबेडकर ड) श्री. पृथ्वीराज चव्हाण
- ८) श्री. बाळासाहेब ठाकरे यांनी शिवसेना या पक्षाची स्थापना ——— यावर्षी केली.
 अ) १९६० ब) १९६४
 क) १९६६ ड) १९९०
- ९) ——— हा टप्पा महाराष्ट्राच्या राजकारणातील काँग्रेस वर्चस्वाचा काळ म्हणून ओळखला जातो.
 अ) १९५६ ते १९७६ ब) १९६० ते १९७५
 क) १९८० ते १९९८ ड) १९९० ते २००१
- १०) खालीलपैकी कोणते आघाडीच्या राजकारणाचे महत्वाचे उद्दिष्ट आहे.
 अ) जनतेची सेवा करणे
 ब) सरकार स्थापन करून सत्ता प्राप्त करणे
 क) राजकीय विकास करणे
 ड) यापैकी नाही
- ११) ——— मुंबई प्रांतासाठी विधानसभेची स्थापना झाली.
 अ) १९ जुलै १९३७ ब) १९ ऑगस्ट १९३८
 क) १८ ऑगस्ट १९४० ड) २७ डिसेंबर १९४२
- १२) खालीलपैकी ——— हे सभागृह स्थायी (कायम) सभागृह असते.
 अ) विधानसभा ब) लोकसभा
 क) विधानपरिषद ड) यापैकी नाही
- १३) विधानसभा या सभागृहाचा कालावधी ——— वर्ष इतका असतो.
 अ) ३ ब) ४
 क) ६ ड) ५
- १४) विधानपरिषद या सभागृहात ——— प्रतिनिधी राज्यपाल नियुक्त असतात.
 अ) ०८ ब) १२
 क) १० ड) ०९

१५) एखादे विधेयक धनविधेयक आहे की नाही हे ठरविण्याचा अधिकार ——— यांना असतो.

- अ) विधानसभा सभापती ब) मुख्यमंत्री
क) राज्यपाल ड) विधानपरिषद अध्यक्ष

१६) धनविधेयक प्रथम ——— सभागृहातच मांडले जाते.

- अ) वरिष्ठ
ब) कनिष्ठ
क) दोन्हीपैकी कोणत्याही एका सभागृहात
ड) यापैकी नाही

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१६

- १) 'जवप' समितीवर थोडक्यात टिप लिहा.
- २) महाराष्ट्रातील शुगर लॉबी.
- ३) विधानसभेची रचना थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ४) विधानपरिषद स्थायी सभागृह आहे स्पष्ट करा.
- ५) महाराष्ट्रातील कामगार चळवळीची माहिती द्या.
- ६) दबावगट व राजकीय पक्षातील फरक स्पष्ट करा.

प्र.३ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

१६

- १) महाराष्ट्रातील दलित चळवळीचा संक्षिप्त आढावा घ्या.
- २) कायदा निर्मितीची प्रक्रिया लिहा.
- ३) भारतीय जनता पक्षाची विचारप्रणाली लिहा.
- ४) राज्य पुनर्रचना आयोगाची माहिती द्या.

प्र.४ खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

१६

- १) संयुक्त महाराष्ट्राच्या निर्मितीतील अडथळे स्पष्ट करा.
किंवा
- २) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेस पक्षाची धोरणे व कार्यक्रम सांगा.

प्र.५ महाराष्ट्रातील आघाड्यांचे राजकारण यावर निबंध लिहा.

१६

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Political Science) (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2025
Government & Politics of Maharashtra (MA02302)**

Day & Date: Saturday, 17-05-2025
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

16

- 1) Union of Maharashtra was formed on _____.
 a) 1 January 1960 b) 1 May 1960
 c) 22 February 1952 d) 18 August 1955
- 2) _____ was the first to demand a United Maharashtra with Mumbai.
 a) P. K. Atre b) P. L. Deshpande
 c) V. S. Khandekar d) Annabhau Sathe
- 3) _____ was the chairman of the state Reconstruction Commission.
 a) Dhananjay Gadgil b) Keshavrao Jedhe
 c) Sayyad Fazae Ali d) Shankarrao Dev
- 4) In 1935 the head office of Reserve Bank of India was established in _____.
 a) Delhi b) Nagpur
 c) Hyderabad d) Mumbai
- 5) 1978 farmers Association was established Under leadership of _____.
 a) Raju Shetty b) Sharad Pawar
 c) Vitthalrao Vikhe d) Sharad Joshi
- 6) For the first time after 1935 assembly elections the _____ coalition government came to power after defeat of congress party.
 a) Shivsena b) BJP
 c) Shivsena-BJP d) Janta Dal
- 7) _____ is the founder of NCP.
 a) Uddhav Thakrey b) Sharad Pawar
 c) Prakash Ambedkar d) Pruthviraj Chavan
- 8) Shiv Sena was founded by Balasaheb Thackrey in _____.
 a) 1960 b) 1964
 c) 1966 d) 1990

- 9) _____ is known as the period of Congress dominance in Maharashtra Politics.
 - a) 1956 to 1976
 - b) 1960 to 1975
 - c) 1980 to 1998
 - d) 1990 to 2001
- 10) Which of the following is an important objective of Coalition Politics?
 - a) To serve the public
 - b) Joining Period
 - c) Political development
 - d) None of these
- 11) In _____ constituent legislative Assembly for Bombay Province
 - a) 1937
 - b) 19 August 1938
 - c) 18 August 1940
 - d) 27 December 1942
- 12) _____ is the permanent house among the following.
 - a) Vidhan Sabha
 - b) Loksabha
 - c) Legislative council
 - d) None of these
- 13) The duration of the house of Assembly is _____.
 - a) 3 Years
 - b) 4 Years
 - c) 6 Years
 - d) 5 Years
- 14) The Legislative Council Consists of _____ representatives appointed by the Governor.
 - a) 8
 - b) 12
 - c) 10
 - d) 9
- 15) _____ has the right of decide whether a bill is Money bill or not.
 - a) The speaker
 - b) Chief Minister
 - c) Governor
 - d) Legislative council president
- 16) A Money bill is first introduced in the _____.
 - a) Upper house
 - b) Lower house
 - c) In any one of the two house
 - d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any Four)

16

- 1) Write a short note on JVP committee.
- 2) Sugar lobby in Maharashtra
- 3) Briefly explain the structure of legislative assembly.
- 4) Explain that legislative council is a permanent house.
- 5) Give information about labour movement in Maharashtra.
- 6) Explain the difference between pressure group and political party.

Q.3 Write short answer. (Any Two)

16

- 1) Brief overview of Dalit Movement in Maharashtra.
- 2) Write the process of law making.
- 3) Write the ideology of Bharatiya Janta Party.
- 4) Inform the state Reconstruction Commission.

Q.4 Answer the following questions in detail. (Any One) 16

1) Explain the obstacles in the formation of Union Maharashtra.

OR

2) State the policies and programs of the Indian National party.

Q.5 Write an essay on the politics of alliances in Maharashtra. 16

- ७) अनुसूचीनुसार घेतलेल्या मुलाखतीस काय म्हणतात?
 अ) अनियंत्रित मुलाखत ब) नियंत्रित मुलाखत
 क) व्यक्तिगत मुलाखत ड) सामूहिक मुलाखत
- ८) केंद्रीय मुलाखतीचा उपयोग सर्वप्रथम कोणी केला?
 अ) डब्ल्यू. एफ. ऑगबर्न ब) जॉन मडेगे
 क) एस. ए. स्टारुफर ड) जी. डब्ल्यू. ऑलपोर्ट
- ९) अनियंत्रित मुलाखतीसाठी खालीलपैकी कशाची आवश्यकता नसते?
 अ) ज्ञान ब) कौशल्य
 क) अनुसूची ड) माहिती
- १०) संशोधन आराखडा निश्चित करणे ही सामाजिक संशोधनातील कितवी पायरी आहे?
 अ) पहिली ब) दुसरी
 क) तिसरी ड) चौथी
- ११) संशोधन कार्याच्या मर्यादा निश्चित करणे हे ——— चे कार्य असते.
 अ) संशोधन आराखडा ब) गृहीतक
 क) संशोधनाचा उद्देश ड) संशोधन मार्गदर्शक
- १२) खालीलपैकी कोणता संकल्पनेचा प्रकार नाही?
 अ) संबंधात्मक संकल्पना ब) अनुभविक संकल्पना
 क) प्रकार्यात्मक संकल्पना ड) व्यावहारिक संकल्पना
- १३) खालीलपैकी कोणता संकल्पनांचा आवश्यक असा भाग आहे?
 अ) निष्कर्ष ब) गृहीतक
 क) सर्वेक्षण ड) सिद्धांत
- १४) खालीलपैकी कोणत्या आयोगाने केलेले संशोधन हे शिक्षणाबाबत प्रसंगात्मक सर्वेक्षण होते?
 अ) दांडेकर ब) कोठारी
 क) बापट ड) चिपळूणकर
- १५) निराकारणीय गृहीतक हे ——— असते.
 अ) प्रायोगिक ब) साधारण
 क) संकल्पनात्मक ड) ऐतिहासिक
- १६) खालीलपैकी कोणता एक संकल्पना निर्मितीचा आधार ठरू शकत नाही?
 अ) वास्तविक निरीक्षण ब) प्रत्यक्ष ज्ञान
 क) यथार्थ अनुभव ड) काल्पनिकता

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १६
- १) सामाजिक संशोधनाचे उद्देश लिहा.
 - २) मुलाखत अनुसूचीचे प्रकार स्पष्ट करा.
 - ३) प्राथमिक माहिती संकलनाची साधने लिहा.
 - ४) गृहीतक म्हणजे काय?
 - ५) संकल्पनेचा अर्थ स्पष्ट करा.
 - ६) प्रकट मुलाखत म्हणजे काय?
- प्र.३ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) १६
- १) संशोधनाचे महत्त्व
 - २) चांगल्या गृहीतकाची वैशिष्ट्ये
 - ३) व्यष्टी अध्ययन पद्धती
 - ४) चांगल्या अहवाल लेखनाची वैशिष्ट्ये
- प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १६
- १) संशोधनाच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
किंवा
 - २) अहवाल लेखनाचे प्रमुख टप्पे विशद करा.
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. १६
- मुलाखतीचा अर्थ आणि तिची विविध तंत्रे विशद करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Political Science) (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2025
Research Methodology (MA02303)**

Day & Date: Monday, 19-05-2025
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

16

- 1) On what basis researcher may choose their research topic?
 - a) classification
 - b) formulation of statement of problem
 - c) generalization
 - d) hypothesis
- 2) Which matter is most important for each research?
 - a) fact
 - b) applicability
 - c) repetition
 - d) generalisation
- 3) Which priority is needed for diagnostic research design?
 - a) detail information about problem
 - b) narration of problem
 - c) causes of problem
 - d) problem solving
- 4) Formulative Research design is also known as _____.
 - a) diagnostic Research design
 - b) descriptive Research design
 - c) experimental Research design
 - d) exploratory Research design
- 5) Which of the following is not a characteristic of good hypothesis?
 - a) simple
 - b) empirical
 - c) specific
 - d) theoretical
- 6) Subjectivity in documents is the one of the limitation in _____ Research method.
 - a) empirical
 - b) historic
 - c) survey
 - d) scientific
- 7) Interview taken by the schedule is called as _____.
 - a) uncontrolled interview
 - b) controlled interview
 - c) personal interview
 - d) group interview

- 8) Who used a focused interview firstly?
 - a) W. F. Ogburn
 - b) John Madege
 - c) S. A. Stoufer
 - d) G. W. Allport
- 9) What is not essential for unstructured interview?
 - a) knowledge
 - b) skill
 - c) scheduled
 - d) information
- 10) Which stage in social research is to determination of Research design?
 - a) First
 - b) Second
 - c) Third
 - d) Fourth
- 11) To task of the _____ Is to direct the limitations of research work.
 - a) research design
 - b) hypothesis
 - c) objectives of research
 - d) research guide
- 12) Which of the following is not a type of concept?
 - a) Relational concept
 - b) Empirical concept
 - c) Functional concept
 - d) Practical concept
- 13) Which is an essential part of concepts?
 - a) conclusion
 - b) hypothesis
 - c) survey
 - d) theory
- 14) Which commission was made topical survey about education?
 - a) Dandekar
 - b) Kothari
 - c) Bapat
 - d) Chiplunkar
- 15) Null hypothesis is _____.
 - a) experimental
 - b) simple
 - c) conceptual
 - d) historic
- 16) Which of the following should not become basis of concept creation?
 - a) actual observation
 - b) direct knowledge
 - c) realistic experience
 - d) idealism

Q.2 Write short answers. (Any Four)

16

- 1) Write objectives of social research.
- 2) Explain the types of questionnaire schedule.
- 3) State the sources of primary data.
- 4) What is hypothesis?
- 5) Write the meaning of the concept.
- 6) What is open ended interview?

Q.3 Write Short Notes (Any Two)

16

- 1) Significance of research
- 2) Characteristics of good research
- 3) Case study method
- 4) Characteristic of good report

Q.4 Answer the following questions in detail. (Any One) 16

1) Discuss the different types of research.

OR

2) Explain the main steps of report writing.

Q.5 Answer the following questions in detail. 16

Explain the meaning and techniques of interview.

एम.ए. (Political Science) (सत्र – III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
Western Political Thought (MA02304)

कमाल गुणः ८०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१३

- Page 1 of 6

- ८) अरिस्टॉटलचे राज्य व शासन विषयक विचार कोणत्या विचारांच्या आधारावर मांडले.
 अ) मनुष्य सामाजिक जीव आहे
 ब) मनुष्य विवेकशील जीव आहे
 क) मनुष्य हा संघटित होऊन राजकीय जीवन जगणारा जीव आहे.
 ड) वरील सर्व
- ९) निसर्गा अवस्थेतील मानवी जीवन भयानक, पशुतुल्य एकाकी होते, असे कोणी म्हटले आहे.
 अ) हॉब्स
 ब) लॉक
 क) रूसो
 ड) माओ
- १०) जनतेचे सार्वभौमत्व ही संकल्पना न मांडता लोकांचे बहुमत ही संकल्पना कोणी मांडली.
 अ) हॉब्स
 ब) लॉक
 क) रूसो
 ड) हेगेल
- ११) 'राज्य निघून जाते, पण चांगल्या जीवनासाठी चांगले राज्य निघून गेले पाहिजे' असे कोण म्हणाले?
 अ) अरिस्टॉटल
 ब) लॉक
 क) रूसो
 ड) टी.एच.ग्रीन
- १२) कायदा म्हणजेच 'सामूहिक ईहा' असे कोणी म्हटले आहे?
 अ) हॉब्स
 ब) लॉक
 क) रूसो
 ड) माओ
- १३) शासनासंबंधी दोन करार हे पुस्तक कोणी लिहिले.
 अ) हॉब्स
 ब) जॉन लॉक
 क) ग्रीन
 ड) रूसो
- १४) पुढीलपैकी कोणता ग्रंथ हॉब्सचा नाही.
 अ) डी कॉरपोर
 ब) डि साईव्ह
 क) लेव्हिएथन
 ड) यापैकी नाही
- १५) पुढीलपैकी कोणता ग्रंथ हेगेल यांनी लिहिला.
 अ) अन् सायक्लोपीडिया ऑफ फिलॉसॉफी
 ब) फिलॉसॉफी ऑफ राइट्स
 क) द फेनामेनॉलॉजी ऑफ माईन्
 ड) वरील सर्व

१६) 'प्रिन्सिपल ऑफ पॉलिटिकल ऑब्लिगेशन' हा ग्रंथ कोणी लिहिला.

अ) हेगेल

ब) टी.एच.ग्रीन

क) रूसो

ਡ) ਪਲੇਟੋ

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१३

१) सॉक्रेटिसची 'सद्गुण म्हणजे ज्ञान' (Virtue is Knowledge) संकल्पना स्पष्ट करा.

२) प्लेटोचा साम्यवाद संकल्पना स्पष्ट करा.

३) लॉकचे मालमत्तेसंबंधीचे विचार सांगा.

४) अरिस्टॉटलचे दास्यप्रथेविषयीचे विचार सांगा.

५) हेगेलचा आदर्शवाद स्पष्ट करा.

६) टी.एच.ग्रीन यांची 'राजकीय उत्तरदायित्व' संकल्पना स्पष्ट करा.

७) थॉमस हॉब्ज यांची 'निसर्गनियम संकल्पना'.

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

१३

१) प्लेटोचे ज्ञान व शिक्षण विषयक विचार स्पष्ट करा.

२) अरिस्टॉटलच्या आदर्श राज्यविषयीचे विचार स्पष्ट करा.

३) ग्रीनचे मानवी हक्का संबंधीचे विचार सांगा.

४) लॉकचे सामाजिक करार विषय विचार स्पष्ट करा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१३

१) रुसोची 'सामूहिक ईहेची' संकल्पना स्पष्ट करून तिचे मूल्यमापन करा.

२) थॉमस हॉब्सच्या सामाजिक करार सिद्धांताचे टीकात्मक परीक्षण करा.

प्र.५ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

१३

प्लेटोच्या आदर्श राज्याची संकल्पना स्पष्ट करा.

Set	P
-----	---

**M.A. (Political Science) (Semester – III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2025
Western Political Thought (MA02304)**

Day & Date: Saturday, 24-05-2025
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative and rewrite the sentence. 16

- 1) Who gave the opinion that 'only a wise man can run the state'?
 - a) Hobbes
 - b) Plato
 - c) Green
 - d) Hegel
- 2) Plato presented the concept of an ideal state in this book _____.
 - a) The Republic
 - b) The Laws
 - c) The Statesman
 - d) Politics
- 3) In which book did Plato present the division of citizens in a state into the guardian class and the ruling class?
 - a) The States Mind
 - b) The Republic
 - c) The Laws
 - d) Politics
- 4) What was the best form of government by Aristotle?
 - a) Monarchy
 - b) Balanced Power
 - c) Aristocracy
 - d) Autocracy
- 5) What is the basis of the state according to TH Green?
 - a) Power
 - b) People's will
 - c) Army
 - d) Law
- 6) Who wrote the book Social Contract?
 - a) Rousseau
 - b) Locke
 - c) Hegel
 - d) None of these
- 7) Which is the book of Saint Augustine?
 - a) The City of God
 - b) On Liberty
 - c) The Republic
 - d) None of these
- 8) On what basis did Aristotle present his views on state and government?
 - a) Man is a social Animal
 - b) Man is a rational Animal
 - c) Man is a political Animal
 - d) All of the above

- Q.4 Explain the answer. (Any One)** **16**
- a) Explain and evaluate Rousseau's concept of 'General Will'.
 - b) Critically examine Thomas Hobbes's social contract theory.
- Q.5 Write the broad answer.** **16**
- Explain the Plato's concept of Ideal state.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Political Science) (सत्र – III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२५
Gender Studies (MA02305)

वार, दिनांक : शनिवार, २४-०५-२०२५
 वेळ: सकाळी ११:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ८०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१६

- १) 'पितृसत्ता' म्हणजे काय?
 - अ) स्त्रियांचे शासन
 - ब) संतुलित कुटुंबव्यवस्था
 - क) पुरुष वर्चस्व असलेली सामाजिक व्यवस्था
 - ड) मुलींचा जन्मदर वाढवणे
- २) लैंगिक श्रमविभागणीचा अर्थ काय?
 - अ) कामाचे समान वाटप
 - ब) कामावर आधारित वेतन
 - क) लिंगावर आधारित कामाचे वर्गीकरण
 - ड) श्रमिकांचे संघटन
- ३) 'लिंग असमानता' कोणत्या क्षेत्रात दिसते?
 - अ) शिक्षण
 - ब) रोजगार
 - क) राजकारण
 - ड) सर्वपैकी वरील
- ४) स्त्रीला घरकामासाठी वेतन न मिळणे हे कोणत्या संकल्पनेशी संबंधित आहे?
 - अ) लैंगिक असमानता
 - ब) समानता
 - क) आर्थिक स्वातंत्र्य
 - ड) महिला आरक्षण
- ५) 'पुल्लींगी' (Masculinity) म्हणजे काय?
 - अ) समाजाला पुरुषांकडून अपेक्षित असलेले गुण
 - ब) पुरुषांचा कपड्यांचा प्रकार
 - क) पुरुषांचे वय
 - ड) पुरुषांचे कौटुंबिक नाते

- ६) 'स्त्रीलिंगी' (Femininity) चे सामाजिक स्वरूप काय दर्शवते?
- अ) निसर्गाने दिलेले गुण
 - ब) समाजाने लादलेली भूमिका व अपेक्षा
 - क) केवळ मातृत्व
 - ड) स्त्रियांचे वंश
- ७) 'समाज लिंग घडवतो' या विधानाचा अर्थ काय?
- अ) लिंग हे केवळ जैविक असते
 - ब) समाज स्त्री-पुरुष भेद निर्माण करतो
 - क) लिंग अनुवंशिक असते
 - ड) लिंगावर कोणताही प्रभाव होत नाही
- ८) 'स्त्रीवादी चळवळ' चा मुख्य उद्देश कोणता आहे?
- अ) पुरुषांविरुद्धात लढणे
 - ब) समाजात अनागोंदी निर्माण करणे
 - क) स्त्रियांचे सक्षमीकरण व समान अधिकार
 - ड) फक्त स्त्रियांसाठी संस्था स्थापणे
- ९) 'कामाची दुहेरी जबाबदारी' या संज्ञेचा अर्थ काय?
- अ) पुरुषांनी दोन नोकऱ्या करणे
 - ब) वृद्ध व्यक्तींचे व्यवस्थापन
 - क) मुलांनी अभ्यास व खेळ करणे
 - ड) स्त्रीने घर व काम दोन्ही सांभाळणे
- १०) 'लिंग तटस्थ भाषा' वापरण्याचा उद्देश काय आहे?
- अ) महिलांना विशेष मान देणे
 - ब) फक्त पुरुषांसाठी भाषा वापरणे
 - क) कोणत्याही लिंगभेदाशिवाय भाषा वापरणे
 - ड) मुलांसाठी भाषा वापरणे
- ११) 'सामाजिक समावेशकता' म्हणजे काय?
- अ) विशिष्ट गटांचे वगळणे
 - ब) सर्व सामाजिक गटांचा सन्मानपूर्वक सहभाग
 - क) फक्त पुरुषांचा सहभाग
 - ड) बहुजन समाजाचा वगळणे
- १२) जागतिकीकरणाने स्त्रियांच्या कामाच्या संधींवर कसा परिणाम केला?
- अ) संधी वाढल्या
 - ब) संधी कमी झाल्या
 - क) कोणताही परिणाम नाही
 - ड) संधी पूर्णपणे बंद झाल्या

- १३) लिंग ओळख म्हणजे काय?
 अ) समाज व्यक्तीकडे कसा पाहतो
 ब) व्यक्तीची त्यांच्या लिंगाबद्दलची आंतरिक समज
 क) जन्माच्या वेळी जैविक वर्गीकरण
 ड) एखादी व्यक्ती जी नोकरी करते.
- १४) भारतात कुटुंबाला लिंगाआधारित संस्था म्हणून का पाहिले जाते?
 अ) लिंगभेदावर आधारित भूमिका
 ब) समानतेवर आधारित भूमिका
 क) आर्थिक आधारावर भूमिका
 ड) धार्मिक आधारावर भूमिका
- १५) 'पुरुषसत्ताक समाजव्यवस्था' मध्ये स्त्रियांना कोणत्या प्रकारे मर्यादा येतात?
 अ) शिक्षणात
 ब) निर्णय प्रक्रियेत
 क) रोजगारात
 ड) वरील सर्व
- १६) 'स्त्री सक्षमीकरण' यामध्ये कोणता घटक येतो?
 अ) शिक्षण
 ब) आर्थिक स्वावलंबन
 क) राजकीय सहभाग
 ड) वरील सर्व

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१६

- १) कुटुंबाला लिंगाधारित संस्था का म्हणतात?
- २) स्त्रीवादी चळवळीचे वैशिष्ट्ये लिहा.
- ३) स्त्री सक्षमीकरणाचे उद्दिष्टे लिहा.
- ४) जात, लिंग आणि वर्ग यांचा परस्परसंबंध कसा आहे?
- ५) जात आणि लिंग यांचा परस्परसंबंध भारतीय समाजात कसा दिसून येतो?
- ६) कुटुंबातील हिंसाचाराची कारणे आणि स्वरूप थोडक्यात लिहा.

प्र.३ लघुत्तरी प्रश्न. (कोणतेही दोन)

१६

- १) जाती (SEX) आणि लिंग (Gender)
- २) लैंगिकतेची सामाजिक रचना
- ३) पुल्लिंगी
- ४) स्त्रीलिंगी

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१६

- १) पितृसत्ताक व्यवस्था म्हणजे काय? त्याचे सामाजिक परिणाम समजावून सांगा.
- २) श्रमाचे लैंगिक विभाजन आणि त्याचा आर्थिक आणि सामाजिक संरचनांवर होणारा परिणाम याचे विश्लेषण करा.

प्र.५ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

१६

जागतिकीकरणाने महिलांच्या जीवनावर काय परिणाम केला आहे? त्याचे सकारात्मक व नकारात्मक पैलू मांडून चर्चा करा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**M.A. (Political Science) (Sem–III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2025
Gender Studies (MA02305)**

Day & Date: Saturday, 24-05-2025
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative and rewrite the sentence.**16**

- 1) What is meant by 'Patriarchy'?
 - a) Rule of women
 - b) Balanced family system
 - c) Social system with male dominance
 - d) Increasing the birth rate of girls
- 2) What is the meaning of sexual division of labor?
 - a) Equal distribution of work
 - b) Salary based on work
 - c) Classification of work based on gender
 - d) Organization of workers
- 3) In which areas is 'gender inequality' observed?

a) Education	b) Employment
c) Politics	d) All of the above
- 4) The lack of payment for women's household work is related to which concept?

a) Gender inequality	b) Equality
c) Economic independence	d) Women's reservation
- 5) What is meant by 'Masculinity'¹?
 - a) Qualities expected from men by society
 - b) Type of men's clothing
 - c) Age of men
 - d) Men's family relationships
- 6) What does the social construct of 'Femininity' indicate?
 - a) Traits given by nature
 - b) Roles and expectations imposed by society
 - c) Only motherhood
 - d) Women's lineage

- 7)** What does the statement 'Society constructs gender' mean?
- a) Gender is purely biological
 - b) Society creates distinctions between men and women
 - c) Gender is hereditary
 - d) Gender is not influenced by anything
- 8)** What is the main objective of the 'Feminist Movement'?
- a) Fighting against men
 - b) Creating chaos in society
 - c) Empowerment and equal rights for women
 - d) Establishing institutions only for women
- 9)** What is meant by the term 'double burden of work'?
- a) Men doing two jobs
 - b) Management by elderly persons
 - c) Children managing studies and play
 - d) Women managing both household and professional work
- 10)** What is the purpose of using 'gender-neutral language'?
- a) Giving special respect to women
 - b) Using language only for men
 - c) Using language without gender discrimination
 - d) Using language for children
- 11)** What is meant by 'social inclusion'?
- a) Exclusion of specific groups
 - b) Respectful participation of all social groups
 - c) Participation of only men
 - d) Exclusion of the majority community
- 12)** How has globalization impacted women's work opportunities?
- a) Opportunities have increased
 - b) Opportunities have decreased
 - c) No impact
 - d) Opportunities have completely stopped
- 13)** What is gender identity?
- a) How society views an individual
 - b) An individual's internal understanding of their gender
 - c) Biological classification at birth
 - d) The job a person does
- 14)** Why is the family in India considered a gender-based institution?
- a) Roles based on gender differences
 - b) Roles based on equality
 - c) Roles based on economic factors
 - d) Roles based on religion
- 15)** In a 'patriarchal society,' what kinds of limitations do women face?
- a) In education
 - b) In decision-making processes
 - c) In employment
 - d) All of the above

- 16)** Which factors are included in 'women's empowerment'?
- a) Education
 - b) Economic self-reliance
 - c) Political participation
 - d) All of the above

Q.2 Write the Answer to the following questions. (Any Four) 16

- a) Why is the family called a gender-based institution?
- b) Write the characteristics of the feminist movement.
- c) Write the objectives of women's empowerment.
- d) How are caste, gender, and class interrelated?
- e) How is the interrelationship between caste and gender observed in Indian society?
- f) Briefly write the causes and nature of violence in the family.

Q.3 Write short note. (Any Two) 16

- a) Sex and Gender
- b) Social Construction of Sexuality
- c) Masculinity
- d) Femininity

Q.4 Write detailed answers of the following questions. (Any One) 16

- a) What is meant by patriarchal system? Explain its social impacts.
- b) Analyze the sexual division of labor and its impact on economic and social structures.

Q.5 Write Answer in detail. 16

What impact has globalization had on women's lives? Discuss its positive and negative aspects.

Seat No.	
----------	--

Set P

एम्.ए. (Political Science) (सत्र – IV) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
मार्च/एप्रिल - २०२५
Indian Foreign Policy (230109401)

वार, दिनांक : बुधवार, १४-०५-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) सिमला करार कोणत्या दोन देशांमध्ये झाला?
 अ) भारत-अमेरिका ब) भारत-पाक
 क) भारत-भूतान ड) भारत-श्रीलंका
- २) भारत-चीन आक्रमण कोणत्या साली झाले?
 अ) १९७१ ब) १९७४
 क) १९६५ ड) १९६२
- ३) 'डॉलर' हे चलन कोणत्या देशांचे आहे?
 अ) इंग्लंड ब) भारत
 क) अमेरिका ड) चीन
- ४) ——— हे परराष्ट्र धोरणाचे उद्दिष्ट नाही.
 अ) भूमिचा विस्तार ब) राष्ट्राचे संरक्षण
 क) आर्थिक विकास ड) जागतिक शांतता
- ५) भारताची परराष्ट्र कचेरी कोठे आहे?
 अ) दिल्ली ब) मुंबई
 क) चेन्नई ड) यापैकी नाही
- ६) भारत आणि चीन यांच्या दरम्यान झालेल्या पंचशील करार ——— विचारांनी प्रभावित होता.
 अ) समाजवादी ब) साम्राज्यवादी
 क) वास्तववादी ड) आदर्शवादी

- ७) मानवी बॉम्बच्या साहय्याने लिट्टेने कोणाची हत्या केली?
 अ) इंदिरा गांधी ब) राजीव गांधी
 क) महात्मा गांधी ड) संजय गांधी
- ८) ——— हे भारताच्या परराष्ट्र धोरणाचे शिल्पकार म्हणून ओळखले जातात.
 अ) डॉ. राजेंद्र प्रसाद ब) इंदिरा गांधी
 क) पं. जवाहरलाल नेहरू ड) वल्लभभाई पटेल
- ९) ——— नुसार भारताच्या परराष्ट्र धोरणात विभागीय सहकार्यावर विशेष भर देण्यात आला आहे.
 अ) गुजराल डॉक्ट्रिन ब) नेहरू डॉक्ट्रिन
 क) वाजपेयी डॉक्ट्रिन ड) इंदिरा डॉक्ट्रिन
- १०) खालीलपैकी कोणता परराष्ट्र धोरणाचा निर्णायक घटक आहे?
 अ) जात ब) लोकसंख्या
 क) धर्म ड) यापैकी नाही
- ११) मॅक-मोहन रेषा ही ——— या दोन देशांमधील सीमा रेषा आहे.
 अ) भारत-पाक ब) भारत-चीन
 क) भारत-बांग्लादेश ड) भारत-भूतान
- १२) भारताच्या परराष्ट्र धोरणावर कोणत्या तत्वाचा परिणाम झाला?
 अ) सत्य, अहिंसा, पंचशील ब) युद्ध
 क) संघर्ष ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

१२

- १) पाच महासत्तेची नावे सांगा.
- २) भारत-पाक मध्ये कोणते करार झाले?
- ३) पंचशील तत्वे स्पष्ट करा.
- ४) भारताने अफगाणिस्तानला केलेले मदत कार्य सांगा.
- ५) भारत-अमेरिकेच्या वाढत्या मैत्रीपूर्ण संबंधाचे घटक सांगा.
- ६) भारत-भूतान मैत्री संबंधाचे महत्त्व सांगा.

प्र.३ लघुत्तरी प्रश्न. (कोणत्याही दोन)

१२

- १) भारताच्या परराष्ट्र धोरणाच्या सांस्कृतिक घटकाची चर्चा करा.
- २) भारताच्या परराष्ट्र धोरणाच्या निर्धारणाचा भौगोलिक घटक स्पष्ट करा.
- ३) भारत-मालदीव संबंध स्पष्ट करा.
- ४) भारत-पाकिस्तान संबंध स्पष्ट करा.

- प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) १२
- १) निर्णय निर्धारणात परराष्ट्र मंत्रालयाची भूमिका स्पष्ट करा.
किंवा
- २) भारताच्या परराष्ट्र धोरणातील सातत्य आणि बदल सांगा.
- प्र.५ दीर्घोत्तरी प्रश्न. १२
- भारत-चीन संबंधाची चर्चा करा.

Set

P

**M.A. (Political Science) (Semester - IV) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April - 2025
Indian Foreign Policy (230109401)**

Day & Date: Wednesday, 14-05-2025
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

12

- 1) Simla pact took place between which two nations.

a) Indo-America	b) Indo-Pak
c) Indo-Bhutan	d) Indo-Srilanka
- 2) When did the India-China war take place?

a) 1971	b) 1974
c) 1965	d) 1962
- 3) 'Dollar' currency is of _____.

a) England	b) India
c) America	d) China
- 4) _____ is not an objective of foreign policy.

a) Extension of land	b) Security of Nation
c) Economic development	d) World peace
- 5) India's foreign office head quarter is at _____.

a) Delhi	b) Mumbai
c) Chennai	d) None of these
- 6) Panchasheela Agreement between India-China was impressed with _____ idea.

a) Socialistic	b) Imperialism
c) Realistic	d) Idealistic
- 7) Who was assassinated with a Human Bomb LTTE?

a) Indira Gandhi	b) Rajiv Gandhi
c) Mahatma Gandhi	d) Sanjay Gandhi
- 8) _____ is known as the architecture of India's foreign policy?

a) Dr. Rajendra Prasad	b) Indira Gandhi
c) Pandit Jawaharlal Nehru	d) Vallabhbhai Patel

- 9) According to _____ special attention has been given to wards regional co-operation in Indian foreign policy.
 - a) Gujral Doctrine
 - b) Nehru Doctrine
 - c) Bajpayee Doctrine
 - d) Indira Doctrine
- 10) Which are of the following is a decisive element of foreign policy.
 - a) Caste
 - b) Population
 - c) Religion
 - d) None of these
- 11) McMohan line is the boundary line between _____ countries.
 - a) Indo-Pak
 - b) Indo-China
 - c) Indo-Bangladesh
 - d) Indo-Bhutan
- 12) Which principle affected Indian foreign Policy?
 - a) Truth, non-violence & panchashil
 - b) War
 - c) Struggle
 - d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- 1) Name five world Power.
- 2) What were agreements signed India and Pak?
- 3) Explain the principles of Panchasheela.
- 4) State two assistance efforts provided by India to Afghanistan.
- 5) Write factors for the growing friendly relationship between India United States of America.
- 6) State significances of India-Bhutan friendship relations.

Q.3 Write short answers. (Any Two)

12

- 1) Discuss the cultural component of India's foreign policy.
- 2) Explain the geographical component in determining India's foreign policy.
- 3) Explain India-Maldives relations.
- 4) Explain India-Pakistan relations.

Q.4 Write the detail answer. (Any One)

12

- a)** Explain the role of Ministry of External Affairs in decision making.

OR

- b) State the continuity and changes in India's foreign policy.**

Q.5 Write the detail answer.

12

Discuss India's relation's with China.

Set	P
-----	---

एम.ए. (Political Science) (सत्र – IV) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

मार्च/एप्रिल - २०२५

Western Political Thinkers (230109402)

वार, दिनांक : शुक्रवार, १६-०५-२०२५

कमाल गुण : ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

૨) ઉજવીકડીલ અંક પૂર્ણ ગુણ દર્શવિતાત.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

੧੨

१) प्रत्येकाला स्वतःचे हित चांगले वाटते, म्हणून सर्वांना सर्वांचे हित चांगले वाटते, असे कोणी म्हटले आहे?

अ) जे.एस.मिल

ब) बेंथॉम

क) रूसो

ड) कार्ल मार्क्स

२) 'संतुष्ट डुकरा पेक्षा असंतुष्ट मनुष्य होणे चांगले, संतुष्ट मुख्यापेक्षा असंतुष्ट साँक्रेटीस होणे चांगले', असे कोणी म्हटले आहे?

અ) જે.એસ.મિલ

ब) रूसो

क) कार्ल मार्क्स

ड) लेनिन

३) राज्य हे एक पिळवणूक करण्याचे साधन आहे, असे कोणी म्हटले आहे?

अ) जॉन लॉक

ब) हेगेल

क) प्लेटो

ड) कार्ल मार्क्स

४) सो. रशियाच्या साम्यवादी वाटचालीत कोणत्या विचारांचा वाटा आहे?

અ) માઓ

ब) लेनिन

क) लास्की

ड) बेंथॉम

५) इसाह बर्लिन ने सकारात्मक स्वातंत्र्याचे किती पैलू सांगितले आहेत?

अ) ५

ब) ३

क) ४

੫) ੨

६) जॉन रॉल्स ने कोणत्या पुस्तकात न्यायाचा सिध्दांत मांडला आहे?

અ) થેઅરી ઑફ જસ્ટીસ

ब) यटिलिटीयन

क) कन्स्रिंग जस्टीस

ड) यापैकी नाही

- ७) 'द ओपन सोसायटी', हे पुस्तक कोणाचे आहे?
 अ) कार्ल पापर
 ब) जॉन राल्स
 क) इसाह बर्लिन
 ड) माओ
- ८) नव्या डाव्या चळवळीशी कोण संबंधित नाही?
 अ) पेरी अँडरसन
 ब) तारक अली
 क) थॉम्सन
 ड) इसाह बर्लिन
- ९) क्रिटिकल थेअरीशी संबंधित आहे?
 अ) कार्ल पॉपर
 ब) जे.एस.मिल
 क) हेबरमास
 ड) ग्रामसी
- १०) माओने कोणत्या देशाच्या परिस्थितीला अनुरूप असे साम्यवादी विचार मांडले?
 अ) अमेरिका
 ब) रशिया
 क) फ्रान्स
 ड) चीन
- ११) 'सहिष्णुतेमुळे असहिष्णुता अस्तंगत झाली पाहिजे', असे कोणी म्हटले आहे?
 अ) कार्ल पापर
 ब) इसाह बर्लिन
 क) जॉन राल्स
 ड) माओ
- १२) धर्म ही अफूची गोळी आहे, असे कोणाचे मत होते?
 अ) रूसो
 ब) कार्ल मार्क्स
 क) लास्क्री
 ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- १) उपयुक्तवाद म्हणजे काय?
- २) जे.एस. मिलचे समाजवादासंबंधीच विचार स्पष्ट करा.
- ३) माओचे राजकीय विचार सांगा.
- ४) क्रिटिकल सिध्दांत म्हणजे काय?
- ५) इसाह बर्लिनचे स्वातंत्र्य विषयक विचार सांगा.
- ६) कार्ल पॉपर यांचे लोकशाही विषयक विचार सांगा.

प्र.३ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

१२

- १) नव्या डाव्या चळवळीचे मूल्यमापन करा.
- २) व्यक्ती स्वातंत्र्य विषयीचे जे.एस. मिल चे विचार स्पष्ट करा.
- ३) लेनिनचे राजकीय विचार स्पष्ट करा.
- ४) जॉन राल्सच्या न्याय विषयक सिद्धांताचे मूल्यमापन करा.

प्र.४ खालील प्रश्नांचे सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

१२

१) बेथॅमच्या उपयुक्तवादाचे स्वरूप स्पष्ट करा

किंवा

२) कार्ल मार्क्सच्या अतिरिक्त मूल्य सिध्दांताचे टीकात्मक परीक्षण करा.

प्र.५ खालील प्रश्नांचे सविस्तर उत्तरे लिहा

१२

कार्ल पॉपरच्या लोकशाही विषयक विचारांचे टीकात्मक परीक्षण करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Political Science) (Semester - IV) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April - 2025
Western Political Thinkers (230109402)**

Day & Date: Friday, 16-05-2025
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

12

- 1) Who said that everyone thinks their own interests are good, so everyone thinks everyone's interests are good?

a) J.S.Mill	b) Bentham
c) Rousseau	d) Karl Marx
- 2) Who said, It is better to be a human being dissatisfied than a pig satisfied, better to be a Socrates dissatisfied than a fool satisfied'?

a) J.S.Mill	b) Rausseau
c) Karl Marx	d) Lenin
- 3) Who said that the state is an instrument of exploitation?

a) John Locke	b) Hegel
c) Plato	d) Karl Marx
- 4) Whose ideas contributed to the communist movement of Soviet Russia?

a) Mao	b) Lenin
c) Lasky	d) Bentham
- 5) How many aspects of positive liberty have been mentioned by Isaiah Berlin?

a) 5	b) 3
c) 4	d) 2
- 6) In which book John Rawls presented his theory of justice?

a) Theory of justice	b) Utilitarian
c) Concerning Justice	d) None of these
- 7) Whose book is 'The Open Society'?

a) Karls Papper	b) John Rawls
c) Isah Berlin	d) Mao

- 8)** Who is not associated with New Left Movement?
 - a) Perry Ederson
 - b) Tarak Ali
 - c) Thomos
 - d) Isah Berlin
- 9)** Who is associated with critical the theory?
 - a) Karls Popper
 - b) J.S. Mill
 - c) Hebermas
 - d) Gramsci
- 10)** Mao proposed communist ideas to suit the conditions of which country?
 - a) America
 - b) Russia
 - c) France
 - d) China
- 11)** Who has said that ‘tolerance should lead to intolerance’?
 - a) Karl Papper
 - b) Isaiah Berlin
 - c) John Rawls
 - d) Mao
- 12)** Who was of the opinion that religion is an opium pill?
 - a) Rousseau
 - b) Karl Marx
 - c) Lasky
 - d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- 1) What is utilitarianism?
- 2) Explain J.S Mill's view on socialism.
- 3) State the political views of Mao.
- 4) What is critical theory?
- 5) State Isaac Berlin's views on freedom.
- 6) Explain Karl popper view on democracy.

Q.3 Answer the following question. (Any Two)

12

- 1) Evaluate the New Left Movement.
- 2) Explain J.S.Mill's views on individual liberty.
- 3) Explain the Political views of Lenin.
- 4) Evaluate John Rawls 'Theory of Justice.

Q.4 Broad Question. (Any One)

12

- a)** Explain the nature of Betham's utilitarianism.

OR

- b) Critically examine Karl Marx's theory of surplus value.**

Q.5 Answer the following question in detail.

12

Critically examine Karl Popper's ideas on democracy.

Set

P

एम.ए. (Political Science) (सत्र – IV) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
मार्च/एप्रिल – २०२५
Indian Federalism (230109403)

वार, दिनांक : मंगळवार, २०-०५-२०२५
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

कमाल गुणः ६०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) वित्त आयोगाची स्थापना कोणत्या कलमांतर्गत केली आहे?
अ) कलम २६३ ब) कलम २८०
क) कलम २९३ ड) कलम ३५६
- २) भारतीय संविधानाचे कोणते परिशिष्ट केंद्र आणि राज्यांमधील अधिकारांचे विभाजन करते?
अ) पाचवे परिशिष्ट ब) सहावे परिशिष्ट
क) सातवे परिशिष्ट ड) अकरावे परिशिष्ट
- ३) भारतीय संविधानातील शेषाधिकार अधिकार कोणाकडे निहित आहेत?
अ) राज्ये ब) न्यायपालिका
क) समवर्ती यादी ड) केंद्र
- ४) जीएसटी परिषद हे कशाचे उदाहरण आहे?
अ) स्पर्धात्मक संघराज्य ब) सहकारी संघराज्य
क) असममितीय संघराज्य ड) कॉन्फेडरल संघराज्य
- ५) राज्य विधेयक राष्ट्रपतींच्या विचारार्थ राखून ठेवण्याची राज्यपालांचा अधिकार कोणत्या कलमांतर्गत आहे?
अ) कलम २०० ब) कलम २५४
क) कलम ३५६ ड) कलम ३७०
- ६) भारतातील प्रादेशिक राजकीय पक्षांनी ———.
अ) संघराज्य प्रक्रियेला कमकुवत केले
ब) राज्यांचे प्रतिनिधित्व मजबूत केले
क) सहकारी संघराज्य नष्ट केले
ड) केंद्रीय प्राधिकरण पूर्णपणे कमी केले

- ७) संघराज्यत्वाची सुरुवात खालीलपैकी कोणत्या देशात झाली?
अ) भारत
ब) जर्मनी
क) फ्रान्स
ड) अमेरिका
- ८) १९३५ चा भारत शासन अधिनियम संघराज्य रचनेसाठी महत्त्वाचा का मानला जातो?
अ) संसद स्थापन केली
ब) न्यायव्यवस्था रचना केली
क) केंद्र व प्रांत यांच्यात सत्ता वाटप केले
ड) राज्यघटना तयार केली
- ९) जीएसटीमुळे केंद्र-राज्य आर्थिक संबंधांमध्ये काय बदल झाला?
अ) राज्यांना सर्व अधिकार मिळाले
ब) एकसंध करप्रणाली निर्माण झाली
क) केंद्राने कर लावणे थांबवले
ड) राज्यांवर बंधने आले
- १०) राज्य स्वायत्ततेच्या मागणीचे मुख्य कारण काय आहे?
अ) अधिक केंद्रिकरण
ब) परकीय आक्रमण
क) आर्थिक समृद्धी
ड) लोकसंख्या वाढ
- ११) भारताचे संघराज्य हे कशामुळे "सशक्त केंद्र असलेले संघराज्य" मानले जाते?
अ) सर्व अधिकार राज्यांकडे आहेत
ब) केंद्राकडे कलम ३५६ अंतर्गत अधिक नियंत्रण आहे
क) राज्यांना कर लावण्याचा अधिकार जास्त आहे
ड) न्यायालय राज्यांच्या नियंत्रणात आहे
- १२) जीएसटी परिषदेचे अध्यक्ष कोण असतात?
अ) पंतप्रधान
ब) राष्ट्रपती
क) केंद्रीय अर्थमंत्री
ड) राज्यपाल

प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणतेही चार)

१२

- १) एकात्मशासन व्यवस्था म्हणजे काय?
- २) संघराज्य संकल्पना आणि त्याची उत्पत्ती थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ३) भारतातील संघराज्य प्रक्रियेवर प्रादेशिक राजकीय पक्षांची भूमिका उदाहरण देऊन स्पष्ट करा.
- ४) संघराज्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ५) भारतीय संविधानातील सातव्या परिशिष्टाची भूमिका स्पष्ट करा.
- ६) भारतीय संघराज्याच्या विकासात १९३५ च्या भारत सरकार कायद्याची भूमिका स्पष्ट करा.

- प्र.३ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) १२
- १) भारतीय संघराज्यातील केंद्राकर्षी प्रवृत्ती
 - २) केंद्र – राज्य संघर्ष
 - ३) घटक राज्यांची स्वायत्तता
 - ४) केंद्र राज्य संबंधात राज्यपालाची भूमिका
- प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर द्या. (कोणताही एक) १२
- १) भारतीय संघराज्याचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
किंवा
 - २) जीएसटीच्या अंमलबजावणीने केंद्र–राज्य संबंधांवर कसा परिणाम केला आहे? याचे फायदे आणि आव्हाने चर्चा करा.
- प्र.५ केंद्र – राज्य प्रशासकीय आणि आर्थिक संबंधांचे विवेचन करा. १२

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**M.A. (Political Science) (Semester - IV) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April – 2025
Indian Federalism (230109403)**

Day & Date: Tuesday, 20-05-2025
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 12

- 1) Under which article was the Finance Commission established?

a) Article 263	b) Article 280
c) Article 293	d) Article 356

- 2) Which schedule of the Indian Constitution deals with the division of powers between the Center and the States?

a) Fifth Schedule	b) Sixth Schedule
c) Seventh Schedule	d) Eleventh Schedule

- 3) In whom are the residual powers vested under the Indian Constitution?

a) States	b) Judiciary
c) Concurrent List	d) Center

- 4) The GST Council is an example of which type of federalism?

a) Competitive Federalism	b) Cooperative Federalism
c) Asymmetric Federalism	d) Confederal Federalism

- 5) Under which article does the Governor have the power to reserve a state bill for the consideration of the President?

a) Article 200	b) Article 254
c) Article 356	d) Article 370

- 6) Regional political parties in India have: _____.

a) Weakened the federal process
b) Strengthened the representation of states
c) Destroyed cooperative federalism
d) Completely reduced central authority

- 7) In which of the following countries did federalism originate?

a) India	b) Germany
c) France	d) America

- 8) Why is the Government of India Act, 1935, considered significant for the federal structure?
- It established the Parliament
 - It structured the judiciary
 - It divided powers between the Center and provinces
 - It created the Constitution
- 9) What change occurred in Center-State financial relations due to GST?
- States gained all powers
 - A unified tax system was created
 - The Center stopped imposing taxes
 - Restrictions were imposed on states
- 10) What is the primary reason for the demand for state autonomy?
- Greater centralization
 - Foreign invasion
 - Economic prosperity
 - Population growth
- 11) Why is India's federalism considered a "federation with a strong Center"?
- All powers are with the states
 - The Center has more control under Article 356
 - States have greater tax imposition powers
 - The judiciary is under state control
- 12) Who is the chairperson of the GST Council?
- Prime Minister
 - President
 - Union Finance Minister
 - Governor

Q.2 Answer the following questions. (Any Four)**12**

- What is a unitary system of government?
- Briefly explain the concept of federalism and its origin.
- Explain the role of regional political parties in the federal process of India with examples.
- Explain the types of federalism.
- Explain the role of the Seventh Schedule in the Indian Constitution.
- Explain the role of the Government of India Act. 1935 in the development of Indian federalism.

Q.3 Write short notes. (Any Two)**12**

- Centralizing tendency in the Indian Federation
- Centre-State conflict
- Autonomy of constituent states
- Role of the Governor in Centre-State relations

Q.4 Answer the following questions. (Any One) 12

a) Explain the nature and characteristics of the Indian federal system.

OR

b) How has the implementation of GST affected Centre-State relations?
Discuss its advantages and challenges.

Q.5 Explain the administrative and financial relations between the Centre and the States. 12

Seat
No.Set **P**

एम्.ए. (Political Science) (सत्र – IV) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

मार्च/एप्रिल – २०२५

Foreign Policy and Diplomacy (230109405)

वार, दिनांक : गुरुवार, २२-०५-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

१) रॅडक्लिफ लाईन ही सीमा — या दोन देशांमध्ये आहे.

अ) भारत-चीन

ब) भारत-पाकिस्तान

क) भारत-रशिया

ड) भारत-श्रीलंका

२) बांडुंग परिषद — देशात आयोजित करण्यात आली होती.

अ) इंडोनेशिया

ब) पाकिस्तान

क) भारत

ड) चीन

३) भारताने अलिप्तवादाचे धोरण — काळात स्वीकारले.

अ) स्वातंत्र्यापूर्वी

ब) शीत युद्ध काळात

क) थंड युद्धानंतर

ड) दुसऱ्या महायुद्धात

४) भारतीय परराष्ट्र धोरण संविधानातील — या अनुच्छेदात नमूद केले आहे.

अ) अनुच्छेद ३६

ब) अनुच्छेद ५१

क) अनुच्छेद ३९

ड) अनुच्छेद ३८

५) १९६२ मध्ये भारताचे युद्ध — देशासोबत झाले होते.

अ) भारत आणि पाकिस्तान

ब) भारत आणि चीन

क) भारत आणि बांगलादेश

ड) भारत आणि अमेरिका

६) खालीलपैकी — हा देश SAARC चा सदस्य नाही.

अ) भारत

ब) भूतान

क) म्यानमार

ड) मालदीव

७) भारताच्या पहिल्या अणुचाचणीचे कोड नाव — होते.

अ) ऑपरेशन शक्ती

ब) स्मॉइलिंग बुद्धा

क) ऑपरेशन लोटस

ड) स्मॉइलिंग गॉड

- ८) भारताचे पहिले परराष्ट्र मंत्री ——— हे होते.
 अ) गुलजारीलाल नंदा ब) पंडित नेहरू
 क) लाल बहादूर शास्त्री ड) यशवंतराव चव्हाण
- ९) भारताचे सध्याचे परराष्ट्र मंत्री ——— हे आहेत.
 अ) नितीन गडकरी ब) एस. एम. कृष्णा
 क) सलमान खुर्शीद ड) एस. जयशंकर
- १०) "लुक ईस्ट" धोरण ——— या पंतप्रधानांच्या कार्यकाळात सुरु झाले.
 अ) जवाहरलाल नेहरू ब) इंदिरा गांधी
 क) राजीव गांधी ड) पी. व्ही. नरसिंह राव
- ११) "लुक ईस्ट" धोरणाचे "ॲक्ट ईस्ट" धोरणात रूपांतर करणारे पंतप्रधान ——— आहेत.
 अ) जवाहरलाल नेहरू ब) इंदिरा गांधी
 क) नरेंद्र मोदी ड) पी. व्ही. नरसिंह राव
- १२) QUAD (क्वाड्रिलॅटरल सिक्युरिटी डालॉग) हा गट ——— देशांचा आहे.
 अ) ४ ब) ३
 क) ५ ड) १०

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- १) भारतीय परराष्ट्र धोरणाचे उद्दिष्ट काय आहे?
- २) भारत आणि चीनमधील संबंध स्पष्ट करा.
- ३) पंचशील तत्त्वांचे महत्त्व काय आहे?
- ४) भारताच्या परराष्ट्र धोरणावरील पंडित जवाहरलाल नेहरू यांचा प्रभाव स्पष्ट करा.
- ५) कूटनीती (डिप्लोमासी) म्हणजे काय?
- ६) परिषद म्हणजे काय?

प्र.३ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

१२

- १) भारतीय परराष्ट्र धोरणाचे महत्त्व लिहा.
- २) भारतीय परराष्ट्र धोरणात माध्यमांचे (मीडीया) महत्त्व काय आहे?
- ३) भारताचे (अलिप्तवादी) धोरण काय आहे?
- ४) कूटनीतीची मुख्य उद्दिष्टे लिहा.

- प्र.४ खालील दीर्घोत्तरी प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १२
- १) भारत पाकिस्तान यांचा संबंध स्पष्ट करा.
किंवा
- २) पंचशील तत्वे लिहा.
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. १२
- भारतीय परराष्ट्र धोरणावर पंतप्रधान नरेंद्र मोदींचा प्रभाव स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set

P

**M.A. (Political Science) (Semester - IV) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April - 2025
Foreign Policy and Diplomacy (230109405)**

Day & Date: Thursday, 22-05-2025
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

12

- 1) _____ is the Radcliffe Line borderline between these two nations.
 - a) India-China
 - b) India-Pakistan
 - c) India-Russia
 - d) India-Sri Lanka
- 2) Bandung Conference was held in _____ nation.
 - a) Indonesia
 - b) Pakistan
 - c) India
 - d) China
- 3) The policy of non-alignment was adopted by India during ____ period.
 - a) Before Independence
 - b) Cold War era
 - c) Post-Cold War
 - d) During World War II
- 4) Indian foreign policy is mentioned in the _____ Articles of the Constitution.
 - a) Article 36
 - b) Article 51
 - c) Article 39
 - d) Article 38
- 5) In year of 1962 there was a war between these _____ two nations.
 - a) India and Pakistan
 - b) India and China
 - c) India and Bangladesh
 - d) India and U.S.A.
- 6) _____ of the following countries is not a member of SAARC?
 - a) India
 - b) Bhutan
 - c) Myanmar
 - d) Maldives
- 7) India first atomic bomb test code name of _____.
 - a) Operation Shakti
 - b) Smiling Buddha
 - c) Operation Lotus
 - d) Smiling God
- 8) India's first foreign minister was _____.
 - a) Guljarilal Nanda
 - b) Pandit Nehru
 - c) LalBahadur Shastri
 - d) Yashwantrao Chavan

- 9)** The present Foreign Minister of India is _____.
a) Nitin Gadkari b) SM Krishna
c) Salman Khurshid d) S. Jaishankar
- 10)** India's Look East Policy was launched during the tenure of _____ Prime Minister.
a) Jawaharlal Nehru b) Indira Gandhi
c) Rajiv Gandhi d) P.V. Narasimha Rao
- 11)** Which Prime Minister Start Act East Policy Upgrade from the "Look East Policy"?
a) Jawaharlal Nehru b) Indira Gandhi
c) Narendra Modi d) P.V. Narasimha Rao
- 12)** QUAD (Quadrilateral Security Dialogue) is a strategic forum involving _____ countries.
a) 4 b) 3
c) 5 d) 10

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- 1) What are objectives of Indian foreign policy?
- 2) Explain the relationship between India and China.
- 3) Importance of Panchsheel Principles.
- 4) Explain the influence of Jawaharlal Nehru on India's foreign policy.
- 5) What is a diplomacy?
- 6) What is Conference?

Q.3 Write short notes. (Any Two)

12

- 1) Write the importance of Indian foreign policy.
- 2) Importance of media in Indian foreign policy.
- 3) What is NAM (Non-aligned) policy of India?
- 4) Write the main objectives of diplomacy.

Q.4 Answer the following questions in detail. (Any One)

12

- a)** Explain the relationship between India and Pakistan.

OR

- b) Explain the Panchsheel Principles.**

Q.5 Answer the following question in detail.

12

Explain the influence of Prime Minister Narendra Modi on Indian foreign policy.

Seat
No.Set **P**

एम.ए. (Political Science) (सत्र – IV) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा:

मार्च/एप्रिल – २०२५

Indian Foreign Policy (MA02401)

वार, दिनांक : बुधवार, १४-०५-२०२५

कमाल गुण: ८०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०६:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१६

१) जगातील प्रत्येक राष्ट्राला — आखणी करावीच लागते.

- अ) तंटा करण्याची ब) शत्रु निर्माण करण्याची
क) दहशत निर्माण करण्याची ड) परराष्ट्र धोरण निर्मितीची

२) भारतीय परराष्ट्र धोरणाचा कोणी पाया घातला?

- अ) पंडित नेहरू ब) इंदिरा गांधी
क) राजीव गांधी ड) अटलबिहारी वाजपेयी

३) 'राज्याने आपल्या अधिकार कक्षेच्या पलीकडील क्षेत्रात प्रभाव टाकण्यासाठी केलेली कृती म्हणजे परराष्ट्र धोरण होय' अशी कोणी केली आहे?

- अ) प्रो. चार्ल्स बर्टन मार्शल ब) सेसिक क्रॅब
क) श्लेशचर ड) नॉर्मन हिल

४) परराष्ट्र धोरणामध्ये — याला सर्वाधिक महत्व असते.

- अ) राष्ट्रहित ब) व्यक्तीहित
क) धर्महित ड) संघटनहित

५) परराष्ट्र धोरण — या घटकांचा प्रभाव पडतो.

- अ) भौगोलिक परिस्थिती ब) लष्करी सामर्थ्य
क) औद्योगिकप्रगती ड) वरील सर्व

६) परराष्ट्र धोरणाची कोणती उद्दिष्टे असतात?

- अ) राष्ट्रीय सत्तेची वृद्धी ब) प्रभावक्षेत्र निर्माण करणे
क) आंतरराष्ट्रीय शांतता ड) वरील सर्व

- ७) विचारधारा व लोकमत हे परराष्ट्रधोरणाचे निर्धारक घटक आहेत का?
 अ) नाहीत
 ब) आहेत
 क) सांगता येत नाही
 ड) अर्ध सत्य

८) ——— येथे भरलेली आफ्रिका-आशिया नवोदीत राष्ट्रांची परिषद हा अलिप्ततावादाचा पाया मानला जातो.
 अ) हवाना
 ब) लुसाका
 क) कैंरो
 ड) बांडुंग

९) अलिप्ततावादी चळवळ निर्माण करण्याकामी कोणाची भूमिका महत्वाची होती?
 अ) पंडित नेहरू
 ब) नासेर आराफत
 क) टिटो
 ड) वरील सर्व

१०) अलिप्ततावादाची मुलतत्वे कोणती आहेत?
 अ) वसाहतवादाला विरोध
 ब) शांततेची आवश्यकता
 क) लष्करी गटात सहभागी न होणे
 ड) वरील सर्व

११) मॅकमोहन रेषा कोणत्या देशाच्या सीमारेषेला आहे?
 अ) भारत-बंगालदेश
 ब) भारत-श्रीलंका
 क) भारत-पाक
 ड) भारत-चीन

१२) ——— साली भारत-चीन युद्ध झाले?
 अ) १९७१
 ब) १९७५
 क) १९६२
 ड) १९६५

१३) जम्मू-काश्मीरचा प्रश्न कोणत्या देशाने युनो मध्ये घेऊन गेला?
 अ) पाकिस्तान
 ब) भारत
 क) अमेरिका
 ड) रशिया

१४) ताश्कंद करार कधी झाला?
 अ) १९६६
 ब) १९७१
 क) १९७५
 ड) १९९९

१५) बांगलादेश स्वातंत्र्य आंदोलनाचे ——— यांनी नेतृत्व केले.
 अ) मोहम्मद युसूफ
 ब) शेख मुजीब रहमान
 क) शेख हसिना
 ड) यापैकी नाही

१६) १९५५ मध्ये भारत आणि ——— दरम्यान भिलाई पोलाद प्रकल्पाचा करार झाला.

अ) अमेरिका

ब) जपान

क) रशिया

ड) इटली

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१६

- १) परराष्ट्र धोरणाचा अर्थ स्पष्ट करा.
- २) पंचशिल करार लिहा.
- ३) भारत-भूतान संबंध स्पष्ट करा.
- ४) अलिप्ततावादी चळवळ स्पष्ट करा.
- ५) भारत-चीन सोबतचे संबंध लिहा.
- ६) भारत-नेपाळ संबंध लिहा.

प्र.३ टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

१६

- १) भारताचे बांगलादेशाशी असलेले संबंध स्पष्ट लिहा.
- २) भारताचे अमेरिकेसोबतचे संबंध सविस्तर लिहा.
- ३) परराष्ट्र धोरणाची उद्दिष्टे लिहा.
- ४) भारताची भौगोलिक आर्थिक रणनिती स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१६

अ) परराष्ट्र धोरणाचे निर्धारक घटक सविस्तर लिहा.

किंवा

ब) भारतीय परराष्ट्र धोरणाच्या निर्मितीतील परराष्ट्र मंत्रालयाची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.५ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

१६

भारताचे रशियाशी असलेले संबंध सविस्तर लिहा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Political Science) (Semester - IV) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2025
Indian Foreign Policy (MA02401)**

Day & Date: Wednesday, 14-May-2025
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 16

- 1) Every nation in the world _____ you have to plan.
 - a) To dispute
 - b) To create enemies
 - c) Creating terror
 - d) Creating foreign policy
- 2) Who laid the foundation of Indian foreign policy?
 - a) Pandit Nehru
 - b) Indira Gandhi
 - c) Rajiv Gandhi
 - d) Atal Bihari Vajpayee
- 3) Who has said that 'foreign policy is an action taken by the state to exert influence in area beyond its jurisdiction?
 - a) Prof. Charles Burton Marshall
 - b) Cecic Crab
 - c) Schleicher
 - d) Norman Hill
- 4) _____ in foreign policy it matters the most.
 - a) National interest
 - b) Individual interest
 - c) Religious interest
 - d) Organizational interest
- 5) Foreign Policy _____ These factors have an impact.
 - a) Geographical situation
 - b) Military might
 - c) Industrial progress
 - d) All of the above
- 6) What are the foreign policy objectives?
 - a) Growth of national power
 - b) Creating a sphere of influence
 - c) International Peace
 - d) All of the above
- 7) Are ideology and public opinion the determining factors of foreign policy?
 - a) No
 - b) Yes
 - c) Can't tell
 - d) Half truth

- 8) _____ The Conference of Africa-Asia Innovation Nations held here is considered to be the foundation of separatism.
 - a) Havana
 - b) Lusaka
 - c) Cairo
 - d) Bandung
- 9) Who played an important role in creating the isolationist movement?
 - a) Pandit Nehru
 - b) Nasser Arafat
 - c) Tito
 - d) All the above
- 10) What are the fundamental principles of separatism?
 - a) Opposition to colonialism
 - b) Need for peace
 - c) Not participating in a military group
 - d) All of the above
- 11) The McMahon Line borders which country?
 - a) India-Bengal
 - b) Indo-Pak
 - c) India-Sir-Lanka
 - d) India-China
- 12) _____ was there an India-China war?
 - a) 1971
 - b) 1962
 - c) 1975
 - d) 1965
- 13) Which country took the issue of Jammu and Kashmir to the UN?
 - a) Pakistan
 - b) USA
 - c) India
 - d) Russia
- 14) When was the Tashkent Agreement signed?
 - a) 1966
 - b) 1975
 - c) 1971
 - d) 1999
- 15) _____ of Bangladesh Independence Movement He led.
 - a) Mohammad Yusuf
 - b) Sheikh Hasina
 - c) Sheikh Mujeeb Rahman
 - d) None of these
- 16) India and _____ in 1955 Meanwhile, an agreement was signed for the Bhilai steel plant.
 - a) United States
 - b) Russia
 - c) Japan
 - d) Italy

Q.2 Write Short answers. (Any Four)

16

- 1) Explain the meaning of foreign policy.
- 2) Write the Panchsheel Agreement.
- 3) Clarify India-Bhutan relations.
- 4) Explain the non alignment movement.
- 5) Write India-China relations.
- 6) Write India-Nepal relation.

Q.3 Write Short Answers /Short Notes (Any Two) 16

- 1) Clearly describe India's relations with Bangladesh?
- 2) Write in detail India's relations with the US?
- 3) Write down foreign policy goals?
- 4) Explain India's geo-economic strategy?

Q.4 Broad Question. (Any One) 16

- a) Write down the determining factors of foreign policy in detail?

OR

- b) Explain the role of the Ministry of External Affairs in the formulation of Indian foreign policy?

Q.5 Broad Question. 16

Write in detail India's relations with Russia?

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Political Science) (सत्र – IV) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा:
मार्च/एप्रिल – २०२५
Local Self Government in Maharashtra (MA02402)

वार, दिनांक : शुक्रवार, १६-०५-२०२५

कमाल गुण: ८०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०६:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१६

- १) खालीलपैकी कोणत्या आयोगाची नेमणूक स्वातंत्र्यपूर्व काळात स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या कार्याची पाहणी करण्यासाठी करण्यात आली होती?
 अ) रॉयल विकेंद्रीकरण आयोग ब) सायमन कमिशन
 क) सर्वोदय योजना ड) वरीलपैकी नाही
- २) खालील दिलेल्यापैकी कोणत्या तत्वावर आधारित स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे कार्य चालते?
 अ) हुकूमशाही ब) लोकशाही
 क) साम्यवाद ड) वरीलपैकी नाही
- ३) पुढे दिलेल्यापैकी कोणत्या योजनेचे रूपांतर पंचायत राज यंत्रणेत झाले?
 अ) सार्वजनिक आरोग्य योजना ब) स्वच्छ भारत मिशन
 क) सामूहिक विकास योजना ड) आदिवासी विकास योजना
- ४) सामुदायिक विकास योजनेचा अभ्यास करून पुढीलपैकी कोणत्या समितीने पंचायत राज संस्थांची शिफारस केली?
 अ) वसंतराव नाईक समिती ब) बोंगिरवर समिती
 क) कोठारी समिती ड) बळवंतराय मेहता समिती
- ५) राज्य ग्रामपंचायतीची निर्मिती करून स्वयंशासित संस्था अधिकार देईल असे भारतीय संविधानाच्या कोणत्या कलमात म्हटले आहे?
 अ) कलम ४० ब) कलम ४१
 क) कलम ४२ ड) कलम ४३

- ६) भारतात पंचायत राज्याचा स्वीकार करणारे खालीलपैकी कोणते पहिले घटकराज्य ठरले?

अ) केरळ
ब) राजस्थान
क) कर्नाटक
ड) महाराष्ट्र

७) पंचायत राज मूल्यमापन समितीची स्थापना महाराष्ट्र शासनाने पुढीलपैकी कोणाच्या अध्यक्षतेखाली केली?

अ) बोंगीरवर
ब) पी. बी. पाटील
क) रजनी कोठारी
ड) सत्यरंजन साठे

८) बळवंतराय मेहता समितीच्या शिफारशीचा अभ्यास करण्यासाठी महाराष्ट्र शासनाने खालीलपैकी कोणती समिती नेमली?

अ) कोठारी कमिशन
ब) वसंतराव नाईक समिती
क) बोंगीरवर समिती
ड) बळवंतराय मेहता समिती

९) खाली दिलेल्यापैकी विसंगत जोडी ओळखा?

अ) पंचायत समिती – सभापती
ब) नगरपालिका – नगराध्यक्ष
क) ग्रामपंचायत – सरपंच
ड) महानगरपालिका – नगराध्यक्ष

१०) पुढीलपैकी कोणत्या संविधान दुरुस्तीने नागरी स्थानिक स्वराज संस्थांना संविधानात्मक दर्जा प्राप्त झाला?

अ) ६१ वी संविधान दुरुस्ती
ब) ४२ वी संविधान दुरुस्ती
क) ७३ वी संविधान दुरुस्ती
ड) ७४ वी संविधान दुरुस्ती

११) खाली दिलेल्यापैकी कोणत्या अधिनियमाने महाराष्ट्रात पंचायत राज्याची स्थापना करण्यात आली?

अ) मुंबई पोलीस अधिनियम १९५१
ब) महाराष्ट्र राज्य जिल्हा परिषद व पंचायत समिती अधिनियम १९६१
क) महाराष्ट्र नागरी सेवा नियम १९८१
ड) वरीलपैकी नाही

१२) खाली दिलेल्यापैकी कोणत्या संविधान दुरुस्तीने पंचायत राजव्यवस्थेला संविधानात्मक दर्जा प्राप्त झाला?

अ) ४२ वी संविधान दुरुस्ती
ब) ४४ वी संविधान दुरुस्ती
क) ७३ वी संविधान दुरुस्ती
ड) ७४ वी संविधान दुरुस्ती

१३) खाली दिलेल्यापैकी कोणता ग्रामपंचायतीचा सचिव म्हणून काम पाहतो?

अ) तलाठी
ब) ग्रामसेवक
क) कृषि सहाय्यक
ड) कोतवाल

- १४) खाली दिलेल्यापैकी कोणती संस्था पंचायत समितीच्या बजेटला संमती देते?
 अ) भारत सरकार ब) राज्य शासन
 क) जिल्हा परिषद ड) वरीलपैकी नाही
- १५) खालीलपैकी विसंगत जोडी ओळखा?
 अ) महानगरपालिका – आयुक्त
 ब) नगरपालिका – मुख्य कार्यकारी अधिकारी
 क) ग्रामपंचायत – ग्रामसेवक
 ड) पंचायत समिती – कृषि अधिकारी
- १६) खाली दिलेल्यापैकी कोणती समिती महानगरपालिकेत सर्वात महत्वाची मानली जाते?
 अ) आरोग्य समिती ब) पाणीपुरवठा समिती
 क) स्थायी समिती ड) स्वच्छता समिती

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१६

- १) बळवंतराव मेहता समितीच्या शिफारशी
- २) अशोक मेहता समितीच्या शिफारशी
- ३) वसंतराव नाईक समितीच्या शिफारशी
- ४) स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे महत्त्व
- ५) स्थानिक स्वराज्य संस्थांची वैशिष्ट्ये
- ६) स्थानिक स्वराज्य संस्थांचा विकास.

प्र.३ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

१६

- १) ग्रामपंचायतीची रचना, अधिकार व कामे स्पष्ट करा.
- २) नगरपालिकेची रचना, अधिकार व कामे स्पष्ट करा.
- ३) ७३ वी संविधान दुरुस्ती.
- ४) ७४ वी संविधान दुरुस्ती

प्र.४ खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

१६

- १) जिल्हा परिषदेची रचना, अधिकार व कामे सविस्तर स्पष्ट करा.
किंवा
- २) पंचायत समितीची रचना, अधिकार व कामे स्पष्ट करा.

प्र.५ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तरे लिहा.

१६

महानगरपालिकेची रचना, अधिकार व कामे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Political Science) (Semester - IV) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2025
Local Self Government in Maharashtra (MA02402)**

Day & Date: Friday, 16-05-2025
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

16

- 1) Which of the following commissions was appointed in the pre-independence period to inspect the functioning of local self-government bodies?
 - a) Royal commission on decentralization
 - b) Sayman commission
 - c) Sarodyav Plan
 - d) None of the above
- 2) Based on which of the following principles does local self-government function?
 - a) Dictatorship
 - b) Democracy
 - c) Communism
 - d) None of the above
- 3) Which of the following schemes was converted into the Panchayat Raj system?
 - a) Public Health programme
 - b) Swachh Bharat Mission
 - c) Community Development Programme
 - d) Adhiwashi Vikas Yojana
- 4) Which of the following committees recommended Panchayat Raj Institutions after studying the Community Development Plan?
 - a) Vasantrao Naik Committee
 - b) Bongirwar Committee
 - c) Kothari Committee
 - d) Balwantrai Mehta Committee
- 5) Which Article of the Indian Constitution states that the self-governing body will be empowered by creating the State Gram Panchayat?
 - a) Article 40
 - b) Article 41
 - c) Article 42
 - d) Article 43
- 6) Which of the following states was the first to adopt a panchayat state in India?
 - a) Kerala
 - b) Rajasthan
 - c) Karnataka
 - d) Maharashtra

- 7) The Panchayat State Evaluation Committee was established by the Government of Maharashtra under which of the following?
 - a) Bongirwar
 - b) P.B. Patil
 - c) Rajni Kothari
 - d) Satvranjan Sathe
- 8) Which of the following committee was appointed by the Government of Maharashtra to study the recommendations of the Balwant Rai Mehta Committee?
 - a) Kothari Commission
 - b) Vasantryao Naik Committee
 - c) Bongirwar Committee
 - d) Balwantrai Mehta Committee
- 9) Which of the following incorrect pairs?
 - a) Panchayat Samiti - Speaker
 - b) Municipality - Mayor
 - c) Gram Panchayat – Sarpanch
 - d) Municipal Corporation - Mayor
- 10) Which of the following amendments gave constitutional status to the civil local self-institutions?
 - a) 61th Constitutional Amendment
 - b) 42th Constitutional Amendment
 - c) 73th Constitutional Amendment
 - d) 74th Constitutional Amendment
- 11) Which of the following acts established Panchayati raj in Maharashtra?
 - a) The Bombay Police Act, 1951
 - b) The Maharashtra Zilla Parishads and Panchayat Samitis Act, 1961
 - c) Maharashtra Civil Service Act. 1981
 - d) None of the above
- 12) Which of the following amendments gave constitutional status to the panchayat system?
 - a) 42th Constitutional Amendment
 - b) 44th Constitutional Amendment
 - c) 73th Constitutional Amendment
 - d) 74th Constitutional Amendment
- 13) Which of the following acts as the Secretary of a Gram Panchayat?
 - a) Talathi
 - b) Gramsevak
 - c) Agriculture assistant
 - d) Kotwal
- 14) Which of the following institutions consent to the budget of panchayat samiti?
 - a) Government of India
 - b) State Government
 - c) Zilla Parishad
 - d) None of the above

- 15)** Which of the following incorrect pairs?
- a) Municipal Corporation - Commissioner
 - b) Municipality - Mayor
 - c) Gram Panchayat - Gramsevak
 - d) Panchayat Samiti - Agriculture officer
- 16)** Which of the following committees is considered as the most important in a municipal corporation?
- a) Health Committee
 - b) Water Supply Committee
 - c) Standing Committee
 - d) Sanitation Committee

Q.2 Write short answers. (Any Four) 16

- 1) Recommendation of Balwant Rai Mehta Committee
- 2) Recommendation of Ashok Mehta Committee
- 3) Recommendation of Vasant Rao Naik Committee
- 4) Importance of Local Self Government
- 5) Characteristics of Local Self Government
- 6) Development of Local Self Government

Q.3 Answer the following questions. (Any Two) 16

- 1) Explain the composition, powers and functions of the Gram panchayat.
- 2) Explain the composition, powers and functions of the Municipality.
- 3) 73th Constitutional Amendment.
- 4) 74th Constitutional Amendment.

Q.4 Answer the following questions in detail. (Any One) 16

- 1) Explain the composition, powers and functions of the Zilla parishad.

OR

- 2) Explain the composition, powers and functions of the Panchayat samiti.

Q.5 Answer the following question in detail. 16

Explain the composition, powers and functions of the Municipal Corporation.

- ७) नव्या डाव्या चळवळीशी संबंधित कोण होते?
- अ) पेरी ॲंडरसन ब) तारक अली
क) थॉम्सन ड) वरील सर्व
- ८) मुक्त समाजाच्या संकल्पनेशी कोण संबंधित आहे?
- अ) कार्ल पॉपर ब) इसाह बर्लिन
क) माओ ड) जॉन रॉल्स
- ९) क्रिटिकल थेअरीशी कोण संबंधित आहे?
- अ) कार्ल पॉपर ब) जे. एस. मिल
क) हेबरमास ड) ग्रामसी
- १०) 'सहिष्णुतेमुळे असहिष्णुता अस्तंगत झाली पाहिजे', असे कोणी म्हटले आहे?
- अ) कार्ल पॉपर ब) इसाह बर्लिन
क) जॉन रॉल्स ड) माओ
- ११) 'द ओपन सोसायटी', हे पुस्तक कोणाचे आहे?
- अ) कार्ल पॉपर ब) जॉन रॉल्स
क) इसाह बर्लिन ड) माओ
- १२) इसाह बर्लिन ने सकारात्मक स्वातंत्र्याचे किती पैलू सांगितले आहेत?
- अ) ५ ब) ३
क) ४ ड) २
- १३) प्रतिनिधी शासनासंबंधीची संकल्पना कोणी मांडली?
- अ) बेंथॅम ब) कार्ल मार्क्स
क) जे. एस. मिल ड) माओ
- १४) लोकयुद्धाची संकल्पना कोणी मांडली?
- अ) माओ ब) लेनिन
क) कार्ल मार्क्स ड) जॉन रॉल्स
- १५) खालीलपैकी कोणता सिद्धांत मार्क्सवादी नाही?
- अ) अतिरिक्त मूल्यांचा सिद्धांत ब) वर्ग संघर्षाचा सिद्धांत
क) कल्याणकारी राज्याचा सिद्धांत ड) यापैकी नाही
- १६) पुढीलपैकी कोणास उदारमतवादी विचारवंत म्हणून ओळखले जाते?
- अ) कार्ल मार्क्स ब) लेनिन
क) हेगेल ड) जे. एस. मिल

- प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही सहा) १६
- १) बेंथॅमच्या उपयुक्ततावादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - २) माओच्या विचारांची वैशिष्ट्ये कोणती?
 - ३) जे. एस. मिलने सांगितलेले लोकशाहीचे दोष कोणते?
 - ४) क्रिटिकल सिद्धांत म्हणजे काय?
 - ५) मुक्त समाजाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - ६) कार्ल मार्क्सचे राज्य विषयक विचार स्पष्ट करा.
- प्र.३ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १६
- १) लेनिनचा क्रांतीचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - २) बेंथॅमच्या उपयुक्ततावादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - ३) नव्या डाव्या चळवळीची वैशिष्ट्ये कोणती?
 - ४) इसाह बर्लिनचे स्वातंत्र्य विषयक विचार सांगा.
- प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १६
- १) कार्ल मार्क्स ची साम्यवादी समाज रचनेची कल्पना विशद करा.
किंवा
 - २) कार्ल पॉपरच्या लोकशाही विषयक विचारांचे टीकात्मक परीक्षण करा.
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. १६
- व्यक्ती स्वातंत्र्य विषयीचे जे. एस. मिल चे विचार स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**M.A. (Political Science) (Semester - IV) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2025
Western Political Thinkers (MA02404)**

Day & Date: Tuesday, 20-05-2025
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.**16**

- 1) Who is called the father of utilitarianism?

a) Locke	b) Rousseau
c) Green	d) Bentham
- 2) Who said, 'It is better to be a human being dissatisfied than a pig satisfied, better to be a Socrates dissatisfied than a fool satisfied'?

a) J. S. Mill	b) Rousseau
c) Karl Marks	d) Lenin
- 3) Who said that the state is an instrument of exploitation?

a) John Locke	b) Hegel
c) Plato	d) Karl Marx
- 4) Whose ideas contributed to the communist movement of Soviet Russia?

a) Mao	b) Lenin
c) Lasky	d) Bentham
- 5) Which thinker proposed Marxist ideas suitable to the situation of China?

a) Mao	b) Karl Marx
c) Lenin	d) Stalin
- 6) _____ Party Lenin calls the army chief.

a) Workers	b) Congress
c) Communist	d) Farmer
- 7) Who was associated with the New Left Movement?

a) Perry Aderson	b) Tarak Ali
c) Thomson	d) All of the above
- 8) Who is associated with the concept of free society?

a) Karl Popper	b) Isaac Berlin
c) Mao	d) John Rawls

Q.4 Answer the following questions in detail. (Any One) 16

1) Explain Karl Mark's idea of Communist social structure.

OR

2) Critically examine Karl Popper's ideas on democracy.

Q.5 Answer the following questions in detail. 16

Explain J.S, Mill's views on individual liberty.

- ८) रामायण हे महाकाव्य ——— भाषेत लिहीले आहे.
अ) प्राकृत ब) संस्कृत
क) मगधी ड) हिंदी

९) महाभारत या महाकाव्याचे ——— मूळ नाव होय.
अ) भारत ब) महाभारत
क) जयसंहिता ड) वेदसंहिता

१०) 'समहार्ता'—— काळात जनपदाचा प्रमुख अधिकारी होता.
अ) गुप्त ब) वैदिकपूर्व
क) मौर्य ड) वाकाटक

११) वैदिक काळात ——— शासन व्यवस्था होती.
अ) रानेशाही ब) सामंतशाही
क) लोकशाही ड) नोकरशाही

१२) मौर्य साम्राज्याचा ——— हा संस्थापक होता.
अ) श्रीगुप्त ब) समुद्रगुप्त
क) चंद्रगुप्त ड) स्कन्धगुप्त

१३) भारतीय प्रशासन व्यवस्थेचा जनक ——— हा होय.
अ) समुद्रगुप्त ब) विष्नुगुप्त
क) स्कन्धगुप्त ड) चंद्रगुप्त

१४) प्राचीन शासन व्यवस्थेत मंत्रिपरिषदेत ——— मंत्री होते.
अ) १८ ब) ३७
क) २० ड) १२

१५) चंद्रगुप्त मौर्याने इ.स. पूर्व ३२२ मध्ये ——— साम्राज्याची स्थापना केली.
अ) गुप्त ब) मौर्य
क) वैदीक ड) यापैकी नाही

१६) सम्राट चंद्रगुप्त मौर्याच्या प्रधानमंत्रीचे नाव ——— होते.
अ) चनक ब) कुमारगुप्त
क) स्कन्धगुप्त ड) समुद्रगुप्त

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१३

- १) सप्तांग सिद्धांत.
- २) मौर्यकालीन लष्करी प्रशासन.
- ३) वैदिक कालीन महसुल व्यवस्था.
- ४) रामायणकालीन न्यायव्यवस्था.

- ५) वैदिक कालीन स्थानिक प्रशासन.
- ६) गुप्तकालीन केंद्रीय प्रशासन.

प्र.३	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)	१६
	१) गुप्तकालीन लष्करी प्रशासनाची वैशिष्ट्ये सांगा.	
	२) महाकाव्यकालीन राजाची भूमिका स्पष्ट करा.	
	३) मौर्यकालीन स्थानिक प्रशासनाचे स्वरूप लिहा.	
	४) चानक्यनीतीवर टिपण लिहा.	
प्र.४	खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा (कोणतेही एक)	१६
	१) सम्राट चंद्रगुप्त पहिला यांची कारकीर्द स्पष्ट करा.	
	किंवा	
	२) वैदिक काळातील शासन व्यवस्थेचे स्वरूप स्पष्ट करा.	
प्र.५	खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.	१६
	रामायणतील 'रामराज्य' यावर एक निबंध लिहा.	

Set

P

**M.A. (Political Science) (Semester - IV) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2025
Ancient Indian Administrative System (MA02405)**

Day & Date: Tuesday, 20-05-2025
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

16

- 1) In the Rigvedic Period King Means _____.
a) Samrat b) King
c) Rajan d) Prajapati
- 2) Officers were called 'Ratnish' by this name during _____ period.
a) Vedic b) Gupta
c) Satvahan d) Maurya
- 3) 'Jai Sanhita' is an epic that is _____.
a) Ramayan b) Mahabharat
c) Vedsanhita d) Bhagatgeeta
- 4) In Vedic Times the Region was called _____.
a) Mahajanpade b) Chakra
c) Mukti d) Janpade
- 5) The golden age of Ancient India was called _____.
a) Gupta b) Maurya
c) Vedic d) none of these
- 6) Maurya City chief was called _____.
a) Major b) Gramik
c) Nagarpati d) Pour
- 7) _____ was final ruler of gupta dynasty.
a) Samudragupta b) Vishnuugupta
c) Chandragupta d) Kumargupta
- 8) The epic Ramayan is written in _____ language.
a) Prakrut b) Sanskrut
c) Magdhi d) Hindi

- 9) _____ is the original name of epic Maharashtra.

a) Bharat	b) Mahabharat
c) Jay Sanhita	d) Ved Sanhita
- 10) Samhartha was the chief officer of janpada of _____ ERA

a) Gupta	b) Vedic Purva
c) Maurya	d) Vakatak
- 11) In the Vedic Period there was a _____ system of governance.

a) Monarchy	b) Foudey System
c) Demoercy	d) Bureaucraey
- 12) The founder of Maurya Empire was _____.

a) Shrigupta	b) Samudragupta
c) Chandragupta	d) Sandhgupta
- 13) _____ was the father of Indian administrative system.

a) Samudragupta	b) Vishnugupta
c) Skandhgupta	d) Chandragupta
- 14) _____ was a Minister in the council of minster in the ancient system of government.

a) 18	b) 37
c) 20	d) 12
- 15) Samrat Chandragupta founded the _____ empire in 322 Bc.

a) Gupta	b) Maurya
c) Vedic	d) None of these
- 16) _____ was the name of prime minster of empires Chandragupta Maurya.

a) Chanak	b) Kumargupta
c) Skandhgupta	d) Samudragupta

Q.2 Write short answers. (Any Four)

16

- 1) Saptang Theory.
- 2) Military administration of Maury period.
- 3) Revenue system of Vedic period.
- 4) Judicial system in Ramayan period.
- 5) Local administration of Vedic period.
- 6) Central administration of gupta period.

Q.3 Answer the following question (Any Two)

16

- 1) State the features Guptas military administration.
- 2) Explain the Role of king in Epic period.
- 3) write the name of local administration in Maury period.
- 4) write a note on Chanakyaniti.

Q.4 Answer the following questions in detail. (Any One) 16

1) Explain the career of Emperor Chandragupta I

OR

2) Explain the names of Vedic system of government.

Q.5 Answer the following questions in detail. 16

1) Write an essay on Ramrajya in Ramayan.

- ६) संविधानाच्या कलम ——— नुसार संसदेच्या राष्ट्रीय हिताच्या दृष्टीकोनातून केंद्रसरकार व राज्यसरकार यांच्या उपयुक्त ठरणान्या सेवा निर्माण करण्याचा अधिकार देलेला आहे.

अ) कलम २१३ ब) कलम १२३
क) कलम ३१२ ड) कलम २३१

७) खालीलपैकी कोणता विषय राज्य यादीत समाविष्ट नाही?

अ) पोलिस ब) राष्ट्रीय संरक्षण
क) शिक्षण ड) शेती

८) ——— यादी मध्ये नमूद केलेल्या विषयांवर केंद्र आणि राज्य सरकार दोन्ही कायदे करू शकतात.

अ) केंद्र यादी ब) राज्य यादी
क) समवर्ती सूची ड) वरीलपैकी कोणतेही नाही

९) केंद्र—राज्य कायदेविषयक संबंधाबाबत ——— भागामध्ये तरतुद दिल्या आहेत.

अ) १० व्या ब) ११ व्या
क) १२ व्या ड) १३ व्या

१०) कलम २६३ नुसार ——— यांना आंतरराज्य परिषद नियुक्त करण्याचा अधिकार आहे.

अ) सर्वोच्च न्यायालय ब) राष्ट्रपती
क) राज्यपाल ड) उच्च न्यायालय

११) भारतीय संघराज्याच्या संरक्षणाची जबाबदारी ——— वर आहे.

अ) पंतप्रधान ब) भारताचे राष्ट्रपती
क) उप—राष्ट्रपती ड) सर्वोच्च न्यायालय

१२) ——— यांनी 'भारतीय संघराज्य हे वाटाघाटीचे स्पर्धात्मक सौदेबाजीचे संघराज्य आहे' असे म्हटले.

अ) मॉरीस जोन्स ब) के. सी. व्हीअर
क) आयव्हर जेनिंग्स ड) के. व्ही. राव

१३) ——— प्रकारच्या संघराज्यामध्ये घटकराज्ये केंद्र सरकारवर अवलंबून असतात.

अ) सहकारी संघराज्य ब) एकात्म संघराज्य
क) सौदेबाजीचे संघराज्य ड) असममितीय संघराज्य

१४) भारतीय राज्यघटनेच्या कोणत्या कलमात भारत हे राज्यांचे संघ आहे असा उल्लेख आहे?

अ) कलम—४ ब) कलम—१
क) कलम—३ ड) कलम—२

१५) भारतात १९९० च्या दशकात ——— स्वरूपाचे संघराज्याचा प्रारूप स्थिरावताना दिसतो.

अ) सौदेबाजीचे संघराज्य	ब) एकात्म संघराज्य
क) सहकारी संघराज्य	ड) असममितीय संघराज्य

१६) ——— कायदे मंडळ हे भारतीय संघराज्याचे वैशिष्ट्य आहे.

अ) एकगृही	ब) द्विगृही
क) तिनगृही	ड) बहुगृही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१६

- १) राज्य स्वायत्ततेच्या मागणीची उदाहरण द्या.
- २) केंद्राकर्षी संघराज्यात्मक व्यवस्था म्हणजे काय?
- ३) केंद्र सरकारचे उत्पन्नाचे स्रोत सांगा.
- ४) आधुनिक संघराज्यातील केंद्रीकरणाच्या प्रवृत्ती.
- ५) केंद्र-राज्य संबंधात राज्यपालाची भूमिका.
- ६) संघराज्य व्यवस्थेतील प्रादेशिक राजकीय पक्षांची भूमिका.

प्र.३ टिपा लिहा. (कोणतेही दोन)

१६

- १) भारतीय संघराज्याचे बदलते स्वरूप
- २) संघराज्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ३) वस्तू व सेवा कर (GST)
- ४) केंद्र राज्य प्रशासकीय संबंध

प्र.४ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

१६

- १) केंद्र राज्यामधील कायदेविषयक संबंधाची चर्चा करा.

किंवा

- २) भारतीय संघराज्यातील केंद्रीकरणाच्या संदर्भातील आधुनिक प्रवाहांचे परीक्षण करा.

प्र.५ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

१६

प्रादेशिक राजकीय पक्षांचा उदय आणि त्यांच्या संघराज्य प्रक्रियेवरील प्रभाव स्पष्ट करा.

Set	P
-----	---

**M.A. (Political Science) (Semester - IV) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2025
Indian Federalism (MA02406)**

Day & Date: Thursday, 22-05-2025
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Multiple choice question:

16

- 1) Residuary Powers in India Belong to ____.

 - a) State
 - b) Centre
 - c) Centre- State
 - d) None of the above
- 2) Goods and Services Tax (GST Act.) was passed in ____ year.

 - a) 2005
 - b) 2016
 - c) 2020
 - d) 2021
- 3) In ____ types of Federations, the center and the constituent states advocates the concept that they should be autonomous in their respective.

 - a) Cooperative
 - b) Unitarian
 - c) Bargaining federalism
 - d) Asymmetric federalism
- 4) Which of the following is not a feature of federalism?

 - a) Two levels of government
 - b) Different tiers of Government govern the same Citizens
 - c) Supreme Court
 - d) None of the above
- 5) ____ is appointed by the central Government on Union-state relation in 1983.

 - a) Sarkaria Commission
 - b) Rajmannar Committee
 - c) Datt Committee
 - d) None of the Above
- 6) Article ____ of Indian Constitution gives right to Parliament to take decision about to create services which are useful to Central and State Government from the point of view of national benefit.

 - a) Article 213
 - b) Article 23
 - c) Article 312
 - d) Article 231
- 7) Which of the following subjects is not included in state list?

 - a) Police
 - b) National defense
 - c) Education
 - d) Agriculture

- 8) In ____ list both the Union and the state government can make laws on the subjects mentioned.
 - a) Union List
 - b) State list
 - c) Concurrent List
 - d) None of above
- 9) Provisions are made in the Centre-State Legal Relations in ____ Part.
 - a) 10th
 - b) 11th
 - c) 12th
 - d) 13th
- 10) According to Section 263 ____ has the power to appoint Inter-State Councils.
 - a) Supreme Court
 - b) President
 - c) Governor
 - d) High Court
- 11) ____ is the guardian of Indian federalism.
 - a) Prime Minister
 - b) President
 - c) Vice-President
 - d) The Supreme Court
- 12) ____ Said, "The Indian Federation is Competitive Bargaining federation."
 - a) Maurice Jones
 - b) K. C. Wear
 - c) Iver Jennings
 - d) K. R. Rao
- 13) In a ____ type federation, the constituent states depend on the central government.
 - a) Cooperative
 - b) Unitarian
 - c) Bargaining federalism
 - d) Asymmetric federalism
- 14) Which of the following Articles of the Indian Constitution Describes India as a Union of States?
 - a) Article 4
 - b) Article 1
 - c) Article 3
 - d) Article 2
- 15) In India, the ____ form of federalism in the 1990s seems to be stabilizing.
 - a) Bargaining federalism
 - b) Unitarian
 - c) Cooperative
 - d) Asymmetric-federalism
- 16) ____ legislature is a feature of the Indian Union.
 - a) Unicameral (Single House)
 - b) Bicameral (Two Houses)
 - c) Three House
 - d) Multi House

Q.2 Write short answers. (Any Four)

16

- 1) Give an example of Demand of State Autonomy.
- 2) What is Centripetal Federal System?
- 3) State the centres financial sources.
- 4) Centralizing tendencies in modern federalism.
- 5) Role of Governor in Centre-State Relations.
- 6) Role of Regional Political Party in Federal system.

- Q.3 Short Notes. (Any Two)** **16**
- 1) Changing nature of Indian Federal System.
 - 2) Types of Federalism
 - 3) GST
 - 4) Administrative relation of State and Centre
- Q.4 Answer the following questions in detail. (Any One)** **16**
- 1) Discuss the Legislative relations between State and Centre.
- OR**
- 2) Critically evaluate the recent trends of centralization in Indian Federal system.
- Q.5 Explain the emergence of regional political parties and their impact on Federal.** **16**

- ७) ब्रिक्स या संघटनेत ——— हा सदस्य नाही.
 अ) भारत ब) चीन
 क) ब्राझील ड) अमेरिका
- ८) सध्या रशिया आणि ——— या देशाशी संघर्ष सुरू आहे.
 अ) युक्रेन ब) अमेरिका
 क) इंग्लंड ड) चीन
- ९) भारत-चीन युद्ध ——— या साली झाले.
 अ) १९६१ ब) १९६२
 क) १९६३ ड) १९६४
- १०) गुजरात सिद्धांत प्रामुख्याने ——— राष्ट्रांशी संबंध कसे असावे हे सांगतो.
 अ) शेजारील ब) परकीय
 क) शत्रू ड) मित्र
- ११) भारत सरकारने युक्रेनमध्ये अडकलेल्या भारतीय विद्यार्थी व नागरिकांच्या सुटकेसाठी ——— ही मोहीम केली.
 अ) ऑपरेशन गंगा ब) ऑपरेशन यमुना
 क) ऑपरेशन कावेरी ड) ऑपरेशन गोदावरी
- १२) ——— हा नेहरूंच्या जागतिक दृष्टिकोनाचा एक मजबूत घटक होता.
 अ) राष्ट्रवाद ब) हिंदुत्ववाद
 क) हितवाद ड) आदर्शवाद
- १३) भारताचे सध्याचे परराष्ट्र व्यवहार मंत्री ——— हे आहेत.
 अ) राजनाथ सिंह ब) एस. जयशंकर
 क) रामनाथ कोविंद ड) अजित देओल
- १४) १९७१ च्या भारत पाकिस्तान युद्धातुन ——— या देशाची निर्मिती झाली.
 अ) श्रीलंका ब) बांग्लादेश
 क) मालदीव ड) भूतान
- १५) भारताची दुसरी अनुचाचणी ——— या साली झाली.
 अ) १९९८ ब) १९९९
 क) १९९६ ड) १९९७
- १६) २००५ मध्ये अणू नागरी करार भारत आणि ——— या देशात झाला आहे.
 अ) अमेरिका ब) रशिया
 क) चीन ड) इराण

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १६
- १) परराष्ट्र धोरण म्हणजे काय?
 - २) परराष्ट्र धोरणाचे निर्धारक घटक कोणते?
 - ३) गुजराल सिद्धांत म्हणजे काय?
 - ४) भारतीय परराष्ट्र धोरणातील उणीवा कोणत्या ते सांगा.
 - ५) भारत-पाकिस्तान संबंध टीप लिहा.
 - ६) भारत-चीन संबंध टीप लिहा.
- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १६
- १) पंडित नेहरूंच्या परराष्ट्र धोरणांची वैशिष्ट्ये कोणती?
 - २) अटल बिहारी वाजपेयी यांच्या परराष्ट्र धोरणांची वैशिष्ट्ये कोणती?
 - ३) नरेंद्र मोदी यांच्या परराष्ट्र धोरणांची वैशिष्ट्ये कोणती?
 - ४) भारतीय परराष्ट्र धोरणा पुढील आव्हाने कोणती?
- प्र.४ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १६
- १) पंचशील नीतीची तत्वे सविस्तर स्पष्ट करा.
किंवा
 - २) परराष्ट्र धोरणाची उद्दिष्टे कोणती ते स्पष्ट करा.
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. १६
- भारताच्या परराष्ट्र धोरणात अलिप्ततेचे धोरण स्पष्ट करा.

Set

P

**M.A. (Political Science) (Semester - IV) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2025
Foreign Policy & Diplomacy (MA02407)**

Day & Date: Thursday, 22-05-2025
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Multiple choice question:

16

- 1)** The beginning of Indian foreign policy was started by _____.
a) M. Gandhi b) Pandit Nehru
c) Sardar Patel d) V. P. Menon
- 2)** India's Panchsheel foreign policy was first with _____this country.
a) Japan b) Russia
c) China d) Nepal
- 3)** India's Panchsheel foreign policy was inspired by the life of _____.
a) Mahavira b) Buddha
c) Chanakya d) Emperor Ashoka
- 4)** The first summit of non-aligned countries was held _____ in Belgrade.
a) 1960 b) 1962
c) 1963 d) 1961
- 5)** Act East Foreign Policy was introduced by _____.
a) Narendra Modi b) Pandit Nehru
c) Atal Bihari Vajpayee d) P. V. Narasimha Rao
- 6)** The country has developed the policy of 'String of Pearls'.
a) India b) China
c) Japan d) America
- 7)** _____ is not a member of BRICS.
a) India b) China
c) Brazil d) America
- 8)** Currently there is a conflict with Russia _____ this country.
a) Ukraine b) America
c) England d) China
- 9)** India-China war took place in this year _____.
a) 1961 b) 1962
c) 1963 d) 1964

- 10)** Gujral Siddhant mainly states how to relate to nations ____.

 - a) Neighbor
 - b) Foreigner
 - c) Enemy
 - d) Friend
- 11)** Government of India launched a ____ campaign to rescue Indian students and citizens stuck in Ukraine.

 - a) Operation Ganga
 - b) Operation Yamuna
 - c) Operation Kaveri
 - d) Operation Godavari
- 12)** ____ was a strong component of Nehru's world view.

 - a) Nationalism
 - b) Hinduism
 - c) Idealism
 - d) None of these
- 13)** The present Minister of External Affairs of India is ____.

 - a) Rajnath Singh
 - b) S. Jaishankar
 - c) Ramnath Kovind
 - d) Ajit Deol
- 14)** ____ country was formed from the India Pakistan War of 1971.

 - a) Sri Lanka
 - b) Bangladesh
 - c) Maldives
 - d) Bhutan
- 15)** India's second nuclear test was held in the year ____.

 - a) 1998
 - b) 1999
 - c) 1996
 - d) 1997
- 16)** In 2005, a civil nuclear agreement was signed between India and ____.

 - a) America
 - b) Russia
 - c) China
 - d) Iran

Q.2 Write short answers. (Any Four)

16

- 1) What is foreign policy?
- 2) What are the determinants of foreign policy?
- 3) What is Gujral theory?
- 4) What are the shortcomings of Indian foreign policy?
- 5) Write a note on India-Pakistan relations.
- 6) Write a note on India-China relations.

Q.3 Answer the following questions. (Any Two)

16

- 1) What are the characteristics of Pandit Nehru's foreign policies?
- 2) What are the characteristics of Atal Bihari Vajpayee's foreign policy?
- 3) What are the characteristics of Narendra Modi's foreign policy?
- 4) What are the next challenges for Indian foreign policy?

Q.4 Answer the following questions in detail. (Any One)

16

- 1) Explain the principles of Panchsheel policy in detail.
- OR**
- 2) Explain what are the objectives of foreign policy?

Q.5 Explain the policy of Non Aligned Movement in India's foreign policy.

16